ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

ОБЛАСТ СИЛИСТРА

2005-2015 г.

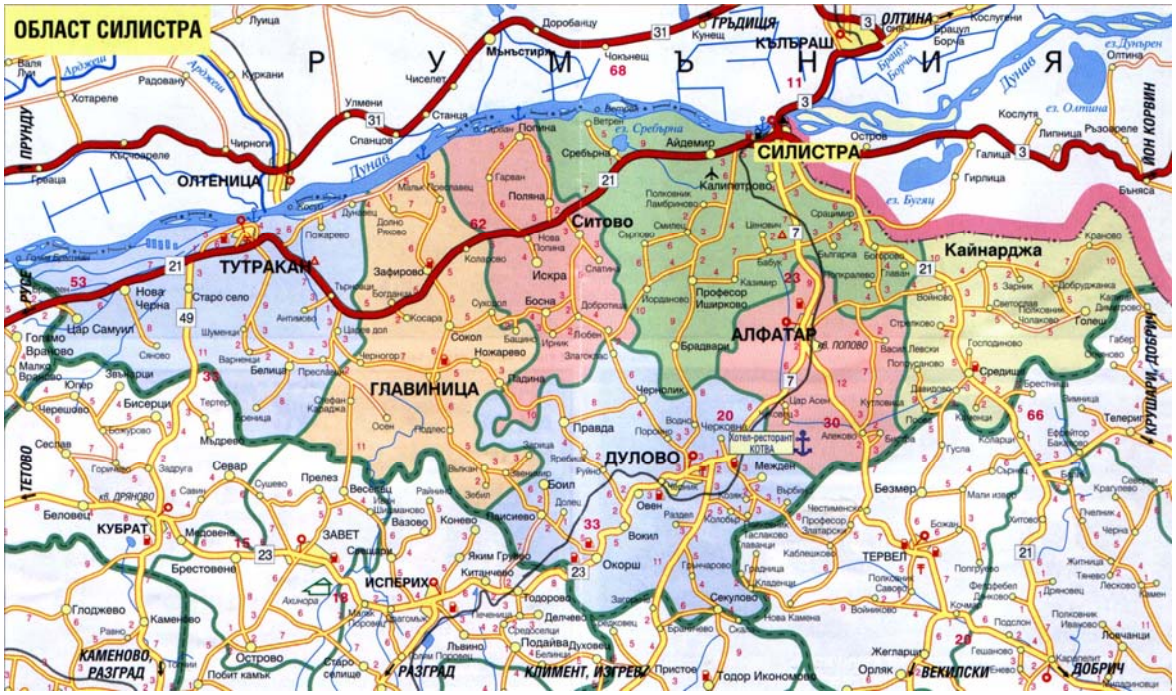

СИЛИСТРА 2005г.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД 3
1. ПРОФИЛ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА 5
1.1. ОСНОВНИ ГЕОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ 5
1.2. ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО 6
1.2.1. Природни условия и ресурси 6
1.2.2. Защитени територии и обекти 12
1.2.3. Културно-историческо наследство 14
1.2.4. Туристически ресурси и продукти 16
1.3. АНАЛИЗ НА ОБЛАСТЕН ПЛАН 2000 17
1.4. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ И СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ 20
1.4.1. Демографски процеси 20
1.4.2. Икономическа активност, заетост и безработица 23
1.4.3. Здравеопазване 25
1.4.4. Образование и професионално обучение 27
1.4.5. Култура 31
1.4.6. Младежки дейности и спорт 34
1.5. СТОПАНСКИ СЕКТОР 35
1.5.1. Развитие на икономиката – тенденции, процеси, проблеми 35
1.5.2. Развитие на селското и горското стопанство 44
1.5.3. Развитие на промишлеността 53
1.5.4. Туризъм – база, настояще и перспективи 57
1.6. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА 60
1.6.1. Транспортна система 60
1.6.2. Енергийна система 62
1.6.3. Съобщителна инфраструктура 63
1.6.4. Водоснабдяване и канализация 64
1.6.5. Състояние на околната среда и екологични условия 66
1.6.6. Управление на отпадъците 70
1.7. ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА, УРБАНИЗАЦИЯ И СЕЛИЩНА МРЕЖА 71
2. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT АНАЛИЗ) В РАЗВИТИЕТО НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА 75
3. СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА ДО 2015Г. 80
3.1. ВИЗИЯ 81
3.2. ОСНОВНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 82
3.3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ НА РАЗВИТИЕТО, КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ И МЕРКИ 83
4. ОРГАНИЗАЦИЯ И КООРДИНАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ 108
4.1. ОРГАНИЗАЦИЯ И КООРДИНАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО РАЗРАБОТВАНЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСР 108
4.2. ФИНАНСИРАНЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ 110
4.3. НАБЛЮДЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ 111
5. УСТРОЙСТВЕНА СХЕМА
6. ТЕМАТИЧНИ КАРТИ

Увод

Стратегията за развитие на област Силистра за периода 2005 - 2015г. се разработва на основание на чл.10 от Закона за регионално развитие и е основополагащ стратегически документ на политиката за областно развитие за посочения период. Тя определя общата рамка на бъдещото развитие, формира основните стратегически цели и приоритети и дейностите, свързани с тяхното постигане.

На основата на извършения анализ на проблемите и дефицитите в развитието на областта, както и на нейните сравнителни предимства, са изведени главните направления в бъдещото развитие на областта. Тези направления са съобразени и с основните предизвикателства, пред които ще се изправи развитието на областта в бъдеще, свързани с присъединяването на страната към ЕС, а така също и с позиционирането й в икономиката и стратегическото развитие на страната, където тя следва да промени своите позиции от изоставащ във водещ регион. Значителна част от тези предпоставки и сега съществуват в областта, но те следва да се развият на ново качествено равнище, докато други следва да бъдат изградени.

На тази основа Стратегията за развитие на област Силистра за периода до 2015г. се определя като **укрепваща** от гледна точка на изграждането на предпоставки за развитие на основните икономически сектори – селско стопанство и промишленост, **агресивна** – по отношение на изграждането на инфраструктурата и **стабилизираща** – по отношение на изграждане на териториалния баланс в развитието на областта и протичането на демографските процеси.

Подходът на разработване на стратегията включва постигане на консенсус между основните заинтересовани лица относно бъдещото й развитие. Тя е плод на усилията на цялата общност. По този начин тя се превръща в документ на партньорство, което е задължително условие за нейното реализиране. За тази цел в процеса на разработването й областната администрация проведе редица дискусионни форуми и обсъждания, на които присъстваха представители на местните власти, бизнеса, неправителствения сектор. Активно участие в разработването на стратегията взе и областният управител.

Значението на областната стратегия за развитие се определя не само от консолидиране на цялата териториална общност в основните стратегически направления на развитието, но и да служи като ориентир за общинските планове за развитие, източник на идеи и стратегически документ за разработване на конкретни мерки в тях. Областната стратегия има интегрален характер, като обхваща създаването на условия за балансирано и устойчиво развитие на областта и общините в нея. Хоризонтът на посочения стратегически документ обхваща

периода 2005-2015г., като той съдържа само основните действия, насочени към реализиране на целите и няма инвестиционен характер.

Областната стратегия за развитие е структурирана в четири основни части.

В първата част въз основа на системен и комплексен анализ на основните икономически и социални процеси в територията е направен синтезиран профил на състоянието на областта по основни компоненти на развитието. При разработване на профила е използван сравнителен подход, който илюстрира мястото на областта в страната, а така също териториален подход, който дава възможност да бъдат очертани различията между общините и посоките в постигането на териториален баланс.

Втората част представя анализа на силните и слабите страни, възможностите и заплахите в развитието на областта. Подходът на неговото разработване беше сравнително детайлен, с оглед очертаването на бъдещата стратегия за развитие на областта.

Третата част е същинската стратегия на областното развитие през плановия период. Тя започва с визия на областното развитие, която обхваща различни елементи, посочени от териториалната общност като желани за бъдещото развитие. Стратегическата част е структурирана като основна стратегическа цел и пет приоритета, които са подкрепени от конкретни специфични цели и мерки/дейности за тяхното изпълнение.

Основната стратегическа цел в развитието на областта до 2015г. е определена като: **ПОСТИГАНЕ НА ВИСОКИ И УСТОЙЧИВИ ТЕМПОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ЖИЗНЕН СТАНДАРТ, БАЗИРАНИ НА ЗЕМЯ, ИНТЕЛЕКТ, ДУНАВ, ИНФРАСТРУКТУРА И ЕКОЛОГИЯ**.

Стратегическите приоритети на областното развитие включват:

1. Изграждане на съвременна инфраструктура, реализираща геостратегическото местоположение на областта, водеща до повишаване на привлекателността за инвестиции и подкрепяща ускореното социално-икономическо развитие на област Силистра
2. Развитие на диверсифицирана и конкурентноспособна икономическа структура на областта
3. Развитие на конкурентноспособен аграрен сектор, клъстер“Храни”, туризъм
4. Постигане на ново качество на жизнен стандарт и жизнена среда
5. Укрепване на институционалното развитие на областта.

В четвъртата част е представена организацията и координацията на дейностите за реализация на Областната стратегия за развитие. Независимо от факта че областната стратегия за развитие е продукт на съвместните усилия на областния управител, експерти, областна администрация, местни власти и

неправителствен сектор и активното съдействие областния съвет за развитие, отговорността и задължението за нейното изпълнение е на областния управител и неговата администрация. Това поражда високи изисквания към ръководния екип на областта от една страна, а от друга изисква прилагането на различни механизми за партньорство с всички местни актьори и заинтересовани страни. В това отношение областното ръководство има потребност и задължение от многостранни контакти при нейното изпълнение при широко прилагане на принципите на прозрачност, публичност и партньорство.

Стратегията се съпътства с разработването на схема за устройство, чието изготвяне се осъществява по ред и условия, определени с утвърдените методическите указания.

Разработената стратегия има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия и фактори, мотивиращи нейното разработване. Това по същество е една перманентна дейност на областта и предполага създаването на гъвкава и прагматична организация.

1. ПРОФИЛ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА

1.1. ОСНОВНИ ГЕОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Разположение

Област Силистра заема площ от 2846,3 кв.км, разположена в най-североизточната част на страната. На север и североизток областната граница съвпада с държавната и съответно с тази на Р Румъния. Останалите й граници са поделени с областите Добрич, Шумен, Разград и Русе. Областният център отстои на 124 км от Русе, на 112 км от Разград, на 88 км от Добрич, а от София – на 437 км.

От гледна точка на възможностите за развитие, географското разположение на областта предоставя потенциално/условно предимство (кръстопът на воден коридор 7 и Източен Балкански коридор – след изграждане). Формулата “гранично местоположение – от недостатък в предимство” е приложима и тук. Възможностите за развитие на областта в голяма степен зависят от интегрирането й със съседните области, както и от развитието на трансгранично стопанско сътрудничество.

Административна структура

Област Силистра е съставена от 7 общини – 5 с центрове градове и две – села (Ситово и Кайнарджа). Областният център – гр.Силистра (40336 жители[1]) – е най-големият град и попада в категорията “средни градове”. Общите параметри на съставните общини са представени в следната таблица:

Общини	Територия - дка	Население	Градско
Силистра	515891	59451	68%
Дулово	566326	30079	23%
Тутракан	448345	18586	54%
Главиница	481230	13564	15%
Ситово	270966	6600	0%
Кайнарджа	314961	5419	0%
Алфатар	248566	3725	53%
Общо за областта	**2846285**	**137424**	**45%**

1.2. ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО

1.2.1. Природни условия и ресурси

Релеф

Територията на областта покрива части от Добруджа, Лудогорието и Дунавската хълмиста равнина (източната й част). Преобладаващата повърхност (във височинния пояс до 200 м н.в.) е равнинна, силно нарязана от суходолия, които придават на релефа хълмист характер. Междудолинните плата на север завършват със стръмен бряг, висок до 100 м. Между този бряг и р.Дунав са се образували крайдунавските низини Побрежие, Попино-Гарванска и Айдемирска, в

[1] По данни на НСИ към 31.12.2003 г.

югозападната част на която е разположено езерото Сребърна, подхранвано от няколко карстови извори. По р. Дунав са се образували острови, обрасли с богата растителност.

В южната част на областта (с надморска височина от 200 до 300 м), релефът също е разчленен от суходолията, водещи своето начало от Самуиловските височини и Стани баир, намиращи се извън областта. Бреговите склонове на суходолията са предимно стръмни и голи.

Характерът на релефа е благоприятен за развитието на механизирано земеделие. Хълмистите части с наклонени терени и високите части на Дунавския бряг са подходящи за лозови и овощни насаждения.

Полезни изкопаеми

Областта е бедна на полезни изкопаеми. При с. Колобър са проучени залежи на каолин с мощност на пласта около 18 м (перспективно за експлоатация). По склоновете на безводните долинни участъци на областта се разкриват малки находища на каменно-строителни материали - варовици за бетон и пътни настилки, както и варовици, подходящи за производство на строителна вар. Находища на меки варовици за облицовка има в районите на с. Ирник, с. Златоклас и с. Подлес. По Дунавското крайбрежие има находища на инертни материали (чакъл, пясък).

Климат

Територията на областта се намира в умереноконтиненталната климатична област. По крайбрежието на р. Дунав средната годишна температура е с 0,6ºС по-висока от останалата територия на областта. Лятото е сухо и горещо – средната юлска температура е 22,8ºС. Есента е продължителна и топла, зимата е сравнително студена. Ранните есенни и късните пролетни мразове *не позволяват развитието на ранно и късно зеленчукопроизводство.*

Валежите (около 450 мм в крайбрежната ивица и над 550 мм в останалата част) са под средногодишните суми за страната – 650 мм. Максимумът е през есента. Снежната покривка се задържа за 48-58 дни. Засушаванията са предимно през септември – октомври, със средна продължителност 50-55 дни. Средната относителна влажност по крайбрежието е 75-80%, а за останалата територия на областта – 71-73%.

В северната част на областта преобладават западните и североизточните ветрове, които в крайдунавските низини се ориентират по направление на реката. През зимата силните ветрове понякога продължават по няколко денонощия и причиняват снегонавявания по пътищата, обледеняване на ел.проводниците, почти пълно отвяване на снежната покривка и измръзване на есенниците. *Полезащитните пояси са недостатъчни*.

За южната част на областта са характерни много силните северозападни ветрове, които духат през преходните сезони. През летния период се разразяват гръмотевични бури, придружени с поройни валежи, често и с градушки. Равнинният релеф и откритостта му във всички посоки (без юг) способства за добра проветряемост, но същевременно създава условия за ветрова ерозия.

Почви

Преобладаващи са излужените черноземи – плодородни почви, особено подходящи за отглеждане на всички по-важни селскостопански култури - пшеница, царевица, слънчоглед, цвекло, люцерна, лозя и овощни дървета. По Дунавското крайбрежие са разпространени алувиално-ливадни почви (най-подходящи за отглеждане на зеленчукови и фуражни култури), ливадно-черноземни почви, северно от с. Нова Черна – торфено-блатни почви. Върху дебела льосова подложка в югоизточната част на областта са развити силно излужени и оподзолени черноземи (подходящи за почти всички зърнени и фуражни култури) и тъмносиви горски почви (подходящи за отглеждане на пшеница, ечемик, овес, царевица, фуражен грах и др.; неподходящи са за технически култури), по суходолията – еродирани излужени черноземи.

Ерозия

Ерозията се проявява главно в плоскостно отнасяне на почвения слой и *в ровинна ерозия*. Ерозионните процеси в Дунавската равнина непрекъснато увеличават своя интензитет, като причиняват значителни вреди на инженерни съоръжения и селското стопанство. Общата площ на ерозиралите терени възлиза на 33 814 дка. Най-силно засегнат от ровинна ерозия е Дунавският бряг. Тя застрашава функционирането на изградени водовземни съоръжения в терасата на р. Дунав. Ровинната ерозия на суходолията при водообилни сезони е оформила стръмни до каньоновидни долинни системи.

Проявления има и *ветровата ерозия*, поради равниния и открит релеф и периодично силните ветрове. Създадени са полезащитни горски пояси с цел предотвратяване на ветровата ерозия и равномерно разпределение на снежната покривка в междуклетъчните пространства. По този начин те изпълняват и влагозадържащи функции.

По-значителни свлачища се наблюдават покрай брега на р. Дунав, най-голямо от които е свлачището при гр. Тутракан. Свлачища има и в района на вилната зона на гр. Силистра. Свлачищата, дълбоките суходолия и сляганията на льоса затрудняват строителството на комуникационни и хидромелиоративни съоръжения.

Водни ресурси

Като се изключи р. Дунав, през областта протичат само временни реки по време на интензивни валежи или снеготопене: Царацар, Канагьол, Сухата река и др. Крайбрежната ивица (терасите на р. Дунав в районите на градовете Силистра, Тутракан и на селата Ветрен, Сребърна, Попина, Нова Черна) е богата на плитки подпочвени води. На много места се срещат карстови извори с дебит 1 – 2 л/сек. Карстови води подхранват и езерото Сребърна.

Безводието в областта се дължи на льосовата основа и покритите от нея варовикови пластове, които бързо дренират валежните води. Липсата на повърхностно течащи води на територията на областта донякъде се компенсира с водите на р. Дунав.

Флора и фауна

Горската растителност е представена от широколистни гори (дъб, липа, габър, акация) с богат подлес от храстовидни и треви. На места са възникнали вторични гори с преобладаващи храсти и треви (повечето са трудно проходими и без стопанско значение).

Фауната е с подчертано разнообразие както по отношение на бозайниците, така и по отношение на птиците. Характерни за района са степните животински видове (дребни гризачи). Макар и силно намалели, все още в естествени условия се срещат популации и на по-едрите бозайници.

Традиционно богатата орнитофауна на региона се е обогатила с 19 нови вида през последните няколко десетилетия (сред новите "пришълци" са белоопашатият мишелов, черноглавата овесарка, посевната врана). Поречието на р. Дунав е от изключително значение за редица *световно застрашени видове птици*[2] . Тези зони са идентифицирани като *орнитологично важни местообитания* и са бъдещи потенциални елементи на *Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000.* Езерото Сребърна[3], блатото Калимок и остров Пожарево са досегашният "принос" на областта в националната система на "орнитологично важните места" (общо 50 бр.).

Поземлени ресурси

Общата площ на територията на област Силистра (2 846 285 дка[4]) формира дял от 14,3% от територията на Североизточния район за планиране. С най-голяма площ е община Дулово – 566 326 дка (19,9% от територията на областта). Следват

[2] Къдроглав пеликан, малък корморан, малка белочела гъска, червеногуша гъска, белоока потапница, водно шиварче, ливаден дърдавец, белошипа ветрушка и др.

[3] Поддържаният резерват "Сребърна" е единственото в страната място, където гнездят къдроглави пеликани, срещат се розови пеликани, голям и малък корморан, бяла, червена и сива чапла, ням лебед, белоока потапница, тръстиков блатар, малък ястреб и други интересни видове птици, общо около 27 вида.

[4] **Източник:** Агенция по кадастъра към Министерството на регионалното развитие и благоустройството, "Баланс на територията на област Силистра към 31.12.2000 година" (последен).

общините Силистра с площ 515 891 дка (18,1%), Главиница – 481 230 дка (16,9%), Тутракан – 448 345 дка (15,8%), Кайнарджа – 314 961 дка (11,1%), Ситово – 270 966 дка (9,5%) и Алфатар – 248 566 дка (8,7%).

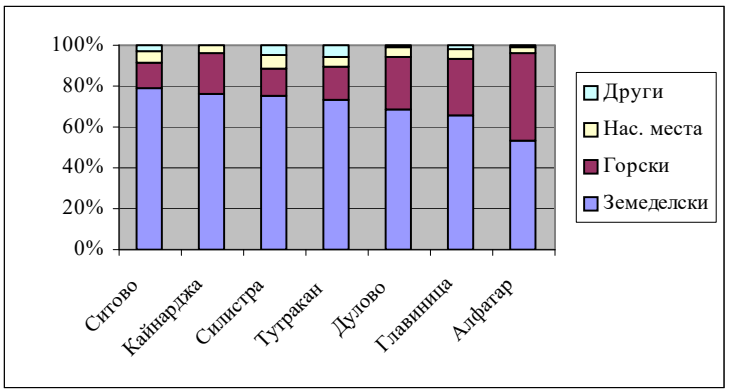

Земеделските територии заемат общо 2 006 690 дка (70,4% от площта на областта при средно за страната 58,7%). Най-голям е относителният дял на земеделските територии в община Ситово – 78,8%, а най-малък в община Алфатар – 53,7% (Виж горната фигура).

Горските територии включват площта на Държавния горски фонд и заемат 623 044 дка (21,9% при средно за страната 33,6%). Най-голям е относителният дял в община Алфатар (42,2%), а най-малък в Ситово – 12,6%.

Населените места и другите урбанизирани територии заемат 143 147 дка площ (5,0% - колкото е средно за страната), като най-голям е относителният им дял в община Силистра. *Водните течения и водни площи* са с относителен дял 2,0% (при средно за страната 1,8%), с площ 56 284 дка. *Териториите за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци* са с най-малка площ - 1438 дка (0,1% при средно за страната 0,3%). Площта на *териториите за техническа инфраструктура* е 15 682 дка (0,7% - колкото е средно за страната).

Размерът на *обработваемата земя* във всички посочени видове територии е 1 707 936 дка (60,0% от територията на областта, при средно за страната 44,8%). Разпределението по общини е следното:

Общини	**Обработваема земя**	
	площ дка	**дка/човек**
1. Алфатар	116944	31,4
2. Главиница	273965	20,2
3. Дулово	333616	11,1
4. Кайнарджа	182584	33,7
5. Силистра	328730	5,5
6. Ситово	182855	27,7

7. Тутракан	289242	15,6
ОБЩО	**1707936**	**12,4**

Делът на неизползваната обработваема земя в областта (205 212 дка) е *най-нисък за страната* – 12% през 2001 – 2002 г. (за сравнение, в област Перник е 75%, в област Кюстендил – 65,8%). Проведената поземлена реформа е в основата на проблемите в земеползването и трудностите в действието на пазарните механизми.

Изградените *поливни площи* в областта са 67 081 дка (само 3,9% от обработваемата земя). От тях, само 34 855 дка (2%) са годни за напояване. Негодни за напояване (поради разрушени и амортизирани хидротехнически съоръжения и напоителни системи) са 32 226 дка. Те могат да бъдат възстановени за напояване. Изградените поливни площи са разположени само в общините Главиница и Тутракан. Необходимо е да се извърши ремонт и възстановяване на поливните площи и обслужващите ги съоръжения.

По отношение на собствеността, земеползването има следната структура:

Частна собственост са 1 462 410 дка, или 51,4% от общата територия на областта. Това са земеделски земи и малка част от територията на населените места и водните площи. Най-голям е делът на частната собственост върху земите в община Ситово – 63,0%, а най-малък в община Главиница – 42,4%.

Държавна собственост са 853 859 дка (30,0% от територията на областта). Това са земите на Държавния горски фонд, Държавния поземлен фонд, част от територията на населените места, преобладаващата част от териториите на водните течения и водните площи, републиканската пътна мрежа и ж.п. линиите.

Общинска е собствеността върху 348 986 дка (12,3%) – общински поземлен фонд, включващ ниви, трайни насаждения, мерите и пасищата, както и полските пътища и прокари, част от населените места, водни площи, депата за битови отпадъци, общинската пътна мрежа и др.

На религиозни организации е собствеността върху 10 105 дка – главно земеделски земи, както и застроени площи и гори.

В категорията *"друга собственост"* попадат 170 925 дка. Това са земеделски земи с невъзстановена собственост, преобладаващата част от населените места и другите урбанизирани територии, водни площи, пътища и др.

1.2.2. Защитени територии и обекти

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи.

Под режим на защита на територията на областта има три категории защитени територии[5] - *поддържан резерват, защитени местности и природни забележителности* (всичко 11 защитени територии с обща площ - 7 392,5 ха):

1. Поддържан резерват "Сребърна" с площ 902,1 ха. Разположен е на брега на река Дунав. Включва остров Девня с площ 91,6 ха, земеделски земи с площ 135,0 ха в землищата на с. Сребърна и с. Ветрен, заблатени площи с площ 649,8 ха, в землището на с. Сребърна и акватория на река Дунав с площ 25,7 ха.

През 1977 г. е обявен за биосферен резерват по критериите на Световната мрежа на биосферни резервати. През 1983 г. е включен в списъка на обектите от световното и културното наследство под егидата на ЮНЕСКО. През същата година към резервата е открит Природонаучния музей и Екологичната станция на БАН. Резерватът "Сребърна" е една от трите български влажни зони с глобална значимост и е включен в Националния план за действие по опазване на най-важните влажни зони в страната. През 1989 г. е включен в списъка на орнитологично важните места в Европа, а през 1993 г. - в списъка на обектите от световното и културното наследство в опасност.

Поддържаният резерват "Сребърна" е известен със своето орнитоложко богатство, като най-голяма слава му е донесла единствената в България колония на световно- застрашения вид къдроглав пеликан.

Ограниченията, произтичащи от статута на резервата, са пречка за пълно оползотворяване на потенциала му за туризъм. Съществува възможност за разширяване на защитената територия и създаване на Национален парк с поддържан резерват.

2. Защитена местност "Гарвански блата" с обща площ 228,5 ха. Попада в землищата на селата Гарван и Попина, община Ситово и обхваща поземлен фонд. Защитената територия е обявена с цел запазване на естествените местообитания на редки водоплаващи птици и месторастения на редки растителни видове. Към настоящия момент трите водни площи са силно еутрофицирани и са обрасли с блатна растителност. Поради тази причина почти не се срещат водоплаващи птици. Необходими са спешни мерки за възстановяване на нормалното водно ниво.

[5] *Източник*: Национална база данни за защитените територии, МОСВ.

3. Защитена местност "Калимок - Бръшлен" с обща площ 5952,3 ха. Обхваща поземлен и горски фонд на територията на две области: Русе и Силистра. В област Силистра попада в землищата на селата Цар Самуил, Нова Черна, Старо село и град Тутракан. Защитени са характерни за района екосистеми и ландшафти, местообитания на редки и застрашени растителни и животински видове.

4. Защитена местност "Блатото" Малък Преславец" е с площ 147,3 ха. Попада в землището на село Малък Преславец, Община Главиница. Обявена е с цел запазване на естествените местообитания на водоплаващи и грабливи птици и месторастения на редки растителни видове.

5. Защитена местност "Остров Пожарево". Общата й площ е 71,0 ха. Намира се в землището на село Пожарево, Община Тутракан. Обявена е с цел запазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в "Червена книга на РБ" и в списъка на застрашените видове птици в Европа. Остров Пожарево е орнитологично важно място и има световно значение като гнездовище на глобално застрашения вид малък корморан.

6. Защитена местност "Каракуз" е с обща площ 75,1 ха. Защитено е естествено липово находище в местността "Каракуз" в землището на град Алфатар.

7. Природна забележителност "Острата канара". Намира се в землището на с. Любен, община Ситово и е с площ 1,0 ха. Защитено е скално образование с височина 20 м.

8. Природна забележителност "Находище на божур". Намира се в държавен горски фонд на площ 4 ха в землището на с. Добротица, община Ситово. Защитено е естествено находище на див божур.

9. Природна забележителност "Блатен кипарис". Намира се на остров "Радецки", с площ 0,2 ха. Защитена е изкуствена култура от блатен кипарис, създадена през 1920 г. Културата е в недобро състояние. Голяма част от нея е напълно изсъхнала. Необходимо е извършването на научно изследване и проучване на възможностите за възстановяването и.

10. Природна забележителност "Пещерата" (Гяур пещера). Площта й е 8,5 ха. Намира се в землището на село Голеш, Община Кайнарджа. Защитено е скално образувание.

11. Природна забележителност "Вратата" е с площ 2,4 ха. Намира се в землището на село Краново, Община Силистра. Защитено е скално образувание.

Обобщени изводи от анализа и оценката на природогеографския и ресурсен потенциал на областта:

- ✓ Почвите са най-богатият ресурс за областта. На територията й са разпространени едни от най-плодородните почви – черноземните и алувиалните;
- ✓ Равнинният релеф и малките наклони благоприятстват развитието на уедрено селско стопанство, на транспортната и техническата инфраструктура, както и на селищната мрежа;
- ✓ Значително по-висок относителен дял на обработваема земя от средното за страната;
- ✓ Най-нисък дял в цялата страна на изоставените и неизползвани обработваеми земи; привидно раздробената собственост на земята не възпрепятства сериозно уедреното земеползване;
- ✓ Наличие на уникални защитени територии (поддържаният резерват "Сребърна" и др.);
- ✓ Наличие на минерални извори;
- ✓ Съхранена чистота на въздуха и почвите;
- ✓ Областта е бедна на полезни изкопаеми. Освен перспективното каолиново находище са установени само кариерни материали – варовици, пясък, чакъл, льос (с локално значение);
- ✓ Областта е бедна на повърхностни води (с изключение на тангиращата р. Дунав); има богати ресурси на подземни води, но само в крайдунавската зона;
- ✓ Значително по-нисък дял на горите от средния за страната;
- ✓ Оскъдните валежи (най-ниските в България) и продължителните остри засушавания налагат напояване;
- ✓ Нисък дял на изградените поливни площи (около 4% от обработваемите земи), амортизирани и частично разрушени напоителни мрежи и съоръжения;
- ✓ Климатичните особености възпрепятстват зеленчукопроизводството;
- ✓ Проявления на водна и ветрова ерозия (ай-силно - по брега на р. Дунав и склоновете на суходолията).

1.2.3. Културно-историческо наследство

Тракийско, римско, византийско, турско, възрожденско и съвременно присъствие са напластявали култура и ценности. Те са концентрирани на територията на областния център. "Разсейките" в останалата част на областта са в пропорции, подобни на тези, с каквито се измерват резултатите от сегашната човешка дейност – 80:20.

Почти 2/3 от територията на гр. Силистра (1720 дка) е обявена за Национален архитектурно-археологически резерват *"Дуросторум-Дръстър-Силистра"*[6]. Високата културно-историческа, познавателна и атрактивна стойност на уникални паметници от римската и средновековната българска епоха превръщат резервата в поле за изследвания, база за туристически продукти, "културен

[6] Решение на Министерски съвет № 627 от 28.12. 1971 г., актуализирани граници с протокол на НИПК от 1992 г.

гръбнак” на настоящите поколения и “мост” за прехвърляне на ценности към бъдещите поколения .

По-значимите разкрити паметници и културни факти са:

- *Силистренската гробница* (първата половина на IV век) - изключителна художествена и историческа ценност. Това е най–известният в страната и чужбина античен паметник на Дуросторум, емблематично творение на късноантичната цивилизация, без аналог в територията на Късноримската империя, присъства във всички сериозни изследвания, посветени на тази епоха.
- *Патриаршеската базилика* на патриарх Дамян (първата патриаршеска църква в българската държава, втора по големина в страната).
- *Част от колона на хан Омуртаг* (все още неоткрит остава “преславен дом на Дунава”, построен от него; изследователските хипотези са насочени именно към Силистра).
- *Северната крепостна стена* на средновековния Дръстър (реставрирана и експонирана през 2000 г.).
- *Средновековният катедрален патриаршески и митрополитски храм на Дръстър-Силистра и патриаршеската резиденция от X век.* Импозантна трикорабна базилика до северната крепостна стена на Дръстър, многократно преустройвана в дългата си история на катедрален храм.
- *Дворецът на доростолските епископи през V-VI в. до раннохристиянската епископска базилика* (в централната част на града) в комплекс с руини от римска вила-урбана (II-III в.).
- *Мощехранилницата на Св. Дасий Доростолски* (урната-саркофаг на този светец се съхранява в гр. Анкона – Италия). При посещението си в България през 2001 г., Папа Йоан Павел II дари на Силистра част от мощите (дясната раменна кост) на Св. Дасий, положени в мраморна мощехранилница (приблизително копие на урната от Анкона), която днес се съхранява в катедралния митрополитски храм Св. Ап. Петър и Павел.
- *Турски форт “Абдул Меджиди”* (Меджиди табия). Намира се южно от гр. Силистра. Това е най-запазеният от шестте пункта на фортификационната система по северната граница на Османската империя. Построена е в периода 1841-1853 г. от немския военен инженер фон Молтке.
- *Куршумлу джамия* - в центъра на гр. Силистра, деклариран паметник на културата от местно значение.
- *Гробът на еврейския равин Елиезер Папо* (живял в началото на XIX век в Силистра, сред 12-те най-известни равини на Израел). Мястото е почитано като особено свято за вярващите евреи. Има негов паметник на брега на р. Дунав, в близост предстои изграждане на синагога.
- *Арменски апостолически храм “Сурп Аствадзадзин”(Св. Богородица), 1620 г.* Това е най-старият арменски храм в България.
- *Женски манастир “Покров Богородичен” край с. Айдемир* - един от най-новите манастири в Доростолската епархия (1996 г.).
- *Добруджанска къща гр. Алфатар* – реставрация с етнографска експозиция, открита през 1984 г. Къщата е основен притегателен център за туристически посещения, както и едно от културните средища на общината.

- *Християнски храм "Св. Троица", гр. Алфатар* – трикорабна базилика от 1846 г. с богата украса от икони и дърворезби, изпълнени от майстори на Тревненската школа.
- *Историческа местност "Аязмото", с. Руйно* - средновековна българска крепост от IX-XI век, охранявала древния стратегически път между столиците Плиска и Велики Преслав с р. Дунав. Местността е свързана и с пребиваването на мюсюлманския светец Демир Баба (Железния баща) в средата на XVI век.
- *Ранносредновековна крепост "Картал кале" до с. Руйно (XVIII в.)* – разположена на причудливо недостъпно място в суходолие върху руините на малко тракийско селище и късноантично укрепление.
- *Архитектурен резерват "Рибарска махала", гр. Тутракан* – съхранено атрактивно рибарско селище с атмосферата и материалните следи на някогашния основен поминък на Тутракан – рибарството. Има висока културна и туристическа стойност.
- *Историческа чешма край село Кайнарджа* – свързана с подписването на Кючук-Кайнарджанския мирен договор през 1774, построена през 1892. Значимостта й се подсилва от уникалните размери – фронт над 70 м. Обявена е за паметник на културата.
- *Женски манастир в с. Каменци* (община Кайнарджа). Често посещаван храм заради обнадеждаващите поверия и привлекателната природна среда.

Културно-историческото наследство е "инфраструктурата на приемствеността". Ресурсите на държавата и общините са несъизмеримо по-малки от потребностите на многократно декларираното желание за "опазване и съхранение". Желанието за допир на съвременниците до тези ценности и съхраняването им за идни поколения, би могло да се осъществи само чрез тяхното атрактивно експониране и валоризация. Историческата, познавателната и атрактивната стойност на Силистренските културни пластове е сравнима с тази на цяла Северна България. За съжаление, работите по проучване, консервация и експониране все още не са продължени с формиране на завършени туристически продукти, професионална реклама и продажби.

1.2.4. Туристически ресурси и продукти

Наличието на богато природно и културно наследство е само потенциален, но не и реален туристически ресурс. Последният предполага директно включване в продаваеми туристически продукти. За съжаление, повечето обекти с потенциал за туристически интерес имат както средови препятствия (достъп, специализирана инфраструктура, чистота на средата), така и много неизвършени още действия по тяхното експониране (реставрация, визуална информация, атрактивна презентация).

В основата на различни форми на алтернативен туризъм биха имали тежест следните обекти на природното наследство:

- *Поддържан резерват "СРЕБЪРНА"* – познавателен туризъм (за общи и специални интереси - орнитоложки);
- *Ловно стопанство "КАРАКУЗ"* – ловен туризъм (елитарен), при договорени условия – фотосафари;
- *Река Дунав* – яхтен туризъм, спортен риболов, круизи, туристическа инфраструктура по брега (необходимо устройване на пристанищата);
- *Суходолие "МАЛЪК КАНАГЬОЛ"* – археологически училища на терен (тракийско светилище "Баджалията"), екотуризъм (нужна инфраструктура), въздушни разходки на ф-ма "Ребус" (елитарна форма за богати туристи).

Другият несъмнено "тежък" потенциален ресурс се обляга на богатото културно-историческо наследство. Почти всички обекти, представени в предишния раздел, биха могли да се вплетат в богата "добруджанска шевица" на туристическо предлагане.

В допълнение, винарската изба в Кайнарджа, къщите за гости в с. Ветрен и с. В.Левски и др., са важна "гарнитура" към бъдещи продукти за алтернативен туризъм.

Трябва да се подчертае фактът, че дори "силни" и добре експонирани обекти могат да загубят атрактивността си от нелицеприятна среда и обратно, подредена и добре устроена среда може да стане част от атрактивността на обекта, т.е. самата тя да се третира като туристически ресурс.

Първите решителни стъпки към създаване на туристически продукти са направени. Сглобени и информационно осигурени са 4 туристически маршрута:

- "Легенди от земя и камък" ("Добруджански легенди"),
- "Добруджанска твърд",
- "Добруджанска святост"
- "Дунавски прелести".

Добруджанската къща в гр.Алфатар е може би най-утвърденият туристически "етикет" на областта. Посещава се редовно от туристически групи от черноморските курорти, но не формира продукт и от там – осезателни приходи.

Този списък лесно би могъл да се продължи, но, паралелно с изработване на "менюта" от природно и културно наследство, е необходимо съставянето и прилагането на ясна програма за прагматичните стъпки до реални продажби на маркетабилни продукти.

1.3. АНАЛИЗ НА ОБЛАСТЕН ПЛАН 2000

Стратегическото планиране в областта не започва от сега. Настоящата областна стратегия се гради върху актуализирания областен контекст, новите

приоритети на Националната стратегия за регионално развитие (НСРР), и все още действащия областен план. Резюмирани, *приоритетите* на Областен план 2000 са:

- Инфраструктури,
- Предприемаческа и иновативна среда,
- Конкурентноспособно селско стопанство,
- Международни партньорства,
- Екологосъобразен живот,
- Човешки ресурси – качество, заетост,
- Институционални механизми за регионално развитие.

Текущите актуализации не са имали аргументи за промени, преподреждане и допълване на горните приоритети. Това е пакетът на стратегически направления и доказани потребности, който настоящият планов документ поема като "щафета", но не и като непроменима даденост. Мотивите за промени се търсят както в актуализирания анализ на състоянието и основните процеси, протичащи в областта, така и в новите приоритети на НСРР (отразяващи от своя страна Директивите и Регламентите на ЕС).

Стратегическият пакет от цели на Областен план 2000 съдържа:

Основна стратегическа цел:
Икономическо стабилизиране и устойчиво развитие на Силистренска област
Специфични цели

1. **Изграждане, усъвършенстване и развитие на инфраструктурата** (техническа инфраструктура - всички системи, социална инфраструктура -оптимизиране, активизиране на третия сектор);
2. **Индустриално развитие** (МСП – предприемаческа и иновативна среда, стимулиране, експортна ориентация);
3. **Условия за конкурентноспособно селско стопанство** (преструктуриране – трайни насаждения, технически култури, нови технологии, животновъдство - породи);
4. **Стимулиране на икономическото развитие и интеграция чрез ТГС** (транспортни връзки, мониторинг на околната среда, бизнес центрове и инкубатори, МСП, селско стопанство – професионални сдружения, тържища, ТГС - "народ до народ" – култура и образование);
5. **Екологосъобразно икономическо и социално развитие** (билки – ерозирали/наклонени терени, опазване на природните ресурси – горски и водни, биоразнообразие, изграждане ПСОВ);
6. **Заетост и човешки ресурси** (качество на човешките ресурси – запазване равнищата на заетост в предприятията, предприемаческа инициатива на населението, безработица/заетост – заетост за маргинални групи, продължаващо образование, квалификация);
7. **Туристическа индустрия** (регионална политика за туризъм, мрежа от туристически центрове, ТГС – туроператори, развитие на алтернативен туризъм – селски, еко-, воден, ловен);
8. **Институционална среда** (механизми за регионално развитие – междуобщинска интеграция, структури за взаимодействие – държава, общини, бизнес, система за мониторинг и контрол, повишена финансова обезпеченост на общините – регионален гаранционен фонд).

Подобно на приоритетите, стратегическият пакет от цели също се е запазил непроменен в текущите актуализации на областния план.

Отсъствието на системен мониторинг и оценка на плана не позволява прецизен анализ на изпълнението му. Данни от текущи доклади[7] и емпирични непредставителни проучвания съдържат факти за работа на областната администрация, деконцентрираните служби, общинските администрации и социално-икономическите партньори по всички направления и цели на плана. Реализираните програми, инвестиционни проекти и други дейности като цяло се оказват недостатъчни за постигане на заложените цели:

- ✓ *Инфраструктурните проекти* са били с твърде малък мащаб, за да решат проблемите и създадат ново качество на инфраструктурните мрежи;
- ✓ *Предприемаческите инициативи* са създали обнадеждаваща база за стабилизиране на някои структурни отрасли в икономиката на областта (храни, облекло), но не и достатъчен пазар за трудова заетост;
- ✓ Тревожните процеси на *обедняване и високите нива на безработица* продължават, въпреки целевите програми и мерки;
- ✓ Потенциалите на аграрния сектор остават неоползотворени в аспекта "конкурентноспособност", въпреки позитивните процеси (висока ползваемост на земята, усвоени възможности за финансиране);
- ✓ Потенциалите за развитие на туризъм са все още без осезателна стопанска реализация, въпреки доближаването им до такава;
- ✓ Екологизацията е "червена нишка" в плана, но досегашните действия са недостатъчни за постигане на желаното качество на средата и поведение на хората;
- ✓ Трансграничното и международното сътрудничество е белязано от много събития и инициативи, но все още няма стопански измерения;
- ✓ Институционализацията на стратегическото планиране е налице, но отсъстват убедителни факти за ефективни действия.

Основният извод е, че досегашният план няма структурни пропуски и нереалистични цели. В среда на остри дефицити и потребности, многократно надвишаващи наличните ресурси, е необходима по-голяма концентрация, интегриране и координация в приоритетните сфери, за да се постигне осезателен и траен резултат. Практически всички приоритети и цели на Областен план 2000 се пренасят във времето на новия стратегически документ, следвайки корекциите на предстоящия актуализиран анализ и новите рамкови условия.

[7] Доклад за дейността на областната администрация – Силистра, 2002, 2003;

1.4. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ И СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ

1.4.1. Демографски процеси

По данни на НСИ, към 2003 г. населението на област Силистра наброява 137 424 човека. През последните 5 г. е регистрирано намаление на населението в областта със средногодишен темп от –2,2. Формиралата се тенденция на демографско намаление е характерна както за Североизточния район за планиране (СИРП), така и за цялата страна.

Общини	1999	2000	2001	2002	2003	Средногодишен темп намаление
Главиница	14667	14662	13743	13693	13564	-1,7
Дулово	32762	32880	30443	30150	30079	-1,8
Тутракан	20111	20083	19152	18928	18586	-1,9
Ситово	7278	7194	6740	6676	6600	-2,0
Кайнарджа	6152	6157	5485	5427	5419	-2,5
Силистра	67069	66538	61294	60307	59451	-2,6
Алфатар	4353	4313	3927	3813	3725	-3,3
Област Силистра	**152392**	**151827**	**140784**	**138994**	**137424**	**-2,2**

Отрицателен прираст на населението е регистриран във всички общини на областта, като с най-голямо намаление са Алфатар, Кайнарджа и Силистра. Градското население на област Силистра наброява 61344 д. (2003 г.) – 44,6% от общото население на областта (средно за страната 69,8%), а селското – 76080 д. (55,4%). В демографското развитие на центъра на областта - град Силистра за годините 1999-2003 г. не се наблюдават големи изменения – броят на населението на града е в границите 40-45 хил.д.

Разпределението на населението *по възрастови групи* е по-благоприятно от средните стойности на показателя за страната и близко до това на СИРП. Съотношението между трите основни възрастови групи (0-14 г.: 15-64 г.: 65+) е 15,0: 69,2: 15,8% (2003 г.). Наблюдават се различия по общини. С най-благоприятна възрастова структура е Дулово. Със стационарен тип възрастова структура е Главиница. Най-влошена е възрастовата структура в Алфатар и Ситово. Характерно за община Силистра е високият дял на населението от 15 до 64 г., което е основният източник при формирането на трудовия потенциал.

Структурата на населението *по пол* показва сравнително равномерно разпределение, с лек превес на жените. На 100 мъже се падат 102 жени (средно за СИРП – 104, за страната - 106). *Фертилните контингенти* в областта (23,0% - 2003 г.) са с по-нисък дял от този за страната (24,2%). За периода 1999-2003 г. техният брой намалява в резултат предимно на миграции.

Естественото движение е един от факторите, оказващи влияние на динамиката на населението и неговата структура по възраст. През 2003 г. в област Силистра са родени 1208 деца. Коефициентът на *раждаемост*[8] е 8,8‰ – близък до средния за страната (8,6‰) и по-нисък от средната стойност за СИРП (9,4‰). Съществуват различия в раждаемостта по местоживеене – тя е по-висока при селското население (9,4‰) в сравнение с градското (7,9‰). Тази демографска ситуация е характерна и за другите области от района с изключение на Варна. *Смъртността* на населението в областта е със стойности над средните за страната (14,3‰) и СИРП (13,5‰), както и с по-високи стойности от тези за раждаемостта. През 2003 г. умрелите лица в областта са 2114 или 15,4 на 1000 д. Коефициентът на смъртност е по-висок при селското (17,3‰ – 2003 г.), отколкото при градското население (12,8‰). *Детската смъртност* в областта (15,7‰) е със стойности близки, но над средните за страната (12,3‰) и СИРП (13,5‰). Основен "принос" има тревожно високата детска смъртност в селата на областта.

Естественият прираст се формира от равнищата на раждаемостта и смъртността. За периода 1999-2003 г., той варира в диапазона от –5,6‰ (1999 г.), -7,5‰ (2002 г.), до –6,6‰ за 2003 г. Във всички общини на областта естественото възпроизводство се осъществява при отрицателен естествен прираст, като в две от тях отрицателният прираст е много висок (Алфатар и Ситово), дължащ се главно на високата смъртност и в по-малка степен на раждаемостта. Следната фигура представя показателите "раждаемост", "смъртност" и "естествен прираст" по общини за периода 1999-2003 г.:

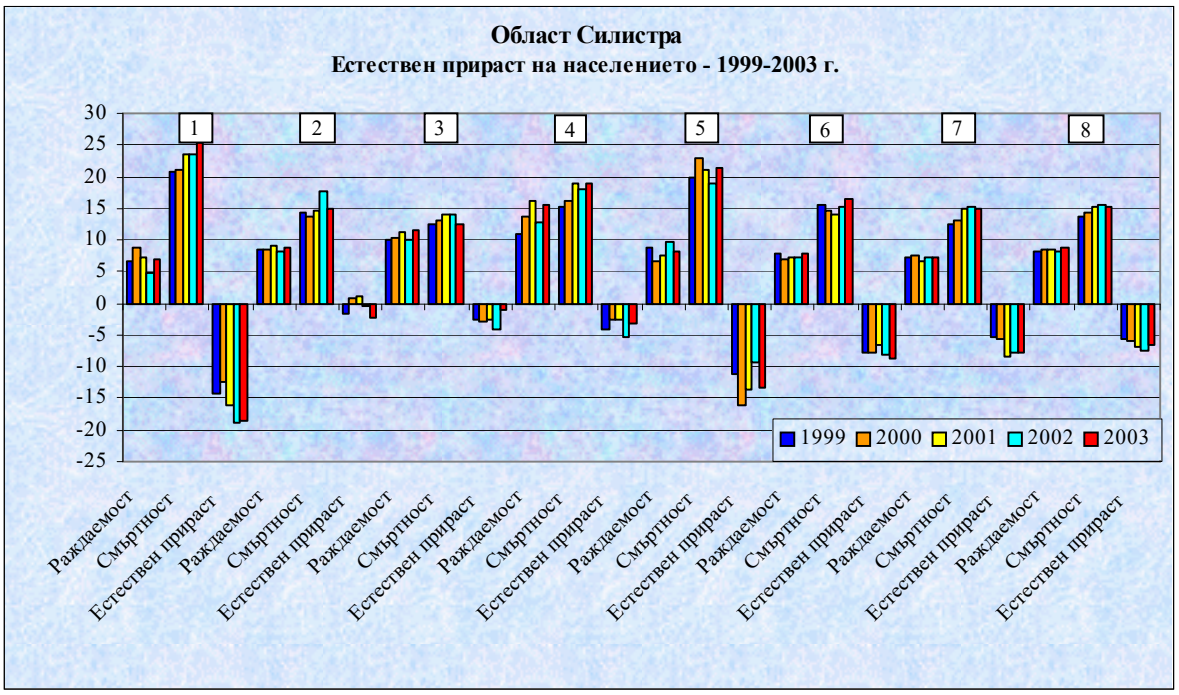

[8] Живородени деца на 1000 д. от населението

1 – общ.Алфатар, 2 – общ.Главиница, 3 – общ.Дулово, 4 – общ.Кайнарджа, 5 – общ.Ситово, 6 – общ.Тутракан, 7 – общ.Силистра, 8 – обл.Силистра

През 2003 г. в областта са осъществени 2277 заселвания и 2941 изселвания. *Механичният прираст* е отрицателен (-664 д.). В сравнение с предходни години, интензитетът на механичното движение на населението на общината след 2001 г. намалява.

Важна характеристика на населението е *образователното му равнище.* За периода между последните две преброявания (1992-2001 г.) е налице абсолютно и относително нарастване на лицата с висше, полувисше и средно образование, което е характерно за всички области и райони в страната. С изключение на гр. Силистра, образователното равнище за областта е под средното за страната. Преобладаващата част от лицата с високо образователно равнище са в центъра на областта – гр. Силистра. Сравнително по-висок е и делът на високообразованите лица в община Тутракан, дължащ се на историческото развитие на общинския център. Населението в градовете се характеризира с по-висок дял на високообразованото население в сравнение със селата.

Неграмотните лица намаляват (от 7622 д. през 1992 г. на 5318 д. през 2001 г.), но запазват висок относителен дял (4,0% от населението на 7 и повече години в областта) – над средната стойност за страната (1,8%) и района (2,4%). Само в две общини (Силистра и Тутракан) неграмотните лица са с нисък дял, а в останалите 5 общини делът на неграмотните лица е над средната стойност за областта, като най-голям е техният дял и численост в община Дулово (*виж долната таблица*).

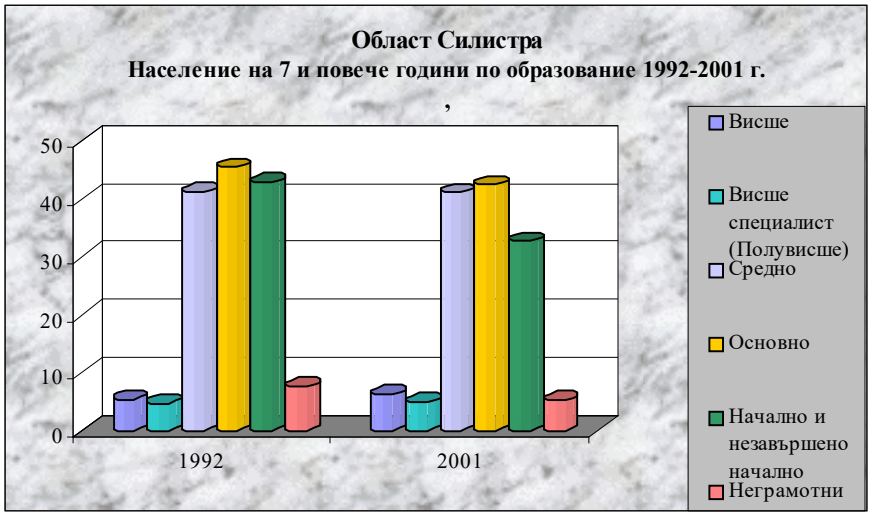

Етническата структура на населението показва, че от българската етническа група се е самоопределило 60,9% от общото население на областта (2001 г.), от турската – 33,7% и от ромската – 4,0%. За периода 1992-2001 г. се наблюдава абсолютно намаление на населението на всички етноси. Основните *вероизповедания* са източно православното християнство и мюсюлманското.

Очертаващата се *тенденция* в развитието на населението се характеризира с постепенно намаляване на общото население и възпроизводствения потенциал при общо повишаване на образователното равнище.

1.4.2. Икономическа активност, заетост и безработица

Икономическа активност

Икономически активните лица[9] в област Силистра са 67 108 д. (2004 г.). Коефициентът на икономическа активност е 57,5% [10]. Този показател за областта е по-висок от средния за страната (55,3%) и сходен с този за СИРП (57,5%). Най-висока е икономическата активност на населението от общини Силистра и Тутракан.

Заетост

През 2003 г. коефициентът на заетост[11] за област Силистра е 37,6%. За сравнение, коефициентът на заетост за страната е 42,4%, за СИРП – 40,0%. Наетите лица през 2003 г. наброяват 26304 д.[12] През последните 5 години изменения в броя на наетите се наблюдават и в трите сектора на икономиката. Намалява делът на наетите в първичния (от 12,1% през 1999 г. на 11,2% през 2003 г.) и във вторичния сектор (от 33,3% на 29,6%) на икономиката. Наетите в третичния сектор бележат увеличение за периода от 54,6% на 59,2%.

Безработица

Равнището на безработица в област Силистра (19,52% - 2004 г.) е тревожно високо – 1,5 пъти над средното равнище за страната (12,67%) и 1,2 пъти над това в СИРП (16,59%). Долната фигура илюстрира големите различия на този проблем по общини. Само за община Силистра равнището на безработица (12,35%) е около средното за страната. С по-ниско равнище на безработица от средното за областта, но по-високо от средното за страната е община Тутракан (18,03%). Останалите общини са с изключително високо равнище на безработица – от 24,98% за община

[9] Данни на Агенцията па заетостта
[10] Съотношение между икономически активните лица и населението на 15 и повече навършени години
[11] Съотношение между броя на заетите лица и населението на 15 и повече навършени години
[12] Наетите лица са част от заетите

Дулово до 48,06% - за община Кайнарджа, където всеки втори от активното население е безработен.

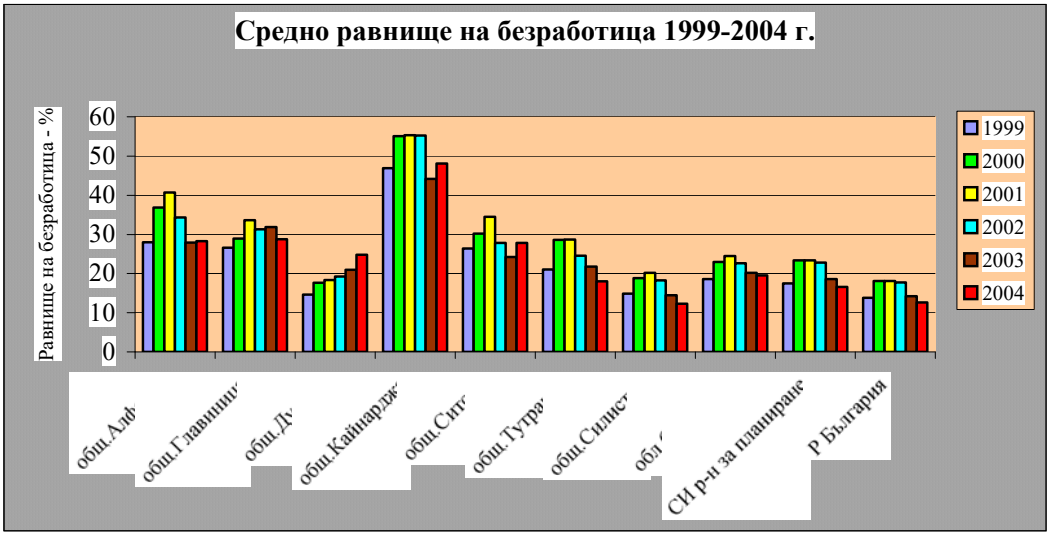

През 2004 г. безработните лица в областта са включени в редица програми за заетост и обучение - НП “От социални помощи към осигуряване на заетост”, НП “Възобновяване и опазване на българската гора”, НП “Опазване на реколтата”, НП “Помощ за пенсиониране”, НП “Заетост на младежи с висше образование в публичната администрация”, Програма за ре-социализация на освободените от “местата за лишаване от свобода” и др. Макар и осезаем, ефектът от тези програми е крайно недостатъчен за решаване на този остър проблем.

Мерките за насърчаване на заетостта[13] са предимно с кратък срок на реализация. Разкритите нови работни места са чрез “Гаранционен фонд за микрокредитиране”, проекти по програма ФАР на ЕС - Проект "Професионална квалификация - предпоставка за мобилност на пазара на труда", Програма "Инициативи на пазара на труда", Проект “Урбанизация и социално развитие на райони с преобладаващо малцинствено население” - компоненти “Професионално обучение в строителни професии на безработни от малцинствен етнически произход” и “Строителство и създаване на трудова заетост”.

Основните проблеми на област Силистра в сферата на заетостта и безработицата са свързани с ниската заетост, високата безработица и значителните различия по общини. Тенденциите в развитието на заетостта и безработицата очертават нарастване броя на заетите лица и постепенно слабо намаляване на безработицата.

[13] По Закона за насърчаване на заетостта

1.4.3. Здравеопазване

Раждаемост, смъртност, заболеваемост - обща картина

Общите демографски характеристики и здравното състояние на населението в област Силистра се описват от следните статистически факти:

- Траен спад на населението – средногодишен темп от –2,2 (при –1,1 за страната); основните причини са засилената миграция (поради безработица и липса на шансове за жизнена кариера на младите хора), намалената раждаемост и трайно увеличаване на смъртността;
- Общата смъртност нараства от 14,2/1000 през 2000 г., на 15,3/1000 през 2003 г.;
- Причините за смъртността: болести на органите на кръвообръщението – 72% (един от най-високите за страната), новообразувания – 11%, травми и отравяния – 5%, болести на дихателната система – 4%;
- Отрицателен естествен прираст, застаряване, увеличаващ се брой пенсионери и инвалидизирани лица.

Параметри на здравната система в областта

Към 31.12.2004 г. доболничната помощ се осъществява от 84 регистрирани индивидуални лекарски практики. Най-нисък среден брой обслужвано население от един семеен лекар е регистриран в община Алфатар, а най-висок – в община Дулово. В областта функционират 118 амбулатории за специализирана медицинска помощ, като 115 от тях са индивидуални, една групова и два медицински центъра. Здравната система на областта разполага и с 21 медико-технически и 3 медико-диагностични лаборатории. Стоматологичните услуги се предоставят от 75 стоматологични амбулатории за първична медицинска помощ и 1 индивидуална практика за специализирана стоматологична помощ.

Стационарното (активното) лечение на населението от областта се осъществява в 3 многопрофилни болници - 2 общински (Дулово и Тутракан) и областна – в гр. Силистра. Общият брой на леглата е 606, а използваемостта им варира от 87% (в Силистра) до 78% (в Дулово). Здравната система разполага с 355 лекари, 63 стоматолози и 746 медицински специалисти. Обезпечеността с лекари на населението в областта е 2.5 на 1000 души.

Елементи на здравната система в областта са и детските ясли, една детска млечна кухня, Дом за медико-социални грижи за деца, ЦСМП в Силистра с филиали в Дулово, Тутракан, Главиница и Кайнарджа и едно РИООЗ. От септември 2000 г., е разкрито звено на Детско и училищно здравеопазване с медицински специалисти в училищата и детските градини както следва: Силистра - 29, Тутракан - ; Дулово - .

Медицинско обслужване се предоставя и на домуващите лица в двата дома за стари хора в гр. Силистра, в които има разкрити отделения за лежащо болни.

Домове за възрастни са разкрити и функционират и в градовете Тутракан и Алфатар.

Оценка на състоянието на здравната система в областта

Област Силистра има достатъчна осигуреност с болнични легла и персонал, а материално-техническата база е в задоволително състояние. Финансовото осигуряване на болниците (по отношение на лечението на пациентите) се е подобрило с увеличаване броя на клиничните пътеки, залегнали в Рамковия договор. Въпреки това, необходимо е да се намали престоят на болните в стационара, чрез повишаване ефективността на активното лечение. По този начин ще отпадне и необходимостта от големия брой болнични легла, които на този етап отговарят на потребностите на населението.

Основни проблеми на здравеопазването:

- Достъпът до здравни услуги (заради липса на здравно осигуряване) е проблем на голям брой лица - 23.4 % от населението;
- Липсва единна концепция за развитието на здравеопазването в региона;
- Липсват ясни и общоприети приоритети;
- Състоянието на майчиното и детското здравеопазване е незадоволително;
- Финансовото обезпечаване на системата е незадоволително;
- Оборудването и материалната база на здравеопазването са остарели/амортизирани;
- Координацията между партньорите в системата е слаба;
- Липсва единна информационна система за здравните услуги;
- Ниските възнаграждения на работещите в общинските лечебни заведения пречат на адекватната им мотивация.

За подобряване здравето на населението в областта е необходимо:

- Създаване на предпоставки за ограничаване на заболеваемостта;
- Подобряване качеството на извънболничната помощ;
- Повишаване качеството на болничната помощ;
- Разширяване на мрежата от заведения, предоставящи профилактични, здравни и рехабилитационни услуги;
- Подобряване факторите на селищната среда и ограничаване на свързаните с тях заболеваемост и смъртност от остри и хронични болести.

За да се подобри ефективността на здравната система е необходимо:

- Намаляване броя на здравно неосигурените лица, особено в селата;

- Профилактика и здравно образование на населението;
- Изготвяне на общински програми за борба с рисковите за здравето фактори – тютюнопушене, употреба на алкохол и психоактивни вещества;
- Разкриване на структура за профилактика, ранна диагностика и лечение на СЗЗ;
- Повишаване квалификацията на персонала;
- Създаване на условия за разкриване на групови медицински и стоматологични практики;
- Въвеждане на нови методи на лечение, обновяване на медицинска апаратура и осъвременяване на материалната база;
- Рехабилитация на болничния сграден фонд, ремонтиране на топлопреносната мрежа;
- Осъвременяване на автопарка и изграждане на база за санитарен авиотранспорт;
- Възстановяване на отделението за долекуване и продължително лечение в с. Ветрен и прерастването му в рехабилитационен център за възстановяване на пациенти със сърдечно-съдови и мозъчно-съдови заболявания;
- Изграждане на хоспис, осигуряващ палеативни грижи на пациенти с нисък социален статус, инвалидизирани и изпаднали в безпомощно състояние хора;
- Разкриване на детски ясли за обхващане на децата до 3-годишна възраст /230 деца получават храна от Детска млечна кухня/;
- Провеждане на епидемиологични проучвания “Селищна среда - здраве” и съпътстващ мониторинг;
- Разработване и прилагане на конкретни планове за действие в сферата на транспорта, качеството на въздуха, питейната вода, обработка на отпадъците, увеличаване на зелените площи, преработка на отпадни води, проекти за оздравяване на проблемна жилищна среда и др.;
- Поддържане квалификацията на кадрите, работещи в лечебните заведения;
- Подобряване на координацията между лечебните заведения;
- Развитие на сътрудничеството с НПО за подготовка и реализиране на проекти в сферата на здравеопазването;
- Създаване на условия за реална конкуренция между публичния и частния сектор;
- Децентрализация в управлението на здравеопазването и здравното осигуряване;
- Участие в международни проекти и здравни мрежи.

1.4.4. Образование и професионално обучение

Предучилищно и средното образование

Значимостта на образователната сфера за бъдещото развитие на областта се подсилва от дефицитите и относително ниското качество на човешкия ресурс по отношение на образователно равнище и квалификация.

Основните статитически параметри на *предучилищното образование* показват добра задоволеност с база и кадри:

Детски градини (ЦДГ, ОДЗ, ПДГ)	73
Деца	2577
Среден брой деца в група	20
Персонал - общо, в т.ч.,	570
- педагогически	351
- непедагогически	219

Базата на основното и средното образование също изглежда добре окомплектована и достатъчна по количество:

Училища и персонал	**база**	**ученици**
Общ брой училища и обслужващи звена	83	16810
Общообразователни	59	13680
Професионални	9	2852
Специални	3	278
Обслужващи звена	12	
Персонал - общо, в т.ч.	2316	
- педагогически	1806	
- непедагогически	510	

Средният брой ученици в една паралелка (20) и този на една класна стая (22) са под оптималните (25), което доказва наличие на училищна база с резервен капацитет и намалял брой деца/ученици. Наличието на компютри и оборудвани компютърни кабинети е един от факторите за качество на обучението. По този показател областта изостава, тъй като на един среден клас се пада само по един компютър.

Среден брой ученици в паралелка	20
Среден брой ученици на 1 класна стая	22
Ученици на един учител	9
Ученици на един наличен компютър	20
Училища с компютърни кабинети	22
Брой компютри в училищата	851

Типичният за страната проблем “училища в криза” не е подминал и Силистренска област. Поради закрити училища в малките селища, всяко пето дете е принудено да пътува до най-близкото отворено училище. Около 22% от всички паралелки (841) са маломерни, което ги изправя пред риска за закриване в близко бъдеще (заедно с утежнен социален проблем от съкратени учителски места).

Слетите паралелки са само 18, но е известен фактът, че те са компромисен вариант на образование. Постоянно намаляващите контингенти от деца в училищна възраст пренасят във времето проблема за закриване на още училища и поставят на сериозно изпитание преструктурирането на училищната мрежа.

Проблемът "училища в криза"	**брой**	**дял**
Пътуващи ученици	3304	20%
Маломерни паралелки	189	22%
Слети паралелки	18	2%

В сравнение с други райони, област Силистра има добри стойности по показателя “записваемост”. През учебната 2004-2005 г., само едно на сто деца не е било записано в първи клас. Прогимназиално образование не получават всеки две на сто деца в съответната възраст. Записваемостта в следващата степен на образование рязко намалява. Тя гарантира минимум 16% неквалифицирана работна ръка.

НЕТНИ КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАПИСВАНЕ	
в детските градини	0,80
начално образование	0,99
прогимназиално образование	0,98
средно образование	0,84

Анализът на качествените аспекти на образователната система разкрива много по-богата палитра от достойнства, проблеми и дефицити. Специалистите от образователната система дават следните *положителни оценки*:

- Добро ваимодействие между институциите – Регионален инспекторат по образованието (РИО), общински отдели, общински комисии, областна управа;
- Навременно и адекватно синхронизиране на дейността на РИО и училищните общности с държавната образователна политика и нормативни промени;
- Разбиране сред училищните ръководства и колегии за необходимостта от модеризиране на образованието; единомислие по общата посока на промените - демократизиране, качество и достъпност на образованието;
- Опит в дейности, повишаващи общия капацитет - разработване и управление на проекти, комплексно планиране по специфични проблеми - гражданско образование, здравно образовние, усвояване на българския език;
- Развитие на учителски самоорганизиращи се структури за вътрешна квалификация и обмен на опит;
- Въпреки дефицитното финансиране, образователната система съумява да

поддържа добра квалификация на учителите, взискателност към учениците, относително богат училищен живот и извънкласни дейности.

Негативните тенденции, проблемите и потребностите на образователната система в областта могат да се обобщят в следното:

- Намаляващ контингент деца, маломерни и слети паралелки, некачествено образование, необразовани и неквалифицирани млади хора;
- Увеличение на пътуващите ученици (сега са около 20%), принудително изразходван ресурс от време, здравни рискове, бюджетно бреме за общините;
- Дефицитно финансиране, позволяващо само оцеляване на системата на много ниско равнище; без условия за качествено развитие;
- Поляризация на училищата – "елитна група" (единствено към нея могат да се адресират позитивните оценки) и посредствени, "оцеляващи" училища;
- Ниско равнище на владеене на българския език, затрудения в овладяване на образователния минимум;
- Несъответствие между профилите на професионалното образование в областта и търсенето в пазара на труда;
- Физически и морално остаряла материално-техническа база - учебна среда, комютърна и размножителна техника, спортна база, дидактически средства, литература; училището не само че не може да има атрактивен вид за младите хора и да буди уважение, но дори и не може да изпълнява рутинните си дейности;
- Недостатъчна активност на училищните общности (учители, ученици) за участие в училищни мрежи, трансгранично сътрудничество, партньорски проекти.

Част от решаването на тези проблеми е зависимо от подобрено училищно управление, но ядрото на проблемната картина изисква цялостна, целенасочена регионална политика по създаване на стимулираща среда, целево финансиране, хора с капацитет, механизми за взаимодействие.

Висше образование

Заведенията, предлагащи висше образование в Силистра, са представени от два филиала на Русенски университет "А.Кънчев" и едно самостоятелно училище:

- Педагогически факултет, Филиал-Силистра на Русенски университет; подготвя учители по специалността "български език и чужд език", както и специалисти по "биология и информатика", "химия и информатика" и "физика и информатика";
- Технически колеж – гр.Силистра към Русенски университет "А.Кънчев"; подготвя специалисти в широк диапазон на технически умения[14];

[14] "транспортна техника и технологии", "автоматика, информатика и управляваща техника", "радиотелевизионна техника", "електроенергетика и електрообзавеждане", "електроника"

- Висше училище “Земеделски колеж”, Uчебно-научен център Силистра; подготвя специалисти по аграрна икономика и фермерство.

Профилите на подготвяните специалисти покриват широк кръг от дейностите в икономическата и социалната сфера на областта. Проблемът е в реализацията на тези специалисти. Незначителна част от тях намират реализация и продължават жизнената си кариера в областта.

1.4.5. Култура

Средища на културното развитие и духовното обогатяване на населението в област Силистра са театрите, музеите, читалищата, библиотеките, галериите, културните институти, културните религиозните домове на различните вероизповедания.

Мрежата от културни институции в областта разполага с един театър[15], осем исторически и етнографски музея[16], една художествена галерия (гр.Силистра) и 92 читалища и библиотеки. Културният живот се обогатява и от провеждането на пет международни фестивала[17].

Читалищата и библиотеките са “капиляpите” на културния живот в областта. В чисто статистически аспект, всяка група от около 1500 жители разполага с по едно функциониращо читалище и библиотека. В общините Тутракан, Главиница и Алфатар почти няма селище без читалище с отворени врати. Най-слабо покритие в малките населине места имат общините Дулово, Кайнарджа и Силистра. В читалищата творят десетки любителски състави за деца и възрастни. Библиотеките наброяват 89, като с най-голямо значение е регионалната библиотека “Партений Павлович” в гр. Силистра.

Общини	бр. ч-ща	чит/1000	н.м. без чит.
Силистра	12	0,2	-7
Дулово	9	0,3	-18
Тутракан	27	1,5	12
Главиница	23	1,7	0
Ситово	9	1,4	-3
Кайнарджа	4	0,7	-11
Алфатар	8	2,1	1

[15] Драматичен и куклен театър “Сава Доброплодни” – гр.Силистра;
[16] Исторически музей с археологическа и етнографска експозиции, Силистра; Природонаучен музей “Сребърна”; Исторически музей и Етнографски музей на дунавския риболов и лодкостроене. Тутракан; Исторически музей с художествена галерия, Дулово; Етнографска експозиция – с.Окорш; Етнографска къща-музей “Добруджанска къща”, Алфатар.

[17] Международна театрална лаборатория “Ян Бибиян”; Международен детски танцов фестивал “Утрешният ден започва с днешното приятелство”; Международен конкурс за изпълнители на детска и забавна песен “Речни ноти-Тутракан 2005”; Международна изложба-конкурс “Рождество Христово”; Международен бард -фестивал “Река за утре”.

Общо за областта	92	0,7	-26

Читалищната материална база е в *незадоволително състояние*. Голяма част от сградния фонд е в окаяно състояние. Същото се отнася и за библиотечния фонд и техническата база (осветление, апаратури). Поддържането изисква значителни финансови ресурси, които все по–трудно ще могат да се осигуряват от общинските бюджети. Шансовете за привличане на финансиране чрез проекти по донорски фондове са слабо оползотворени поради липса на капацитет за изготвяне на такива.

Това е тревожно, тъй като в преобладаващия брой селища от областта, читалищата са единствените културни институции. Обикновено провеждането на читалищните дейности е оставено в ръцете на един служител, който по правило е зле платен. По-добро е състоянието на читалищата в големите села (Калипетрово, Айдемир), които намират начини за допълнително финансиране. Търсенето на външни инвеститори и спонсори е една от алтернативите за спасяване и разнообразяване на читалищната дейност.

Обобщение

Населението в областта разполага с богата мрежа от културни институции, обособен сграден фонд, човешки ресурси с подходящо образование и професионален опит, гарантирано финансиране от държавния и общински бюджети, добри традиции и успешни практики в организирането на големи културни прояви. Всичко това е предпоставка за присъствие на културните ценности в трудния живот на повечето хора, за опазване и обогатяване на културното наследство, за социализацията и валоризирането му чрез включването му в туристически продукти.

Бариерите за развитие са свързани както с материалната база, така и със субективния фактор. Сградният фонд и оборудването са амортизирани. Културните дейности не се обвързват с краен резултат, квалификацията в сферата на рекламата и маркетинга е недостатъчна, липсва действителен пазар на труда в културната сфера.

Възможностите за решаване на проблемите могат да се търсят в следните насоки:

- Децентрализация на финансирането;
- Инвестиции в инфраструктурата на културните институции;
- Постигане на по-висок капацитет за намиране на алтернативно финансиране;
- Механизъм за подпомагане на индивидуалното художествено-творчество;
- Развитие на предприемачеството в сферата на културата;
- Обвързаност на културните дейности с туристическото предлагане;
- Промени в данъчното законодателство, стимулиращи дарителството и спонсорството в културните дейности.

Необходима е "културна" културна политика на областно и общинско равнище

Културата е един от основните езици на модерното общество, а културният диалог- един от основните методи на съвременното общуване. В тази връзка, необходимостта да се насърчава и подпомага сътрудничеството между творците и дейците в областта на културата, обществените и частните меценати, културните мрежи и културни организации(като важно естествено допълнение към местните културни традиции), неимоверно нараства. Следвайки подобни нагласи, общинските културни институции и администрации е желателно да се ръководят от следните насоки:

- ✓ да гледат на *културната политика като на важен фактор за социална интеграция*, професионална изява и приобщаване на хората към демократичните ценности и като фактор, улесняващ достъпа до културата на възможно най-голям брой граждани;
- ✓ да признават и подчертават *културното многообразие в региона***,** както чрез утвърждаване и развитие на нови форми на културна изява, така и чрез подпомагане на традициите, обичаите и изкуството на етническите малцинства (като важен елемент на местната култура и в духа на модерната доктрина за мултикултурите);
- ✓ *да подпомагат културния диалог* и взаимното опознаване и обмен на местната култура с културата и историята на различните европейски региони;
- ✓ да съдействат за *международното разпространение на местната култура***,** движенията на творците, професионалистите и културните дейци и да сключват международни споразумения за сътрудничество в областта на културата;
- ✓ да свързват *културно-историческото наследство с икономическите фактори* и възможностите на бизнеса и туризмаq с цел максималното му разпространение и обществена полезност.

Областната културна политика трябва да се приведе в съзвучие европейските постулати, че *културата създава духовната общност*, свързва и сближава хората, формира сходни демократични ценности. Затова държавата, съответно областните и общинските институции са пряко задължени да стимулират *културното разнообразие*, да осигуряват *еднакъв достъп на гражданите до културните събития* и да съхраняват регионалното културно богатство като ресурс, който е притежание и от полза на цялото гражданско общество.

Областната културна политика залага на следните *приоритети:*

- *Запазване на мрежата от културни институции* – в т.ч. читалищата като просветни центрове за иновации, инициативи и услуги; необходимо е да се подпомогнат в привличането на средства по проекти към донорски фондове;
- *Децентрализация на културната политика* и формите на културна изява – чрез делегиране на права и създаване на условия за по-голяма свобода, инициативи и творчество (публичните институции не винаги са в състояние да откликнат правилно и навреме на всички културни, етнически и групови интереси и събития, важни за местните общности);

- *Създаване на подходяща обществена среда и атмосфера* за развитие на културата – широки партньорства и публични обсъждания за изработване както на местните културни програми, така и на местните под-законови актове за развитие на културата[18];
- *Селективно финансиране и конкуренция* при разпределение на средствата – в условията на настоящ и прогнозируем финансов дефицит, е необходим селективен подход (акцент върху професионализма), равнопоставено третиране (на "държавни и недържавни" субекти), конкурентно начало (финансиране чрез защитени проекти) и привличане на частни меценати (предоставянето на паметници на културата на концесия по всяка вероятност ще влезе в модернизирането на културното ни законодателство)[19];
- Интегриране на усилията по представяне на културно-историческото наследство и развитието на туризъм[20] - координирани дейности по избор на приоритетни обекти, тяхното експониране и включване в туристически продукти[21].

1.4.5. Младежки дейности и спорт

Младежки дейности

Младите хора изпитват в най-остра степен сътресенията от прехода. Повечето градят планове за жизнената си кариера отвъд граница или в по-оживени и икономически активни райони на страната. Бъдещето на областта е в ръцете на оставащите. Условия за масов избор на това решение може да създаде съживена икономика и привлекателни работни места, но преди това – младежка общност, споделена позитивна нагласа, разнообразни забавления.

Една от основните дейности на "Областния съвет за образование, култура, младежка дейност и спорт" е осъществяването на повелите на "Европейската харта за участието на младите хора в живота на общините и региона":

- *Политика за свободно време* – чрез младежки микро-проекти, създаване на младежки центрове;
- *Политика за насърчаване на трудовата заетост* и намаляване на безработицата сред младите хора – програми за заетост, преодоляване на социалната пасивност сред младите;
- *Образователна политика* за насърчаване участието на младите хора в социалния живот - училищни програми, извън-училищни инициативи;
- *Политика за социална и здравна защита* **-** информационни и консултантски центрове за борба срещу злоупотребата с наркотици и алкохол;

[18] Опит за подобен подход и модел на поведение като обществен координиращ орган, прави Областният съвет за култура, образование, младежки дейности и спорт;
[19] Първа местна стъпка в това отношение е предоставянето на крепостта "Меджиди табия" за стопанисване от частна фирма;
[20] През май, 2002г., е учредено между-общинско *Сдружение за туризъм*
[21] Вече са създадени четири тематични маршрута, обвързващи най-стойностните и експонируеми обекти на културното и природното наследство на областта.

- *Политика, насочена към селските райони* – гарантиране на добри условия за образование, местни младежки изяви и достъп до културни прояви
- *Поощряване на младите таланти* – във всички форми на художествена и творческа изява;
- *Институционално участие на младите хора* – младежки "парламент";
- *Създаване на Младежка зона* **-** звена за разработване и реализиране на проекти от младите хора в сферите на образованието, културата, екологията, здравната култура, социалните дейности, спорта.

Спорт

Спортният календар на областта не е богат. Най-изявените спортове са били бокса и шахмата. Областната администрация възнамерява да окаже съдействие за връщането им на професионално равнище чрез:

Бокс

- Подпомагане създаването на инициативен комитет и пре-регистрация на боксовия клуб;
- Съдействие за установяване на контакти и спечелване на административна подкрепа;
- Съдействие за разработване и реализация на проекти за оборудване на боксова зала.

Шахмат

- Популяризиране на шахмата сред младите хора;
- Възстановяване на шахматния център;
- Възстановяване на традиционните турнири;

Политиката за насърчаване на спорта в област Силистра съдържа и следните мерки:

- Рехабилитация на спортните обекти;
- Увеличаване на привлекателността и достъпността им за младите хора (да станат предпочитани пред дискотеки и барове);
- Обновяване на училищните спортни съоръжения (включително и тези в селата);
- Обогатяване на календара на спортните прояви;

1.5. СТОПАНСКИ СЕКТОР

1.5.1. Развитие на икономиката – тенденции, процеси, проблеми

Областта не беше подмината от общите тенденции в националната икономика през 90-те години на миналия век, като голяма част от негативните тенденции са все още актуални за по-малките населени места и общини. По повечето икономически показатели областта продължава да изостава от средните стойности за страната.

Показателят БВП е един от най-информативните за икономическото състояние. Той показва нестабилна динамика през разглеждания период. През 2002 г. БВП на областта възлиза на 414 807 хил. лв., което е по-малко от нивото от 2001 г. За превръщането на икономическия растеж в трайно явление е необходимо постоянно увеличение на стойностите над средното за страната. Приносът на областта в произведения БВП в СИРП е около 9.2% – 9.7%, а в страната – 1.3%.

Стойности на произведеният БВП през периода 2000-2002 г. в хил.лева

	2000	Процент	2001	Процент	2002	Процент
Р България	26752833	100%	29709210	100%	32335083	100%
СИПР	3943218	14,7%	4285027	14,4%	4497815	13,9%
Област Силистра – отн. дял от стараната	364518	1,4%	415861	1,4%	414807	1,3%
Област Силистра – отн. дял от СИРП		9,2%		9.7%		9,2%

Източник: НСИ

Равнището на БВП на човек достига 72.6% от средния размер за страната и 86% от средното равнище за СИРП.

БВП на човек в област Силистра спрямо средния в страната и СИРП за периода 2000-2002 г. в лева

	2000		2001		2002	
Р България	3274	100%	3754	100%	4109	100%
СИПР	2946	90,0%	3274	87,2%	3463	84,3%
Област Силистра	2396	**73,2%**	2939	**78,3%**	**2970**	**72,3%**
Спрямо средния размер за СИРП		**81,3%**		**89,8%**		**85,8%**

Източник: НСИ

В структурата на отчетената брутна добавена стойност на област Силистра през 2002 г. прави впечатление големият дял на *аграрния сектор*, който е традиционен за областта и се обуславя от нейните богати природни ресурси и традициите на населението в този сектор. Твърде малкото влияние на индустрията в общата структура се обяснява със структурните промени, преживяни от отрасъла. Концентрацията на индустрията е основно в областния център, като в останалите общини заетостта в земеделието е около 80%. Секторът на услугите поддържа равнище около 50% от БДС. За в бъдеще, с очакваното развитие на туризма се очаква постепенно повишаване на стойностите и доближаване на средните за страната. Освен от собствения туристически ресурс, областта може да се облагодетелства и от “буферната” си позиция спрямо черноморската дестинация.

Секторна структура на БДС в област Силистра през 2002 г. в %

	Аграрен сектор	Индустриален сектор	Услуги
Област Силистра	41,0%	10,3%	48,7%
СИР	19,2%	21,8%	59%
Р България	12,1%	29,1%	58,8%

Източник: НСИ

Въпреки общото увеличение на наетите лица по показателите "икономическа активност" и "коефициент на заетост", през 2003 г. област Силистра изостава средно с 5 пункта от средните стойности за страната. Единствено при коефициента на безработица се доближава до средния за страната, но тук трябва да се отчете големият брой сезонно наети лица.

	Икономическа активност	Заетост	Безработица
България	49,2	42,4	13,7
СИПР	49,8	40,2	19,4
Силистра	**44,5**	**37,6**	**15,5**

Източник: НСИ

Според данни на Агенцията за чуждестранни инвестиции, в Силистренска област са привлечени около 2 млн. щ. д. преки чуждестранни инвестиции през периода 1992-2003 г., което е индикатор за все още ниската атрактивност на региона за инвестиционна дейност. В близко бъдеще чрез реализация на няколко крупни инфраструктурни проекта (ГКПП, околовръстен път и др.) и създаването на благоприятна бизнес среда за инвеститорите (бизнес парк), се очаква промяна на тази негативна тенденция.

В последните години разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) в областта бележат ръст, особено след 2001 г. През 2003 г. те възлизат на 48 558 хиляди лева, което е с 27% повече спрямо 2001 г. Най-голямо е увеличението (43%) в придобитите машини, оборудване и транспортни средства. Там са направени и най-големите разходи (58.7%) от общите разходи за ДМА. Въпреки че се увеличават с над 20%, разходите за земя са все още незначителна част от общите (5%). Строително-монтажните работи бележат леко увеличение и представляват 30% от общите разходи. Близо 90% от всички разходи са в частния сектор.

Средногодишни разходи за ДМА за периода 2001-2003 г. на човек от населението (лв.)

	Разходи за ДМА Област Силистра (хил.лв.)			Средногодишни разходи за ДМА за периода 2001-2003 г на човек от населението (лв)		
	2001 г.	2002 г.	2003 г.	Област Силистра	Североизто-чен район	Р България
Общо	**38232**	**42518**	**48558**	930	1869	2852
Сгради и строително-монтажни работи	13491	13914	14743	303	719	1007
Машини, оборудване и транспортни средства	19925	23465	28501	517	902	1514

Източник: Териториално статистическо бюро и НСИ

Средният разход за дълготрайни материални активи на човек от населението в област Силистра през периода 2001-2003 г. е 930 лева на човек, което е приблизително два пъти под средния разход за района и три пъти под средното ниво за страната. Над 90% от всички инвестиции се реализират на територията на община Силистра.

Отраслова и териториална структура на икономиката

През последните години, въпреки трудностите, през които преминаха предприятията от нефинансовия сектор, нетните приходи от продажба бележат ръст. Най-голямо е увеличението в секторите "преработваща промишленост","търговия и ремонт" и "строителство".

В общата структура на нетните приходи, с най-голямо значение през 2003 г. е отрасъл *"търговия"*, формиращ 45% от общите приходи. На следващо място с 28% се нарежда *"преработващата промишленост"*. На трето място с 11.7% от приходите се нарежда "*селското стопанство"*. Тези три отрасъла формират над 85% от нетните приходи в областта и са структороопредяляющи за областната икономика. В бъдеще се очаква те да запазят водещите си функции, но е необходимо значително повишаване на тяхната конкурентноспособност.

От останалите отрасли, *транспортът* допринася с близо 6% за нетните приходи. В бъдеще, в зависимост от реализацията на инфраструктурните проекти (с областно и национално значение) и увеличаването на товаропотока, може да се очаква съществено увеличение на тежестта на отрасъла в областната икономика. Реализацията на тези проекти може да окаже влияние и върху *строителството*, което формира 4.5% от сегашните приходи.

Нетен размер на приходите от продажби - хил.лв. в периода 2001-2003 г.

Отрасли	2001		2002		2003	
	Общо	% от общото	Общо	% от общото	Общо	% от общото
Общо	**464969**		**559659**		**582036**	
Селско, ловно и горско стопанство	**61444**	**13,2%**	**68381**	**12,2%**	**68007**	**11,7%**
Преработваща промишленост	**119995**	**25,8%**	**143974**	**25,7%**	**162819**	**28,0%**
Строителство	**21039**	**4,5%**	**20208**	**3,6%**	**26200**	**4,5%**
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	**213553**	**45,9%**	**270066**	**48,3%**	**261144**	**44,9%**
Хотели и ресторанти	6595	1,4%	5720	1,0%	6262	1,1%
Транспорт, складиране и съобщения	27764	6,0%	31595	5,6%	33578	5,8%
Операции с недвижимо имущество наемодателна дейност и бизнесуслуги	**2801**	**0,6%**	**3617**	**0,6%**	**5085**	**0,9%**
Образование	90	0,0%	170	0,0%	280	0,0%
Здравеопазване и социални дейности,	2414	0,5%	5267	0,9%	7294	1,3%
Други обслужващи дейности	1827	0,4%	2069	0,4%	1977	0,3%

Източник: Териториално статистическо бюро

Въпреки че постоянно намалява, с най-голям дял на наетите лица в област Силистра продължава да бъде подсектор "*преработващата промишленост*" - 23.1% от наетите. Това е крайно недостатъчно за развитие на модерна и конкурентна икономика. На следващо място с 13.9% наети лица се нарежда *търговията* и ремонтът на битови стоки и автомобили, като се забелязва тенденция на постоянно увеличение на наетите в отрасъла. На трето място с 11.2% от наетите се нарежда *аграрният сектор*. В действителност заетостта в този сектор е много по-голяма, тъй като статистиката не отчита самонаетите в малките натурални и полу-пазарни стопанства.

Резервите за увеличаване на наетите в "преработващата промишленост" са значителни. Наред със стимулиране на инвестиции в нови производства, решение може да се търси и чрез междуобщинско и областно кооперирание на сходни производства – развитие на бизнес мрежи и клъстери.

Потенциал за увеличение на наетите лица (с оглед откриването на фериботни връзки и членството на България в ЕС), има и в секторите "транспорт" и "търговия".

Структура на икономиката на област Силистра през 2003 г.

Отрасли	Нетни приходи от продажби		Наети лица		Брой активни фирми	
	Хил. лв.	%	Брой	%	Брой	%
Общо	**582036**		**26304**	100 %	**3390**	
Селско, ловно и горско стопанство	68007	11,7%	2946	11,20%	298	8,8%
Преработваща промишленост	162819	28,0%	6077	23,10%	348	10,3%
Строителство	26200	4,5%	986	3,75%	107	3,2%
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили, мотоциклети, стоки за бита, др.	261144	44,9%	3646	13,86%	1658	48,9%
Хотели и ресторанти	6262	1,1%	552	2,10%	329	9,7%
Транспорт, складиране, съобщения	33578	5,8%	1411	5,36%	197	5,8%
Финансово посредничество	5085	0,9%	232	0,88%		
Операции с недвижимо имущество, бизнес услуги	280	0,0%	368	1,40%	199	5,9%
Образование	7294	1,3%	3305	12,56%	16	0,5%
Здравеопазване и социални дейности, ветеринарна лечебна дейност	1977	0,3%	2230	8,48%	172	5,1%
Други обслужващи дейности	2205		2108	8,01%	64	1,9%

Разпределението на наетите по общини е крайно неравномерно: в три от седемте общини – Силистра, Дулово и Тутракан – са концентрирани 85% от работещи лица. Това се дължи както на неравномерно разположените производствени мощности и обслужващите дейности, така и на големия дял самонаети в аграрния сектор. Най-балансирано е разпределението на наетите в аграрния сектор, а най-неравномерно - в индустриалния.

Най-много са наетите в областния център (60.3%), като особено голям е делът им в сектора на индустрията (70% от общото за областта). На следващо място по броя на наетите се нарежда община Дулово – 14.5% от общо наетите, разпределени близко до областната структура, като особено голям е делът им в индустрията – 15,7% от общо наетите в областта. В община Тутракан са 11.8% от наетите лица, като най-голям е техният дял в аграрния сектор (22.5% от наетите в областта). В останалите общини наетите лица са под 5% (Главиница - 5.2%), което ги поставя в крайно неблагоприятно положение с всички икономически и социални последствия. Това е голям проблем пред областната икономика – нужно е създаване на опорни центрове, които да акумулират производства и работна ръка с подобрена квалификация.

Положителен факт е, че макар и с малко (7% към 2001 г.), броят на наетите лица постоянно се увеличава, особено в най-изостаналите общини.

Разпределение на наетите лица по общини и сектори, 2003 г.

		Дял от общото	Аграрен сектор		Индустриален сектор		Услуги	
Общо за областта	26304	100%	2946	100%	7795	100%	15563	100%
Алфатар	542	2,1%	82	2,78%	139	1,78%	321	2,06%
Главиница	1361	5,2%	523	17,75%	110	1,41%	728	4,68%
Дулово	3912	14,9%	435	14,77%	1228	15,75%	2249	14,45%
Кайнарджа	727	2,8%	22	0,75%	25	0,32%	680	4,37%
Силистра	**15855**	60,3%	**944**	**32,04%**	**5482**	**70,33%**	**9429**	**60,59%**
Ситово	803	3,1%	277	9,40%	187	2,40%	339	2,18%
Тутракан	3104	11,8%	663	22,51%	624	8,01%	1817	11,68%

Развитие на малките и средни предприятия

Малкият и среден бизнес е резултат от протичащите процеси на структурната реформа и са основно средство за намаляване на безработицата. Сериозен недостатък на дейността му, който се оформя като негова устойчива черта в национален и регионален контекст, е *липсата на предприемачески опит*, на квалифициран персонал в областта на икономиката и управлението и на свеж ресурс за инвестиции в производството.

В резултат на настъпилите съществени промени в собствеността на предприятията (ликвидация или раздробяване), както и създаване на нови фирми, общият брой на активните стопански субекти, които оперират в област Силистра през 2003 г. е 3390 фирми.

В национален мащаб, област Силистра е сред районите с най–голяма концентрация на малки и средни фирми - 99.2% от всички действащи предприятия на територията. Най-голям е делът на микрофирмите - 91.1%. В последните години най-голямо е увеличението в броя на средните фирми, което се дължи основно на преминаването на предприятия от “долната” и “горна” категория. Делът на малките фирми (до 50 човека) е 7%. Големите предприятия представляват едва 0.3% от активните стопански субекти.

Според броя на наетите лица, най-голямо е значението на малките фирми, ангажиращи близо 30% от наетите. В микро-фирмите са наети 21.7%, а в големите предприятия 17.7% от наетите лица.

	2001	%	2002	%	2003	%
Общо	**3291**		**3261**		**3390**	
Микро (до 10 заети)	3006	91,3%	2979	91,4%	3089	91,1%
Малки (от 11 до 50 заети)	226	6,9%	220	6,7%	237	7,0%
Средни (от 51 до 100 заети)	**31**	**0,9%**	**35**	**1,1%**	**37**	**1,1%**
Междинна група (от 101 до 250 заети)	19	0,6%	18	0,6%	18	0,5%
Големи (с над 250 заети)	**9**	**0,3%**	**9**	**0,3%**	**9**	**0,3%**

Почти половината от активните фирми в областта (48.9%) работят в сферата на “търговията, ремонта и техническото обслужване”. На преработващата промишленост се падат 10.3% от предприятията, а на селското стопанство - 8.8% от стопанските субекти. Това са водещите отрасли за областната икономика. През последните години броят на новорегистрираните фирми е по-нисък и трите отрасъла поддържат едно почти постоянно ниво на активни стопански субекти. Операциите с недвижимо имущество представят един от най-динамично развиващите се отрасли в областта (следващ националната тенденция).

Брой активни фирми по отрасли в областта

Отрасли	2001		2002		2003	
	Общо	%	Общо	%	Общо	%
Общо	**3291**		**3261**		**3390**	
Селско, ловно и горско стопанство	251	7,6%	295	9,0%	298	8,8%
Добивна промишленост	2	0,1%	1	0,0%	1	0,0%
Преработваща промишленост	344	10,5%	324	9,9%	**348**	**10,3%**
Снабдяване с електро- и топлоенергия, газообразни горива и вода	1	0,0%	1	0,0%	1	0,0%
Строителство	98	3,0%	106	3,3%	107	3,2%
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството	1651	50,2%	1586	48,6%	**1658**	**48,9%**
Хотели и ресторанти	363	11,0%	318	9,8%	329	9,7%
Транспорт, складиране и съобщения	224	6,8%	205	6,3%	**197**	**5,8%**
Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги	171	5,2%	177	5,4%	**199**	**5,9%**
Образование	15	0,5%	15	0,5%	16	0,5%
Здравеопазване и социални дейности; ветеринарна лечебна дейност	112	3,4%	171	5,2%	172	5,1%
Други обслужващи дейности	59	1,8%	62	1,9%	64	1,9%

Източник: Териториално статистическо бюро

При формирането на приходите от продажба, МСП допринасят с близо 80% от общата сума. Най-голямо е значението на микро-фирмите, допринасящи с 34.6% от общите приходи. Делът на малките предприятия, които допринасят в общите приходи, е 30.6%. Прави впечатление малкият принос на големите предприятия, което не е добър показател за тяхната ефективност. Най-голям ръст на приходите отново отбелязват средните предприятия (85% повече през 2003 г. в сравнение с 2001 г.).

Нетен размер на приходите според големината на предприятията

Видове предприятия	2001	%	2002	%	2003	%
всички единици	**464969**		**559659**		**582036**	
Микро до 10 заети	177945	38,3%	192435	34,4%	201496	34,6%
Малки от 11 до 50 заети	**131076**	**28,2%**	**194904**	**34,8%**	**177920**	**30,6%**
Средни от 51 до 100 заети	41807	9,0%	52742	9,4%	77204	13,3%
Междинна група от 101 до 250 заети	60789	13,1%	64400	11,5%	63374	10,9%
Големи с над 250 заети	**53352**	**11,5%**	**55178**	**9,9%**	**62042**	**10,7%**

Източник: Териториално статистическо бюро

Всичко това показва нарастващото значение на МСП за областната икономика. Микрофирмите от региона са ориентирани предимно към локалните пазари на общините. Делът на приходите от продажби, реализирани в общините варира от 80-85%. Това показва, че дейността на фирмите е силно зависима от колебанията в местната икономика.

Традиционни отрасли за микросектора, като търговия, ремонт и занаяти, са пренаситени с фирми и същевременно са подложени на силната конкуренция от страна на навлизащите средни и големи фирми, които са с по-високо качество на предлаганите услуги и изземват пазарния потенциал на микрофирмите. По-голямо пазарно разнообразие имат фирмите от групата на малките и средни предприятия. При тях е увеличен делът на клиентите от други общини и области, но все още нисък на чуждестранните пазари.

Негативно влияние върху растежа на малките и средни предприятия от региона оказва фактът, че според старите критерии за райони за целенасочено въздействие, пет от общо седемте общини на областта попадат в категорията на "изостаналите селски райони". Натрупаните неравновесия в тези общини се дължат на моноструктурността на икономиката и неразвитостта на икономическата инфраструктура на изостаналите селски райони.

Основни изводи за развитието на икономиката в областта:

- ✓ Голямо влияние на аграрния сектор в областната икономика, особено при формиране на брутната добавена стойност и наетите лица, където разликите със средните за страната стойности са в пъти. Имайки предвид ниската добавена стойност на отрасъла и зависимостта от природните рискове, е целесъобразно намаляване на неговото влияние (относителен дял).
- ✓ Въпреки положителните резултати на областната икономика в последните години (дължащи се основно на гр. Силистра), те са недостатъчни за преодоляване изоставането на областта от средните за България основни икономически показатели (БВП, инвестиции, икономическа активност и др.). Необходимо е постигане на траен икономически растеж (над средния за страната), за да се създаде стабилна и устойчива икономика на областта.

- ✓ Твърде малкото значение на индустрията (наети, приходи) за областната икономика.
- ✓ Все още не са преодолени трусовете от икономическото преструктуриране в повечето сектори. Потвърждение за това е постоянно променящото се количество продукция и нестабилният брой наети лица.
- ✓ Голям икономически дисбаланс в рамките на областта. В три от седемте общини на областта (Силистра, Тутракан и Дулово) са концентрирани над 85% от трудовите ресурси и се формират над 90% от приходите от продажба. Икономическата активизация на останалите общини следва са се търси чрез подобряване на вътрешните инфраструктурни връзки, отваряне на националното пространство и създаване на благоприятна бизнес среда във всички общини.
- ✓ Слаба инвестиционна активност. Чуждите инвестиции са недостатъчни и не водят до ново технологично развитие и ноу-хау, което да повиши местната конкурентноспособност. Те са основно с малки стойности в текстилната и шивашка промишленост, машиностроенето и търговията.
- ✓ Изградената бизнес инфраструктура е предпоставка за развитието на предприемачеството в общината, но тя се нуждае от укрепване и разширяване обхвата и качеството на предоставяните бизнес услуги.
- ✓ Голямо влияние на търговията, в която работят 49% от активно действащите фирми, допринасящи с 45% от нетните приходи от продажба. Това говори за тяхната висока добавена стойност.
- ✓ Голямата заетост в земеделието, особено в селските райони (към 80%), ограничава икономическия растеж и намалява общата конкурентоспособност на областта.

1.5.2. Развитие на селското и горското стопанство

Селско стопанство

Селското стопанство има стуктуроопределяща роля в икономиката на област Силистра. Изключително благоприятното съчетание на природно-климатичните условия в областта са обусловили високата му степен на развитие. Брутната добавена стойност, създадена в аграрния сектор през 2003 г., има дял от 38.4 %. За сравнение, делът на селското стопанство в националната икономика е 11.4 %, а в СИРП - 22.2 %.

Растениевъдство

В структурата на растениевъдството в областта могат да се обособят три основни производства - зърнени и маслодайни култури, трайни насаждения и тютюн. Първият сектор е представен от пшеница (26.2 % от реколтираните

площи), слънчоглед (17.6 %) и царевица (16.0 %). Площите и добивите от трите най-разпространени култури са представени в долната таблица:

Основни селскостопански култури в област Силистра 2003 – 2004 г.

Култури	Площи - дка		Средни добиви - кг/дка		Производство - тона	
	2003 г.	2004 г.	2003 г.	2004 г.	2003 г.	2004 г.
Пшеница	360991	452221	109	472	39508	213813
Маслодаен слънчоглед	320558	303040	148	226	47483	68414
Царевица	307060	276552	278	619	85303	171164

Силната зависимост от засушавания и други неблагоприятни природни условия се илюстрира по категоричен начин от резките различия в добивите между последните две стопански години. В сравнение с 2004 г., през "лошата" 2003 г. са получени 4,3 пъти по-малки добиви на пшеница от декар, 1,5 пъти – от слънчоглед и 2,2 пъти – от царевица.

Основните проблеми, свързани с тези култури, са:

- Пшеница – отглеждат се предимно "меки" сортове, нямащи пазарно направление за ЕС;
- Слънчоглед – изключително колебливи и като цяло, ниски добиви; нарушено сеитбообръщение, застрашени фитосанитарни качества на почвата; специалистите препоръчват да не се увеличават засетите площи;
- Царевица – колебливи добиви, силна зависимост от напояване (без реални шансове да се осигури такова в адекватни мащаби).

Като цяло рентабилността на производствата от тези култури е изключително ниска. Препоръчва се постепенна промяна в структурата на посевните площи чрез по-сериозно застъпване на традиционни култури (например, бобови) и нетрадиционни (маслено-етерични – кимион, резене). Благоприятна пазарна конюнктура се прогнозира и за култивираните билки.

Трайните насаждения заемат площ от 55 976 дка (към 2004 г.). Това е твърде скромен дял - само 3.2 % от обработваемата земя. Овощните видове са върху 31 195 дка (55.7 %), представени основно от *кайсиеви насаждения* - 28 129 дка (90.1 % от овощните насаждения). Останалите площи с овощни насаждения (около 10%) са заети от череши, вишни и праскови.

Повечето кайсиеви масиви са разположени в землищата на общините Дулово, Главиница и Силистра. Средните добиви през 2004 г. са 402 кг/дка, при 570 кг/дка за предходната година. В с. Ламбриново има предприятие за шоково замразяване, но то е с малък капацитет. Сортовият състав на кайсиите, качествата на плодовете, ограничените възможности за поливане и недостатъчните преработвателни мощности са сред основните бариери за пълно оползотворяване на този потенциал и традиция в областта.

Лозовите масиви заемат 24 789 дка (44.3 % от трайните насаждения), като преобладават винените сортове. Най-много лозя има в общините Силистра (53.5 %), Ситово (16.1 %) и Тутракан (13.7 %).

Общ проблем за трайните насаждения е масовото им застаряване 70-80 %. През последните няколко години са реализирани около 2000 дка млади кайсиеви насаждения – предимно частни инициативи, подкрепени от програма САПАРД. Възстановяването и увеличаването на кайсиевите и лозовите масиви е един от приоритетите за развитие на аграрния сектор в областта.

Тютюнопроизводството е широко застъпено в общините Дулово, Главиница, Тутракан и Силистра. Общият размер на засетите площи през 2004 г. е 18 895 дка, при среден добив 203 кг/дка от тютюн "Ориенталски" и 153 кг/дка от сорта "Бърлей". Ниските изкупни цени, ограничените квоти и свитите пазари за тези сортове правят зависимостта от това производство твърде рискова в средносрочен и дори в близък план. Внедряването на алтернативни култури, производства и дейности е стратегически важно за заетостта и развитието на зависимите местни общности.

Зеленчукопроизводството вече е загубило пазарната си ориентация, следва трайна тенденция на спад и запазва значимостта си предимно за натуралните стопанства.

Хидромелиорации: Само 3,9% от обработваемите площи са изградени като поливни, а се използват около 2% (34 855 дка). Напоителните системи "Попина", "Айдемир" и "Силистра" не функционират поради амортизация, бракуване и частично разграбване. Функциониращите кладенци за напояване осигуряват вода, но високата й цена и ниската събираемост на дължимите суми от водоползвателите са силни ограничители за поливното земеделие. Ресурсът от плитки подпочвени води в дунавските тераси остава неоползотворен. Необходими са крупни инвестиционни проекти за възстановяване на дунавските напоителни системи. Съществуват и "тежки" аргументи за транспортиране на вода за напояване и към южните части на областта, страдащи от почти пълна липса на такава.

Животновъдство

До началото на прехода, животновъдството в областта е било силно развито. Следвайки общия за страната процес на "преструктуриране", то губи голяма част от базата и производствата си. Макар и закрепено на много по-ниски позиции (в количествено отношение), през последните години животновъдството в областта бележи осезателно подобряване в качеството на продукцията и стабилизиране в количествено отношение. Показателен е фактът, че Силистренска област е сред малкото, имащи предприятия за преработка на месо и на мляко, лицензирани за европейския пазар.

Животновъдство в област Силистра 2001 – 2004 г. (брой животни)

вид животни	2001	2002	2003	2004	индекс 2004/2003
говеда	19374	16409	15595	16442	105.8
в.т.ч крави	12374	10599	10576	10778	101.9
овце	68801	54967	53001	65939	124.4
в т.ч.овце майки	53862	43722	42555	54716	128.6
свине	35376	39170	29206	48223	199.2
в т.ч. свине майки	5398	4741	4808	5437	113.1
кози	23804	21270	28089	26481	94.3
биволи	54	32	54	46	85.2
зайци	15340	15120	14435	15120	104.7
птици	573360	517056	534152	374547	70.1
пчелни. семейства	13746	15385	22599	29492	130.5

Източник: Областна Дирекция "Земеделие и гори"

.

Броят на едрия рогат добитък се стабилизира около 16 000, но повечето е разпръснат в малките стопанства и няма пазарна ориентация. В масовия случай се отглеждат от 1 до 5 крави, което прави сектора нерентабилен. Показателен е фактът, че отчетената продукция от мляко е едва 50 000 литра, което би било производството на една средна ферма от 25-30 крави.

Овцете и козите също нямат пазарна реализация, а по-скоро допълват фонда на натуралните стопанства. Отчетеното (продаденото) мляко за промишлена преработка е общо около 11 000 литра.

Свиневъдството е с най-изявена пазарна ориентация. През последната отчетена година (2004), броят на свинете е почти удвоен спрямо предходната. Благодарение на частни инициативи и подкрепата на програма САПАРД, през последните години са създадени няколко средни ферми с модерно оборудване.

Недоразвита възможност за пазарна ориентация и реализиране на допълнителни доходи в малките стопанства е *зайцевъдството*. Търсенето на зайче месо е голямо, изкупните цени са мотивиращи, условията за развитие – изключително благоприятни. Регистрираният през 2004 г. брой от 15000 заека би могъл да се увеличи многократно.

Птицевъдството е също с нереализиран потенциал както на експортно ориентирана продукция, така и към вътрешния пазар. Тенденцията към спад продължава. Само през 2004 г., птиците са намалели с близо 30% спрямо предходната.

Традиционно развивано, *пчеларството* бележи осезателен ръст. Само през последните 4 години, броят на пчелните семейства се удвоява и достига близо 30 000. Производственият капацитет е около 500 тона мед, но малкият мащаб на пчелините и затрудненото сертифициране на партидите затрудняват пазарната му реализация.

Като цяло животновъдството е далеч от оптималния си капацитет. По-голямата част от продукцията му се затваря в кръговете на натуралната микроикономика. Наблюдава се куриозната ситуация на пазарен дефицит – търсенето на животинска продукция в областта осезателно надвишава предлагането. Преработвателните мощности имат изпреварващо развитие – както в качествено, така и в количествено отношение.

На този фон, *основният извод е, че конкурентноспособността на аграрния сектор е ниска*. Без целеви субсидии, фермерите не могат да постигнат себестойност, кореспондираща на изкупните цени на преработвателите. Последните носят риска на пазарната реализация и конкуренцията. Те са ориентирът и корективът за производителите на суровините. Нереализирани резерви за повишаване на ефективността на сектора са научното обслужване, сортовият и породният състав, агро-технологиите и агро-мениджмънта.

Стопанисване на земята

Стопанисването на земеделската земя е почти равномерно разпределено между основните групи стопански структури – земеделски кооперации, арендатори, наематели и частни земеделски стопани. Специфичен факт за областта са многото и стабилни земеделски кооперации. Като слабост се отчита сегашното им "застраховане" от природните рискове с разнородно производство. Необходимо е постепенно да се премине към тясна специализация, чиито рискове се компенсират с нормални застрахователни инструменти.

Друг аспект на устойчивото стопанисване е плановата основа, осигуряваща оптимално микро-райониране за културите, площоразпределение, правилни сеитбообороти, инфраструктура за достъп, защитни съоръжения и мерки. Областта се нуждае от актуализирани земеустройствени планове и схеми за районiране на земеделските култури.

Научно обслужване в аграрния сектор

Научното обслужване на аграрния сектор в национален мащаб е на твърде ниско ниво. Системата от научноизследователски институти е преструктурирана и силно редуцирана. Научно-практическите изследвания са крайно ограничени. Още по-ограничено е тяхното прилагане в практиката. Мрежата от агро-бизнес центрове се опитва донякъде да компенсира, но тя има по-скоро обърквaща роля, защото често е просто посредник на широко достъпна специализирана информация и не се ангажира с риска от прилагането на "добри практики". Коментираният дефицит не касае специалистите, обслужващи "рутинните" дейности в сектора, а изследователската и иновативната дейност, присъща и посилна само за специализирани научни звена и лаборатории. Единственото звено с подобен капацитет е Опитната станция по кайсията - Силистра.

Що се отнася до “инкубаторите” за аграрни специалисти, областта разполага с:

Висш земеделски колеж (фермерство и агро-икономика), УНСС – филиал Силистра (агро-икономика, маркетинг и управление), Агробизнесцентър – Силистра, Професионална земеделска гимназия – град Силистра, Професионално училище по механизация на селското стопанство – с. Средище, общ. Кайнарджа, Професионално училище по селско стопанство – с. Ситово.

Секторът разполага и с мрежа от продуктови организации, защитаващи интересите на почти всички сектори на производителите:

Асоциация на лозарите и винопроизводителите, Сдружение на производителите на лозов и овощен посадъчен материал, Сдружение на тютюнопроизводителите, Сдружение на овцевъдите, Национална асоциация на зайцевъдите – Регионално звено - Силистра, Областен пчеларски съюз – Силистра.

Изхождайки от сравнително ниската технологична съоръженост, сериозното изоставане от критериите за ефективност (налагани от преработвателите и пазарите), както и комплексните изисквания за качество на ЕС[22], укрепването на *организациите на производителите* се превръща в един от решаващите фактори за конкурентноспособността им в новите условия.

Проекти по САПАРД

Предприсъединителната програма САПАРД е основен инструмент за подпомагане на земеделските производители и предприемачеството в селското стопанство. Земеделските производители в областта са лидери по реализирани проекти в страната, като за периода 2001-2004 г. са реализирани 134 проекта с общ размер на инвестициите 80 122 хил. лева:

Проекти по САПАРД в Силистренска област 2001-2004 г.

Година	Брой	хил.лв.
Общо	**134**	**80122**
2001	8	7348
2002	25	16482
2003	50	18474
2004	51	37818

[22] Глава “Земеделие” от преговорите за присъединяване към ЕС, Регламентите на фонд “Земеделие” на ЕС

Показателен е фактът, че освен фирми, много от проектите са реализирани от земеделски кооперации. Те са усвоили около 25% от средствата на всички спечелени проекти. Предметната структура на проектите се доминира от селскостопанска техника (54% от инвестициите по всички проекти), отглеждане на животни и обработка на месо (32 %), складови стопанства (12 %). За трайни насаждения са инвестирани едва 2 %.

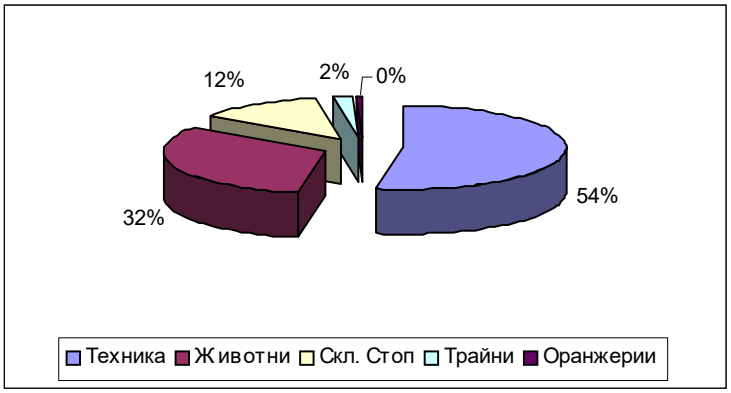

Активността на земеделските кооперации по закупуване на земеделска техника показва тяхната устойчивост, която не е характерна за други области. Трябва да се отбележи и негативният факт, *че се закупува твърде разнородна техника от широк спектър производители*, което би затруднило и оскъпило поддържането й. Само относително унифициран машинен парк би позволил функционирането на подвижни ремонтни работилници, доказали ефективността си.

Пазар на земя

Транзакции

Пазарът на земеделски земи в Силистренска област е активен. За 2004 г. са сключени 1925 сделки за 23 297 дка земя[23] . В сравнение с 2003 г., реализираната земя е с 43 % повече. За 2004 г. е отчетен спад в пазарните цени. Средната цена за областта е 95 лв./дка. Цената се движи в диапазон от 60 –258 лв./дка. Търсенето осезателно превишава предлагането на земя. Купувачи в повечето случаи са арендаторите. Собствениците на земя очакват цената на земята да се повиши и затова излизат на пазара само при извънредни обстоятелства. Прогнозата за значително повишение на цената на земя се свързва с прогноза за “отпушване” на пазарните транзакции и ускоряване на желаната пазарна/естествена комасация.

Арендни отношения

[23] САПИ – система за агро-пазарна информация към МЗГ

Предоставянето на земя под наем продължава да бъде силно доминиращата форма на разпореждане със земята от страна на собствениците. Мотивацията на този избор се корени в гарантирания ежегоден приход от рента, покриващ сегашната пазарна цена на земята само за период от 7-8 години. Нивото на рентните плащания е в диапазон от 2.50 – 17.0 лв./дка. В допълнение, натуралното реализиране на рентата е основен източник на фуражи за малките стопанства. За 2004 г. са сключени 6675 арендни договора за 113 537 дка земеделска земя. В областта има 2054 арендатори. Най-много земя е арендована в общините Дулово и Ситово.

Основни изводи:

- ✓ Природно-климатичните условия на района са благоприятни за развитието на селското стопанство, но потенциалът все още не е оползотворен (особено в животновъдството), въпреки тенденцията на съживяване на отрасъла;
- ✓ Земеделските производители са лидери в страна по усвояване на средства от програма САПАРД;
- ✓ Областта е сред малкото, имащи предприятия за преработка на месо и на мляко с лицензии за европейския пазар;
- ✓ Селското стопанство е поставено пред редица ограничители: структури и стандарти, неотговарящи на тези на европейските пазари, разпокъсана собственост, недостатъчни борсови пазари;
- ✓ Голяма част от поливните съоръжение е разграбена и бракувана;
- ✓ Закупената нова техника е от широк спектър производители: в бъдеще поддържането на разнороден парк ще създаде проблеми;
- ✓ Ефективните поливни площи са едва 2 % от обработваемата земя;
- ✓ Застаряване на трайните насаждения - 70-80 %;
- ✓ Независимо от изграждането на важни елементи на предприемаческата инфраструктура на селското стопанство в района, тя предстои да бъде доразвита;
- ✓ Голям брой разнородни собственици и ползватели на земя;
- ✓ Има активно търсене на земеделски земи с цел покупка;
- ✓ Голяма част от собствениците на земеделски земи предпочитат да реализират собствеността си чрез получаване на рента, а не чрез покупко-продажба;

Горско стопанство

Горският фонд на област Силистра се стопанисва от държавните лесничейства (ДЛ) “Силистра” и “Тутракан”, и Държавната дивечовъдна станция (ДДС) “Каракуз” със седалище в гр.Дулово.

Горските земи, в т.ч. и полезащитните горски пояси, заемат 65 086,6 ха, или 22,9% от територията на областта. От тях 31 082,1 ха се стопанисват от ДЛ “Силистра”, 9434,5 ха – от ДЛ “Тутракан” и 24 570,0 ха – от ДДС “Каракуз”. В много случаи горите осигуряват доход и заетост на населението, суровини за дървопреработвателната промишленост и дърва за огрев, а заедно с това имат

основни функции при защитата на околната среда като предпазването от ерозия, защитата на биологическото разнообразие, осигуряването на отдих и други социални дейности, както и териториална основа за лова и дивечовъдството. На територията на горския фонд се осъществяват и редица странични ползвания – паша на едър и дребен добитък, добив на сено от голите площи.

Горите в района на ДЛ “Силистра” са съставени от широколистни видове: цер, благун, сребролистна липа, габър, космат дъб, клен, мекиш, явор, полски бряст, ясен, върба, мъждрян, айлант, орех, махалебка, черница, явор, акация, топола, червен дъб и др. В района на ДЛ “Тутракан” са застъпени топола, акация, липа и цер. Основният дървесен вид, даващ облика на естествената растителност в ДДС “Каракуз”, е церът, който образува предимно смесени и чисти издънкови насаждения. По бреговете на суходолията са се настанили смесени насаждения от зимен дъб, благун, сребролистна липа, габър и клен. Върху най-стръмните и девастирани терени, естествената горска растителност се състои от келяв габър, мъждрян, клен, бряст и др.

Дървесните видове, използвани за залесяване на посочените терени са основно акацията и по суходолията различни клонове топола. Успоредно с акациевите култури са залесявани и култури от гледичия. Сравнително малко е участието на иглолистните култури, представени главно от черния бор, но се срещат смърчови и бялборови култури.

Покрай суходолията със защитна цел са създадени държавни защитни горски пояси от акация, гледичия, махалебка, планински ясен, зарзали, череши и др.

Дивечовият състав на територията на общината е разнообразен. Характерни за района са степните животински видове. Типични техни представители са: порът, лалугерът, заекът, обикновената полевка, полските мишки и други. От по-едрите бозайници се срещат сърната, дивата свиня, еленът и др.

Основните насоки за развитието на горските територии се определят от лесоустройствените проекти на лесничействата. Проектите осигуряват добри предпоставки за стопанисване и ползване на горския фонд. Най-важните лесокултурни дейности са залесяването (след сечи, ново залесяване, при реконструкция на насажденията, попълване на редини, подпомагане на естественото възобновяване), правилното извеждане на различните видове сечи и други мероприятия, изцяло съобразени с екологическите условия на района.

Създаването на нови високостъблени гори и превръщането на издънковите в такива е едно от най-важните мероприятия в горите. Залесяванията, които се извършват, са залесявания на предварително освободени площи, на които е направена почвоподготовка и такива, които се извършват под склопа на насажденията, предвидени за превръщане в семенни с цел подобряване на видовия състав и обогатяване на видовото разнообразие на естествено възобновените насаждения.

В ДДС “Каракуз” наред с лесокултурните дейности, основни дейности са и запазване и обогатяване на видовото разнообразие на дивеча на територията на станцията; изграждане на ловностопански съоръжения и провеждане на необходимите биотехнически мероприятия; възпроизводство, разселване, опазване и охрана на дивеча; аклиматизация на дивеча; ползване на дивеча и дивечовите продукти. Ловното стопанство е обитавано от следните видове дивеч - благороден елен, сърна, дива свиня, заек, лисица, дива котка, яребица, пъдпъдък, фазан. Това е дивечът, който може да бъде обект на лов и е най-разпространен в ловното стопанство. Освен него се срещат и вълкът, най-вече като преминаващ и то много рядко, белката, златката, язовеца, пора и невестулката.

Основните проблеми за подобряване на горския сектор са свързани с трудности при управлението на горския фонд поради ограничените налични ресурси за лесовъдни мероприятия, ниското ниво на защита от пожари и други бедствия, и лошото състояние на горските пътища.

На територията на област Силистра, в общините Главиница и Тутракан, е разположен участък “Ирихисар” на Представителното едродивечово ловно стопанство "Воден". Стопанството е със специален статут, на пряко подчинение на Министерския съвет. В него се развива ловен туризъм с отстрелване на дивеч за трофеи главно за чуждестранни граждани. Обхваща 15000 ха горски, водни и пасищни площи в областите Разград и Силистра. Разполага с луксозна база за отдих сред девствена красива природа.

1.5.3. Развитие на промишлеността

Произведената през 2003 г. промишлена продукция е на стойност 147 560 хиляди лева, което представлява над 1/3 от общо произведената продукция на всички отрасли в област Силистра. Промишлената продукция бележи непрекъснато нарастване. Увеличението спрямо 2001 г. е 42%, което е обнадеждаваща тенденция в областната икономика. Отрасълът ангажира 23% от наетите в областта и формира около 30% от нетните приходи от продажби в цялата Силистренска област.

Разпределението на промишленото производство в областта е със силно изразена диспропорция между групата общини Силистра-Тутракан-Дулово и останалите - Главиница, Ситово, Алфатар и Кайнарджа. В първата група е съсредоточено над 95% от производството (основно в град Силистра, където се произвежда над 80% от промишлената продукция). Свръхконцентрацията е един от проблемните аспекти в развитието на областта.

В по-малките общини (Алфатар, Кайнарджа, Ситово), индустриалният бизнес има символичен характер и е организиран в производства, пряко съпътстващи земеделието – мелници, фуражни цехове, малки мандри, фурни и др.

Това води до натурализация на стопанството и развитие на производства с ниска добавена стойност, неспомагащи за изграждане на модерна и конкурентна промишленост, която да повиши благосъстоянието на населението. Шанс за благоприятна промяна в индустриалния облик на Алфатар е изграждащата се преработвателна мощност за биоетанол (с капацитет за преработка на зърно от над 150 000 дка реколтирани площи).

С най-голямо значение за местната промишлена структура е производството *на храни, напитки и тютюневи изделия*. През 2003 г. тя запазва водещото си място в промишлената структура на областта и увеличава своя дял до 41.3% от общо произведената промишлена продукция (ръст на продукцията над два пъти спрямо 2001 г.). В подотрасъла са наети 20% от общо наетите.

В това производство функционират някои от най-модерните и големи промишлени предприятия в областта с доказано име и "търговска марка" не само на вътрешния, но и на международния пазар. Водещи фирми в производството са "Меком"- гр. Силистра, "Жоси"- община Дулово, "Булдекс"- община Тутракан, "Мероне"- община Алфатар, "Фрутиком", "Лактоком" и "Актуал"- гр. Силистра. Фирмите "Меком" и "Жоси" са сертифицирани за износ в ЕС. Привидно куриозен е фактът, че препятствие за развитие на тези производства не са пазарите и качеството, а *недостигът на местни животински суровини*.

Фирмата "Галакс ойл" – гр. Силистра единствена на българския пазар предлага висококачествени рафинирани и винтеризирани масла от слънчоглед, царевица и "канола". Фирма "Алда интернешънъл" е с основно направление - търговия с готови и полуготови хранителни продукти, дълбоко замразени, охладени, сушени, консервирани и концентрирани плодове и зеленчуци (кайсии, сливи, ягоди, малини, пипер, броколи и др.), диворастящи плодове, гъби и др. Фирмата действа и като агенция на световни водещи фирми в производството на машини и съоръжения за хранително-вкусовата промишленост и селското стопанство, като същевременно с това извършва инженерингова и консултантска дейност за въвеждане на новите съоръжения в експлоатация.

В с. Кайнарджа функционира *първата фамилна изба* в област Силистра. Произвежда вино "Каберне Совиньон" по стара добруджанска технология от 100% грозде. Притежава собствени лозови насаждения. При производството на грозде и неговата преработка не се използват химически препарати. За съжаление, избата има малък капацитет и не би могла да формира структурен сектор в местната икономика. Много по-високи са хоризонтите й за развитие на алтернативен туризъм в района.

Перспективите пред хранителния отрасъл са обнадеждаващи. Предстоящото членство на страната в ЕС не би трябвало да промени или застраши облика на отрасъла в областта, но е необходимо да се окаже нужната подкрепа. Повечето фирми в областта са сертифицирани и подготвени за конкурентния натиск, нещо повече, те са "доказани" и би следвало да очакват повишение на

продукцията с оглед разширяващите се пазари. За в бъдеще е нужно по-пълно използване на местните разнообразни ресурси и подпомагане на изпитващите затруднения и стартиращите нови фирми в това производство, особено в малките населени места. Може да се помисли и за изнасяне на част от производството или откриване на нови направления на водещите фирми в областта.

Производството на *текстил и изделия от текстил* е традиционно за областта. Много от фирмите бяха закрити или съкратиха своето производство, което води до постоянно намаляване на дела му в общата структура. През 2003 г. е произведена продукция на стойност 19 277 хиляди лева, което е 13.1% от общата промишлена продукция. Намалението спрямо 2001 г. е над 15%. Въпреки това, броят на наетите лица продължава да е най-висок в подотраслите на промишлеността за цялата област – 32%. Водещи фирми в това производство са "Добруджа", "Дунав", "Добруджанка" и др.

Въпреки потенциала за разширяване на експортния дял на продукцията, перспективите пред отрасъла са с повишен риск от стагнация. Високата зависимост от суровини, недостатъчната ефективност, "Китайската инвазия" и свитото вътрешно потребление поставят на изпитание бъдещето на този сектор. Оцеляването му в средносрочен план е зависимо от модернизация, повишена ефективност, подобрен маркетинг и в крайна сметка – чувствително повишена конкурентноспособност. Недоизползвана възможност е кооперирането (междуобщинско, трансгранично и международно).

Основни показатели на промишлеността в област Силистра през 2003 г.

	Произведена продукция		**Наети лица**	
	хил.лв	%	брой	%
Общо			26304	100
Преработваща промишленост	**147560**		6077	**23**
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	**60914**	**41,3%**	**1262**	**20,8%**
Производство на текстил и изделия от текстил; производство на облекло	19277	13,1%	1970	**32,4%**
Производство на лицеви кожи и изделия от тях	..		63	**1,0%**
Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	**20411**	**13,8%**	**552**	**9,1%**
Производство на дървесна маса, хартия, картон и изделия от тях	1310	0,9%	102	**1,7%**
Производство на химични вещества, химични продукти и химични влакна	286	0,2%	6	**0,1%**
Производство на изделия от каучук и пластмаси	2643	1,8%	129	**2,1%**
Производство на продукти от други неметални минерални суровини	5852	4,0%	277	**4,6%**
Металургия и производство на метални изделия, без машини	7049	4,8%	375	**6,2%**
Производство на машини и оборудване	**19403**	**13,1%**	**825**	**13,6%**

Производство на електро-, оптично и друго оборудване	**6946**	**4,7%**	**396**	**6,5%**
Производство, некласифицирано другаде	788	0,5%	107	**1,8%**

Източник: Териториално статистическо бюро

Друг традиционен подотрасъл за областта е *дървопреработването.* В него са ангажирани 9% от наетите и се произвежда 13.8% от промишлената продукция. Това производство постоянно намалява и губи позициите си. Продуктовата структура на подотрасъла е силно стеснена, поради замразяване на производствената дейност на част от големите фирми, представяли отрасъла в близкото минало (Лесопромишлен комбинат). Тази дейност в момента се реализира от средни и малки дървопреработващи предприятия. Водеща фирма в момента е "Фазерлес". Актуален е проблемът с незаконната сеч и "заетите в сивата икономика" в този бранш.

С голямо значение за местната икономика е *производството но машини и оборудване*. Този подотрасъл непрекъснато увеличава своята продукция, което се благоприятства от конюнктурата на международните пазари. Делът на произведената продукция е 13.1% от промишленото производство в областта, а наетите лица съставляват 13.6% от работната сила.

Производството на електро, оптично и друго оборудване е с променлива динамика. Това традиционно в близкото минало производство все още не може да преодолее сътресенията и да стабилизира своите позиции. Броят на наетите е 6.5%. В бъдеще, с оглед приоритетното развитие на иновационните технологии, пред отрасъла могат да се разкрият нови възможности. Ресурс в тази насока е наличието на квалифициран персонал с опит, който бързо би се преквалифицирал и завърнал в отрасъла при подходящи условия. Предпоставка за това е изграждането на Бизнес парк Дунав и намиращото се в близост ГКПП.

Останалите производства са с маргинално значение. През последните години с бързи темпове се развива производството на химични продукти и влакна и продуктите от неметални суровини. Въпреки това, приносът им към промишлената продукция е твърде символичен - съответно 0.2 и 4%.

Основни изводи:

- ✓ Въпреки трудностите на прехода към пазарна икономика, индустрията продължава да бъде с водещо значение за областната икономика (над 1/3 от продукцията, 28% от нетните приходи и 23.1% от наетите); обнадеждаваща е тенденцията на непрекъснато увеличение на произведената продукция през последните няколко години - признак за "възраждане на отрасъла";
- ✓ Много малък е делът на наетите лица в индустрията (23.1%), при това постоянно намалява; най-тревожно е намалението в общини Кайнарджа, Ситово, Алфатар и Главиница;

- ✓ С водещи функции в промишлената структура, а и за областната икономика, е хранително-вкусовата промишленост - произвежда над 40% от общата промишлена продукция, разполага с едни от най-модерните промишлени мощности; необходимо е повишаване използването на местни ресурси и затваряне на цикъла “земя-краен продукт”;
- ✓ Намаляващо значение на наукоемките производства; все още има шанс производственият опит на специалисти от близкото минало да се “ре-инвестира” в нови високотехнологични производства;
- ✓ Областта има разнообразна промишлена структура, но повечето производства работят с намален капацитет, делът на наетите намалява, ефективността им е под въпрос;
- ✓ Въпреки наличието на голям брой големи предприятия, нито едно от тях не работи с пълен капацитет и няма перспективи за възвръщане на загубените първоначални позиции; големите предприятия допринасят само 10% към приходите от продажби в областта.

1.5.4. Туризъм – база, настояще и перспективи

Стопански резултати

Област Силистра, заедно с Търговище, Разград и Шумен, формира северната “буферна” зона на черноморската туристическа дестинация. Туризмът в цялата зона има символичен дял в приходите от продажби.

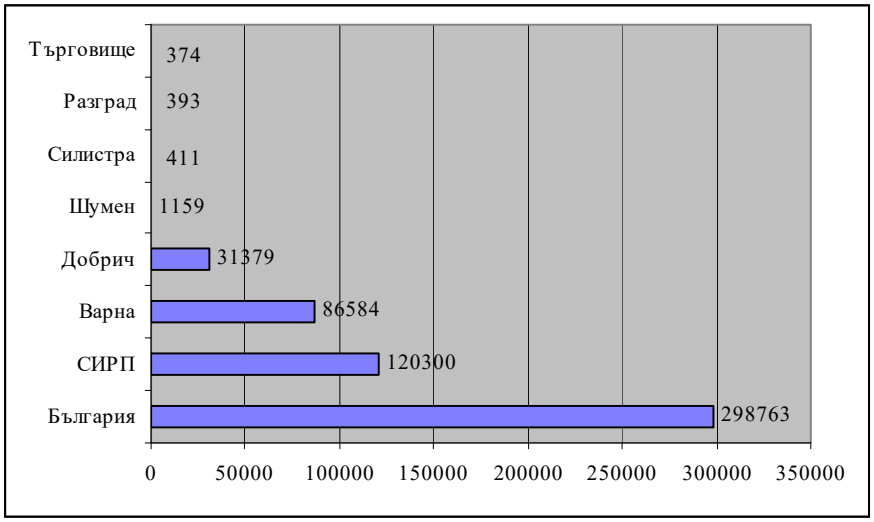

Графиката илюстрира абсолютните величини на приходите от туризъм през 2003 г. (в хиляди лева). Област Силистра е на второ място от областите в СИРП без

излаз на Черно море, но с близо 3 пъти по-малко приходи от “водача в групата” – Шумен.

Туристическа инфраструктура

Въпреки че транспортната инфраструктура в областта е сравнително добре развита, то състоянието на туристическата инфраструктура в областта е незадоволително. Липсват указателни и информационни табели или ако ги има, са единствено на български език. Липсват условия за посещение на туристи до повечето природни и културни обекти: липсват устроени паркинги, санитарни възли, а на някои места, дори ток и вода.

Статистиката за 2003 г. отчита 233 легла в 9 средства за подслон, в т.ч. 6 хотела (по 3 в гр. Силистра и Тутракан). Капацитетът на легловата база и реализираните нощувки (в хиляди) са представени в следната таблица:

	Капацитет	**Нощувки**	**Лица - общо**	**Чужденци**
Варна	7275,3	3664,6	518,0	383,3
Добрич	6674,1	1677,2	255,9	202,8
Шумен	242,4	45,3	30,0	4,5
Разград	98,6	17,6	11,8	1,1
Търговище	99,6	18,7	11,5	0,8
Силистра	**84,7**	**17,8**	14,1	1,1

Аналогично на приходите, сравнението с другите области на СИРП илюстрира скромния дял на Силистра в легловата база и реализираните нощувки. Силистра не би могла и не би трябвало да предприема “догонваща” стратегия. Насоката за развитие на туризма в “буферните” области трябва да бъде диаметрално противоположна на тази в зоните за масов туризъм.

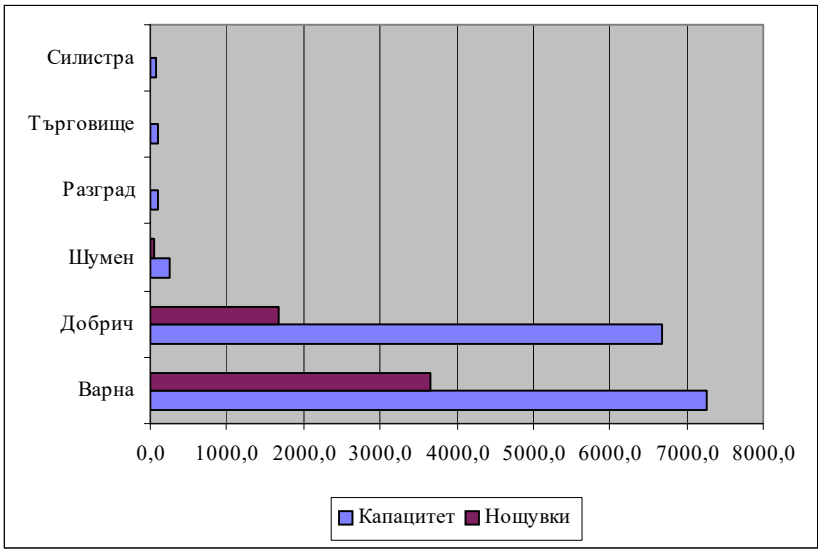

.

Освен че е скромен, ползваемостта на легловия капацитет е твърде ниска (21%), което говори за недостатъчно продаваеми продукти, слаба реклама и липса на туристическо лого (утвърдена туристическа "марка" и изявена привлекателност).

Кадрови ресурс

Туризмът като цяло се характеризира с високо потребление на човешки ресурс за създаването, поддържането и предоставянето на туристически продукти. Дейностите в туристическите услуги се реализират неизбежно чрез личен контакт. Професионализмът и качествата на човешкия ресурс са част от туристическия продукт.

В Силистра *няма специализирани учебни заведения* за обучение по туризъм. *Ниското образователно ниво на свободните човешки ресурси* оказва възпиращо въздействие върху инициативата на населението за развиване на собствен бизнес. Липсата на специализирани знания, умения и квалификация е проблем, на който трябва да се обърне внимание и чрез програми за квалификация и преквалификация. Необходимо е да се подобри информираността на населението относно възможностите за развитие на туризъм и стартиране на собствен бизнес в този нов за областта отрасъл.

Основни изводи:

- ✓ Област Силистра заема особено място в българската национална история и притежава богато културно-историческо наследство;
- ✓ Намира се на най-голямата транспортна магистрала в Европа – река Дунав и е на кръстопътя на други важни транспортни коридори;
- ✓ Административният център Силистра е разположен на северната българска граница и в "буферната" зона на черноморската туристическа дестинация;
- ✓ Само на 150 км северно от Силистра се намира 2,5 милионният Букурещ;
- ✓ В близост до Силистра е разположено летище Ламбриново, което, въпреки че в момента не функционира, е приспособено за редовни вътрешни и международни карго- и пътнически полети;

Но,

- ✓ Има сравнително ограничени туристически ресурси, концентрирани предимно в община Силистра, Тутракан и Дулово;
- ✓ Много лошо състояние и ниска степен на изграденост на туристическата инфраструктура;
- ✓ Липса на цялостен туристически продукт;
- ✓ Ниска средна продължителност на престоя, ниски приходи, ниска използваемост на наличната леглова база;
- ✓ Ограничени допълнителни услуги, неразвита туристическа анимация;
- ✓ Недостатъчна квалификация на персонала (езикови познания и умения за обслужване);

- ✓ Липса на система за туристическа информация за региона, страната и чужбина. В областта единствено на територията на община Тутракан функционира Информационен туристически център;
- ✓ Ниско ниво на маркетингова интелигентност (проучвания, информация) и използване на информационните технологии.

Доказаният туристически потенциал и незавидната изходна позиция на реалния туризъм в областта налагат изработването на "вярна" стратегия и прилагането на координирана програма за създаване на благоприятни условия за развитието му.

1.6. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1.6.1. Транспортна система

Пътна мрежа

Основният обслужващ път за областта е първокласният I-7 по направлението граница Румъния – Силистра – Дулово – Шумен – Ямбол – Елхово – граница Турция, които след отварянето на ГКПП Лесово-Хамзъбейли ще формира международен транспортен коридор, успоредно на Общоевропейския транспортен коридор ОЕТК № 9 /Русе-Кърджали/, провеждайки транзитните потоци между Турция и Румъния и страните от ОНД. Повече от половината му дължина на територията на областта е в лошо или незадоволително състояние. Другите преки връзки към националната пътна мрежа се осъществяват от второкласните пътища II-21 Русе-Тутракан-Силистра и II-71 Силистра-Добрич, чието състояние също не улеснява функциите им.

Периферното разположение на областта и областния център по отношение на националната територия донякъде предопределя известно изоставане в развитието на пътната мрежа - гъстота по-ниска от средната за страната и СИРП, малък относителен дял на пътищата от висок клас. Следващата таблица илюстрира пътната мрежа на областта, сравнена с тази на СИРП и страната като цяло.

Територия	Обща гъстота на пътната мрежа км/1000км^2	Отн. дял на АМ и I кл. %	Относителен дял на II кл. %	Относителен дял на III кл. %
Област Силистра	328	11,4	29,2	59,4
СИРП	358	18,5	20,6	60,9
Р България	336	17,3	19,9	62,8

В областта не са изградени АМ, дължината на единствения първокласен път е едва 11,4% от общата, така че се разчита главно на второкласната пътна мрежа,

чийто относителен дял достига близо една трета от общата пътна мрежа и е по-висок от този в СИРП и страната.

Тази особеност на структурата на пътната мрежа в областта, както и влошеното състояние на по-голямата част от нея, са причина за затруднения достъп на населението до регионалния център Варна. По-малко от 20% от населението има достъп в рамките на 90 минути, а за 30% са необходими повече от два часа (най-лошите показатели за СИРП). В рамките на областта, достъпът до областния център също е един от най-затрудненитe в СИРП. Само 63% от населението има достъп до Силистра в рамките на 60 минути (за другите области от СИРП показателят се движи между 70% и 75%), а за 10% от населението са необходими повече от два часа, което е разбираемо, предвид периферното разположение на Силистра.

Недостатъчно развита е и общинската пътна мрежа, чиято гъстота за областта (156 км /1000км^2) е по-ниска от средната за страната (162). Най-зле развита е пътната мрежа в общините Главиница и Алфатар, което неминуемо затруднява процесите на развитие.

Обслужването с жп транспорт се осъществява от жп линията Самуил-Силистра (отклонение от IX главна линия Русе-Варна), с дължина 67 км. Обслужваните населени места, намиращи се в непосредствена близост до жп линията са 10, с десет влакови композиции за едно денонощие. За товари е открита само железопътна гара Силистра. Пътнико-потоците и товаро-потоците са променливи, с недостатъчна използваемост на жп инфраструктурата.

Воден транспорт

Пристанищата Силистра и Тутракан осигуряват връзките на сухоземната транспортна инфраструктура от областта с р. Дунав (Общоевропейски транспортен коридор № 7), с всички възможности, които интегрирането на сухоземен и воден транспорт предоставя.

Пристанище Силистра е оборудвано с необходимите специализирани съоръжения и транспортна техника за обслужване на кораби и вагони с насипни, палетизирани и контейнизирани товари. То е единственото в българският участък на река Дунав, което е в състояние да обработва бункерови речни, речно-морски и морски кораби с товароподемност до 5 000 тона. Пристанище Тутракан разполага с едно корабно място и има локално значение за района.

Презгранична инфраструктура

Съществуващият ГКПП “Силистра” е с локално значение като осъществява сухопътна връзка на първокласния път I-7 и II-21 с румънска територия (в посока Кълъраш -фериботна връзка).

Финансираното по програма ФАР-ТГС строителство на ГКПП Силистра-Кълъраш и хидротехническото съоръжение на фериботния комплекс ще “отпушат” Силистра на север, а един бъдещ мост, комбиниран за пътен и жп транспорт би улеснил процесите на ТГС между двете страни и спомогнал за усвояване потенциала на транспортните им системи.

1.6.2. Енергийна система

Електроснабдяване

Областта получава захранване от националната електроенергийна система посредством изградените на територията й пет трансформаторни подстанции 110/20 кв. Подстанция Силистра с инсталирана мощност 71.5 мва и подстанция Дръстър с инсталирана мощност 50 мва са разположени в град Силистра. Общините Дулово и Алфатар също получават захранване на 110 кв посредством подстанциите Дулово (50 мва) и Алфатар (32 мва), като четирите подстанции са свързани помежду си с електропроводи с работно напрежение 110 кв, което дава възможност за превключване и резервно захранване при аварии. Община Тутракан получава захранване на 110 кв от едноименната подстанция Тутракан (50 мва), захранена едностранно от п/ст Образцов чифлик (Русе). Проектираната бъдеща връзка на 110 кв между п/ст Тутракан и п/ст Силистра определено ще подобри сигурността на електрозахранване в областта, като ще осигури двустранно захранване на п/ст Тутракан и тристранно за областния град. Общините Главиница, Кайнарджа и Ситово получават захранване на средно напрежение 20 кв.

Населените места от областта се захранват от въздушни изводи 20 кв, като всички са електрифицирани. Мрежата е оразмерявана за товари, по-големи от настоящите и има възможност за допълнително натоварване. Проблем е състоянието на електроснабдителната мрежа ниско напрежение НН.

Газоснабдяване

През област Силистра не минава националната газопроводна система. Най-близко разположените точки за свързване са ГРС Добрич, ГРС Исперих и ГРС Кубрат, което утежнява икономическата обосновка за изграждане на газоснабдителна мрежа за бита в областта. Въпреки това, би трябвало да се направят усилия в тази посока, предвид безспорните предимства на природния газ пред традиционно използваните енергоизточници.

Енергийна ефективност

Енергопотребленито в областта не се различава от характерното за страната. Наследените морално остарели технологии, липсата на стимули за рационално

енергопотребление и затрудненият достъп до инвестициите по проектите за енергийна ефективност са основните причини за високата енергоемкост на икономиката в региона.

Основният енергоизточник за бита е електроенергията. Течни и твърди горива за бита, промишлеността, селското стопанство и транспорта се доставят от 3 крупни и няколко малки доставчици и дистрибутори. Населените места не са топлофицирани централно и се разчита на локални топлоцентрали на течни горива и отопление с дърва, въглища и брикети. Промишлеността задоволява технологичните си нужди от пара с временни, локални топлоцентрали, предимно на течно гориво.

Изграждането на газопровод от Добрич до Силистра, ще позволи промишлеността в града да подмени горивната база от твърдо и течно гориво на газ. Предприятията "Фазерлес" АД – за производство на дървесновлакнести плочи и "Галакс ойл" ООД Силистра - за добив на растителни масла вече са внедрили котли за изгаряне на технологични отпадъци и задоволяват до 10% от нуждите си от пара. "Лесилмаш" АД работи по конструиране и изработване на инсталация за пелети от растителни отпадъци.

В дългосрочен план се разчита на битовото газифициране на гр. Силистра, с. Калипетрово и с. Айдемир. В областта работят 4 инсталации за екобрикети, които се предлагат в магазинната мрежа на градовете.

Подобряване на топлоизолацията, модернизирането на отоплителните и осветителни инсталации в общинските административни сгради, училища и детски градини ще позволят намаляване на енергопотреблението с около 20%. От 2 години в общинска сграда Силистра – старчески дом, функционира инсталация със слънчеви панели за топла вода за битови нужди.

Въпреки първите стъпки за подобряване на енергийната ефективност, все още има много резерви в тази посока и разработената Областна програма за Енергийна ефективност предвижда конкретни проекти за повишаването й.

1.6.3. Съобщителна инфраструктура

Далекосъобщителната мрежа обхваща всички населени места от областта, като ги обслужва с повече от 50 АТЦ и над 40 000 телефонни постове. Въпреки че всички селища на територията на област Силистра имат автоматично междуселищно избиране, съоръженията са морално и технически остарели, изградени от аналогови системи, които не могат да осигурят качествена и надеждна връзка. Мрежата е недостатъчно развита, със средна телефонна плътност за областта 31,2 тел п/100 д, която е по-ниска както от средната за СИР (35,7 тел п/100 д), така и от тази за страната (37,2тел п/100 д). На-добре е развита мрежата в общините Силистра (36 тел п/100 д) и Алфатар (31,4 тел п/100 д), а най-голямо е

изоставането за общините Кайнарджа и Дулово, където телефонната плътност е 20 тел п/100 д.

В областния център вече е въведена в експлоатация на комбинирана цифрова централа ЦАМТЦ/ЦАТЦ – Силистра и до всички крайни АТЦ е осигурен цифров телефонен пренос, с което степента на цифровизация на междуселищните връзки достига 100%, а абонатите им могат да ползват качествен комутируем достъп до Интернет. Последната година се разширява бързо цифровизацията на селищните съобщения в град Силистра, в Тутракан също е въведена в експлоатация цифрова АТЦ, но в рамките на областта процесът на модернизация на мрежата напредва бавно.

Инсталираният цифров капацитет в цифровите централи позволява откриване на цифрови номера за бизнеса и населението с разширяване набора от услуги - цифрови наети линии, ISDN и близка перспектива за широколентов абонатен достъп.

Пълното задоволяване на чакащите молби за телефон се предвижда чрез използване на нови технологии, включително безжичен абонатен достъп. Модернизацията на мрежата чрез подмяна на аналоговите централи с цифрови и изграждане на оптични рингове ще даде възможност за разширяване обхвата на широколентовия достъп за предаване на данни, високоскоростен интернет, интерактивни услуги и др.

1.6.4. Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяване

Силистра е една от областите с най-тежките водоснабдителни проблеми в страната.

Водопроводната мрежа е с дължина 1814 км, от която 1053 км вътрешен водопровод и 761 км външен водопровод (94,5% от тръбите са от азбесто-цимент). Поради амортизация на водопроводните съоръжения, загубите на вода са почти 60%. Въпреки това, делът на водоснабденото население е 99.6% (при средна стойност за страната 98.4%) и няма режим на водополване, докато за страната 21,5% от населението е на режим. Водоизточниците са подземни и на голяма дълбочина, което обуславя висока енергоемкост и висока цена на водните услуги.

Водоснабдяването се извършва от 66 броя дълбоко сондажни кладенци, 68 бр. каптажи и дренажи и 12 бр. кладенци “Раней”; изградени са и 57 основни и 80 бункерни помпени станции. Оборудваните мощности възлизат на 25 860 KW, като основните проблеми за нормалното водоподаване произтичат от единичното електрозахранване на водоизточниците и липсата на допълнителни дизелови

агрегати за осигуряване на нормално функциониране на помпените станции – само 9 от помпените станции разполагат с резервни агрегати. Водните маси се черпят от терасата на река Дунав и от местни водоизточници.

Най-голямата водоснабдителна група, включваща гр.Силистра, в момента работи с намален капацитет – с около 30% от мощностите си, поради намалено общо потребление. Разполагаемият дебит питейни води ще задоволява напълно потреблението на града във времевия обхват на настоящата стратегия.

По линия на "Водния заем" от Световната банка са отпуснати 1 200 000 лева за подмяна на части от вътрешно-градската водопроводна мрежа в Силистра и Тутракан. Средствата ще се насочат за подобряване експлоатационната ефективност на ВиК системите и намаляване загубите на вода.

Канализация

Дължината на канализационната мрежа в областта е 74 км, изградена основно от бетонови тръби, в градовете Силистра и Тутракан, като делът на обхванатото население е съответно 75% и 54%. Поради равнинния релеф наклоните са минимални, което нарушава самоочистващата скорост в колекторите и това води до затлачване с пясък.

В етап на строителство е ГПСОВ на град Дулово - само механично стъпало и ПСОВ община Ситово. Отпадъчните води от градовете Силистра и Тутракан се отвеждат директно в река Дунав, а от другите населени места в суходолия или в земните недра чрез множеството попивни ями. Със средства от Държавния бюджет се финансира проектът "Канализация и ПСОВ на с. Сребърна". Срокът за завършване на строителните работи е 2005 г. С реализирането на тези проекти ще се постигне подобряване екологичното състояние на района, предотвратяване замърсяването на земните пластове с отпадъчна вода, ще се ликвидира здравният риск за населението. Обезводнените утайки от пречистването ще са годни за ограничено оползотворяване в селското стопанство.

Необходимо е доизграждане, модернизация и реконструкция на канализационата мрежа и изграждане на пречиствателни станции (ПСОВ).

Обобщение:

- ✓ Река Дунав като Общоевропейски транспортен коридор /ОЕТК/ № 7 улеснява комуникациите на областта със страните от Източна и Централна Европа;
- ✓ Пристанище Силистра е връзката на сухоземната инфраструктура на областта с р. Дунав като ОЕТК № 7;
- ✓ Добре изградена електроенергийна мрежа е с възможности за допълнително натоварване;
- ✓ Изграден е и функционира областен съвет по енергийна ефективност;
- ✓ Осигурено е непрекъснато водоснабдяване за цялото население от областта;

Но,

- ✓ Все още не е изградена презгранична инфраструктура с международен капацитет (модерен ферибот и ГКПП, мост);
- ✓ Делът на пътищата от висок клас е нисък, състоянието им е незадоволително;
- ✓ Състоянието на общинската пътна мрежа е лошо;
- ✓ Единствената жп линия е неудвоена и неелектрифицирана;
- ✓ Водопроводната мрежа е амортизирана, загубите на вода са големи;
- ✓ Поради голямата дълбочина на водоизточниците, съоръженията са сложни и скъпи, с проблеми в електрозахранването и в крайна сметка - висока цена на водата;
- ✓ Съобщителната мрежа в по-малките населени места е недостатъчно развита;
- ✓ Процесът на модернизация на съобщителната система е забавен, а предлагането на съвременни съобщителни услуги – ограничено;
- ✓ Отдалеченост от националната газопреносна мрежа;

Възможностите за развитие са свързани с:

- ✓ Развитие на Източен Балкански транспортен коридор Турция-България-Румъния, Украйна, Русия… и превръщане на град Силистра в основен негов възел;
- ✓ Ефективна експлоатация и натоварване на комбинираните видове транспорт, които предлага съществуващата инфраструктура (това ще повиши икономическата привлекателност на областта);
- ✓ Целенасочени действия за повишаване на енергийната ефективност;
- ✓ Обосновка за включване на проекти с областно значение в Национални програми;
- ✓ Подготовка на проекти и кандидатстване за финансиране по Структурните фондове.

1.6.5. Състояние на околната среда и екологични условия

Основните антропогенни фактори, които оказват влияние върху качествата на околната среда са: промишлеността, транспорта, комунално-битовата дейност, употребата на изкуствени торове и пестициди в селското стопанство. Тези фактори оказват влияние върху състоянието на атмосферния въздух, водите и почвите. [24]

Област Силистра се характеризира с добро качество на околната среда, което се определя от липсата на крупни промишлени замърсители, земеделие, основаващо се на традиционни екологосъобразни методи, както и на благоприятни климатични условия.

[24] В анализа на екологичното състояние са използвани данни от Доклад на РИОСВ-Русе 2003/4, Стратегия на област Силистра, Общински планове за развитие, Данни от екологичния доклад на НСИ 2003

Характеристиката на основните компоненти на околната среда в областта е както следва:

Въздух

Област Силистра е един от четирите района в СИРП, включен в мониторинговата система за оценка и управление на качествата на атмосферния въздух (КАВ). В района е регистрирано превишаване на нормите за съдържание на фини прахови частици (ФПЧ10) и серен диоксид в атмосферния въздух. Източниците на наднормено замърсяване са битовото отопление, промишлените и транспортните дейности, вкл. лошата поддръжка на пътните настилки.

Замърсяването от автомобилния транспорт се дължи предимно на остарелия автомобилен парк. Въздействието на промишлеността и селското стопанство върху качеството на атмосферния въздух е незначително и с локален териториален обхват. В повечето промишлени предприятия липсват локални пречиствателни съоръжения.

Качеството на атмосферния въздух в гр. Силистра се контролира от 2 броя ДОАС на фирма "OPSIS", като се измерват следните замърсители на въздуха: азотен оксид, серен диоксид, азотен диоксид, озон, сероводород, фенол и ФПЧ10.

На територията на областта няма големи и агресивни източници на вредни емисии. Регистрирани са 22 малки и средни предприятия, които са потенциални замърсители на въздуха. РИОСВ провежда проверки с емисионен контрол в тези обекти[25]. Изготвена е и Програма за управление и подобряване качеството на атмосферния въздух на област Силистра.

Качеството на атмосферния въздух в гр. Силистра е влошено вследствие на *трансграничния пренос на замърсени въздушни маси* (с фенол, сероводород, стирол, толуол, бензол, хлор, и др. токсични вещества) от металургичния комбинат "Сидерка" в гр. Кълраш. С цел намаляване на трансграничното замърсяване, през 2003 г. стартира международен проект "Съвместна система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в граничните градове на българско-румънската граница по долното течение на р. Дунав".

Води

Река Дунав е единственото водно течение в територията на областта. Качественият състав на водите й се следи чрез ежемесечен мониторинг от Националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ). Анализират се 31 показатели, които включват наблюдение на основните видове замърсители за повърхностни води. Показателите са съобразени и с производствената дейност в областта.

[25] В изпълнение на изискванията на Закона за чистота на атмосферния въздух и Наредба №6/26.03.2003 г.

За периода януари 01.09.2002 – 10.10.2003 г., *няма регистрирани показатели със стойности над пределно допустимите концентрации* (ПДК) за III–та категория водоприемник (както е категоризирана река Дунав), като за повечето показатели стойностите са с пъти по-ниски от нормираните. В участъка си при град Силистра, р. Дунав е включена и в международен мониторинг по Дунавската програма с три наблюдавани пункта – R 0850-български бряг, M 0850-среда на реката и L 0850- румънски бряг. Пробите се вземат ежемесечно и се анализират по 45 броя показатели – 38 броя общи и 8 специфични показатели (феноли, детергенти, нефтопродукти, хлорофил, общ азот, общ фосфор, тежки метали). Правят се и газхроматографски анализи за съдържание на пестициди и летлива органика. Проби за биологичен анализ се изпращат в ИАОС – София. Не са установени показатели със стойности над ПДК.

Проби за *радиологичен контрол* се набират един път на тримесечие (съгласно изискванията на Дунавската програма) и анализите се извършват в Радиологичната лаборатория на ИАОС. За разглеждания период *не са констатирани стойности над ПДК.*

Състоянието на *подземните води* за област Силистра се следи в три пункта от НАСЕМ – кладенец тип "Раней" - помпена станция (ПС) гр. Силистра, кладенец тип "Раней" - ПС гр. Тутракан и кладенец с. Сребърна. Пробонабирането се извършва четири пъти годишно, а за с. Сребърна - два пъти годишно. Анализират се 25 броя показатели, включени в т.н. "базова програма". Един път годишно през м. август се извършват и анализи за определяне съдържанието на тежки метали, а на пунктовете в Тутракан, Силистра и Сребърна – за съдържание на пестициди. Във всички наблюдавани пунктове в областта *са регистрирани стойности под екологичния праг*, нормиран в Наредба №1/ 07.07.2002 г., *като над прага на замърсяване е регистрирана само една стойност* в ПС- ПБВ гр. Тутракан – желязо общо.

Недоизградената канализация, многото попивни ями и отсъствието на функциониращи ПСОВ, причиняват замърсявания както на р. Дунав, така и на подпочвените води. За трайното подобряване на качеството на водите и предотвратяването на замърсяването им, е необходимо:

- Разработване на Програма за управление на водите;
- Недопускане влошаване качествата на питейните води - провеждане на стриктен режим за дезинфекция и системен контрол на качествените параметри;
- Провеждане на периодични изследвания за съдържание на пестициди в повърхностните и подземни води;
- Поетапна подмяна на амортизираните водоснабдителни съоръжения с цел намаляване загубите на питейна вода;
- Изграждане на ГПСОВ в съответствие с съвременните екологични изисквания (ПСОВ - Дулово, ПСОВ - Ситово, ПСОВ - с. Сребърна).

Почви

Почвите са приемник на всички вредни въздействия в околната среда и, като такива, създават потенциален риск за здравето на населението. Степента на замърсяване и деградиране на почвите е обусловена от промишлеността, транспорта, неефективното земеделие, ветровата ерозия, експлоатацията на подземни богатства и депонирането на отпадъците.

Крупните земеделски и животновъдни ферми в цялата територия на областта са обхванати от превантивен, текущ и последващ контрол. При досегашните *проверки не са констатирани екологични нарушения*. Действащите кариери[26] имат разработени проекти за експлоатация. Употребата на торове и пестициди е в границите на нормативите. За 2003 г. са установени 128 тона забранени, залежали и негодни за употреба пестициди. *Почвите в областта не са замърсени с тежки метали, нефтопродукти и пестициди*.

Ерозията на почвата е един от най-сериозните деградационни процеси. На територията на област Силистра са регистрирани 33 815 дка ерозирали площи, 20 555 дка изоставени и148 824 дка наклонените площи (застрашени от ерозия).

Необходимите мерки за съхраняване и опазване на почвите включват:

- Постоянен контрол на потенциалните замърсители на почвите;
- Опазване от деградация на земите и почвите вследствие на ерозия (залесяване);
- Прилагане на екологосъобразни практики в селското стопанство (биологично земеделие).

Шумово замърсяване

Най-голям дял в акустичния режим заема транспортният шум. Измерването на нивата на шума се осъществява в 24 пункта. Разпределението на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива за 2003 г. е следното:

58-62 дБ	63-67 дБ	68-72 дБ
6	12	6

При допустими хигиенни норми от 55-60 дБ, измерените нива на шума в 18 от наблюдаваните пунктове са ги надхвърляли. За подобряване на акустичната обстановка е необходимо:

- Картотекиране на източниците на шум;
- Спазване на изискванията за осигуряване на нощно спокойствие;
- Прилагане на мерките, залегнали в новия ОУП на гр.Силистра - извеждане на транзитния и тежкотоварен транспортен поток от жилищните райони в централната градска част, подобрена организация за движението.

[26] "Поп Кралево"- "Пътстроймонтаж" ООД; "Богорово"- "Благстрой" ЕАД; "Ястребна"- "Водно строителство" ЕООД - Силистра.

1.6.6. Управление на отпадъците

Отпадъците са пряк замърсител на въздуха, водите и почвата. Те носят непосредствен риск за здравето на човека. Затова решаването на проблемите, свързани с управлението на отпадъците е един от най-сериозните екологични проблеми. От друга страна, отпадъците са ценен енергиен и суровинен източник. Тяхното минимизиране и повторна употреба води до съхранение на природни ресурси.

Количество отпадъците, генерирани през 2003 г. в областта, е както следва:

	Тона
Битови отпадъци	58 690
Строителни отпадъци	2 900
Промишлени неопасни отпадъци	5 000

В системата на централизирано сметосъбиране са включени частично община Силистра, Тутракан, Ситово, Главиница и Дулово. В община Алфатар и община Кайнарджа не се осъществява такова. Единственият начин за обезвреждане на отпадъците на територията на област Силистра е чрез депонирането им. Това става в 91 регламентирани и 165 нерегламентирани депа. Делът на обслужваното население от услуги по сметоизвозване е 47.1%.

Област Силистра е включена в Националната стратегия за изграждане на регионални депа за твърди битови отпадъци. На територията на областта е предвидено едно регионално депо – в близост до гр.Силистра. То е в процес на изграждане и ще отговаря на съвременната нормативна уредба, хармонизирана с изискванията на Европейския съюз. Планирано е да обслужва цялата област, но още сега има съмнения, че капацитетът му ще е недостатъчен. До влизането на депото в експлоатация и в изпълнение на Националната стратегия за управление на отпадъците е необходимо:

- ✓ Изготвяне на областна програма за управление на отпадъците;
- ✓ Изготвяне и реализиране на Проект за саниране на неорганизираните сметища и поетапното им ликвидиране;
- ✓ Саниране и/или рекултивация на досега действащите регламентирани и нерегламентирани депа на територията на областта;
- ✓ Обхващане на всички селища в областта в организирано сметосъбиране;
- ✓ Въвеждане на разделно събиране на ТБО с цел рециклиране;
- ✓ Създаване на система за контрол при депониране на битови, строителни и промишлени отпадъци;
- ✓ Създаване на система за разделно събиране и обезвреждане на опасни отпадъци;
- ✓ Разработване на програма за информиране/образоване на населението.

1.7. ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА, УРБАНИЗАЦИЯ И СЕЛИЩНА МРЕЖА

Територията на област Силистра съчетава благоприятна естествена и антропогенна среда с разнообразни природо-географски, икономически и социално-демографски характеристики. Общата оценка за все още непреодоляна периферност и относително ниска инфраструктурна изграденост се компенсира с перспективите за трансгранична инфраструктура, подобрена достъпност и интензифицирани транзитни потоци на стоки и хора. През територията й преминава първокласен път I-7, който ще формира международен транспортен коридор на юг през Лесово (след отваряне на ГКПП) и на север (след построяване на ферибот Силистра-Кълъраш). В близка перспектива този път ще се намери връзка и с изграждащата се АМ Хемус.

Областта ще получи и добри възможности за развитие на активни интеграционни взаимоотношения както със съседните, така и с черноморските области. Организирането на очакваната инвестиционна инициатива в зоната на транспортния коридор (най-вече в гр. Силистра) и устройването на *"контактни зони"* за очакваните интензивни потоци вече е непосредствено предизвикателство за областта. Намирането/извоюването на удачни решения по този въпрос ще осигури на областта допълнителен мощен потенциал за развитие. И обратно – недостатъчните или неудачни *"контактни зони"* ще минимизират очакваните ползи и ще доведат само до "инкасиране" на негативни екологични ефекти и неудобства от транзитни потоци.

В развитието, пространственото устройство и функциониране на областта няма остри природни и екологични проблеми. Сравнени с тези на водещите области от Североизточния планов район, икономическият потенциал, капитализацията на територията, човешките ресурси и инфраструктурната наситеност, отреждат на област Силистра скромно място.

Границите на областта затварят територия от 2846,3 км^2, населена от 137 424 жители (48 жит./км^2). Областта има 7 съставни общини[27] с общо 118 населени места (5 града и 113 села). Центровете на общините са и опорните точки на селищната мрежа на областта. Само гр. Силистра се нарежда сред "средните градове" (40 336 жит.), докато гр.Тутракан (10 062) е към категорията "малки градове". Останалите три града (Дулово, Главиница и Алфатар) са под 10 000 жители и попадат в категорията "много малки". Два от общинските центрове са села – Ситово (1006 жит.) и Кайнарджа (957).

Според функционално-икономическите си характеристики, общините на областта могат да се обособят в две групи. Първата е представена единствено от гр. Силистра и може условно да се нарече "индустриално-обслужващо ядро". Във

[27] Силистра, Тутракан, Дулово, Главиница, Ситово, Кайнарджа и Алфатар

втората група попадат всички останали, имащи нюансни различия на "аграрно-индустриални" (Дулово, Тутракан, Ситово) и "аграрни" общини (Главиница, Кайнарджа, Алфатар). Само гр. Силистра е с относително висока степен на развитие и поли-функционална икономическа структура. Той е и най-притегателното поле за инвестиционна и предприемаческа дейност, с утвърдени приоритети в развитието на индустрия и транспорт, проучен потенциал и аспирации за развитие на туризъм. Останалите общини, имащи предимно аграрен и аграрно-промишлен характер, са с ограничено поле на влияние, с ниска привлекателност за инвестиране в производствена и друга дейност. Всички те имат потенциал за превръщане в активен стопански "тил" на "ядрото", а някои от тях (Алфатар, Тутракан и Кайнарджа) и да се включат успешно в туристическото предлагане на областта.

Териториална структура

Област Силистра обхваща 2,6% от територията на страната и 14,3% от тази на Североизточния район за планиране. Най-голяма е територията на общините Дулово и Силистра (съответно 566 и 516 км^2), а най-малка - тази на Алфатар (249 км^2).

Общата численост на населението (137 424) нарежда област Силистра на последно място сред шестте области на СИРП. То представлява 1,8% от цялото население на България и 10,7 % от населението на СИРП.

За периода 1999-2003 г. броят на населението в областта намалява с 14 968 човека, или със средногодишен темп от минус 2,2 (два пъти над средната стойност за страната – минус 1,1). С най-големи темпове намалява населението на общините Силистра (-2,6) и Кайнарджа (-2,5).

Териториалната структура и селищната мрежа на област Силистра към 31.12.2003 г., е представена в следната таблица:

Общини/област	ТЕРИТОРИЯ - км^2			**НАСЕЛЕНИ МЕСТА - брой**			**ГЪСТОТИ**	
	ОБЩО	**Урбан.**	**Неурбан.**	**ОБЩО**	**Градове**	**Села**	**н.м./100 км^2**	**жит./км^2**
Силистра	516	36	480	19	1	18	3,7	115
Дулово	566	28	539	27	1	26	4,8	53
Тутракан	448	22	427	15	1	14	3,3	41
Главиница	481	23	458	23	1	22	4,8	28
Ситово	271	15	256	12	0	12	4,4	24
Кайнарджа	315	11	304	15	0	15	4,8	17
Алфатар	249	9	240	7	1	6	2,8	15
Общо за обл.	**2846**	**143**	**2703**	**118**	**5**	**113**	**4,1**	**48**

Средната гъстота на населението в областта е 48 човека на кв.км (към 31.12.2003 г.), при 70 ч./км^2 за страната. С пределно ниска гъстота са общините Алфатар (само 15 човека на км^2) Кайнарджа (17 ч./км^2). Само Силистра е със стойност над средната за страната.

Селищната мрежа е изградена от 118 населени места, от които 5 града и 113 села от различна категория[28] и функционална принадлежност:

Общини/област	СЕЛА					
	ОБЩО	**мн.големи**	**големи**	**средни**	**малки**	**мн.м.**
Силистра	18	2	0	2	6	8
Дулово	26	0	1	7	16	2
Тутракан	14	0	0	3	6	5
Главиница	22	0	0	2	16	4
Ситово	12	0	0	2	5	5
Кайнарджа	15	0	0	2	2	11
Алфатар	6	0	0	0	3	3
Общо за областта	**113**	**2**	**1**	**18**	**54**	**38**

Като брой и дял на населението, преобладават малките и средните села. Община Силистра е единствената в СИРП, разполагаща и с 2 села от категорията "много големи" (Айдемир – 7386 жит. и Калипетрово – 5062 жит.). Само населението на с. Калипетрово е по-голямо от това на община Алфатар (3725) и сравнимо с това на община Кайнарджа (5419). С малка демографска маса е и община Ситово (6600). Сред много малките села има само 4, които са с население под 50 човека (три в община Кайнарджа и по едно в Ситово и Тутракан). Като цяло структурата на селищните мрежи е относително хомогенна и областта няма изявени територии на депопулация.

Гъстотата на населените места (н.м./100 кв.км) е 4,1 населени места на 100 кв.км. Под средната стойност са гъстотите на селищата в Алфатар (2,8), Тутракан (3,3) и Силистра (3,7). За разлика от съседни области, където се забелязва обратна зависимост между гъстотата на населените места и населеността на територията, в област Силистра подобна зависимост съществува единствено в община Кайнарджа - значително по-гъста мрежа от населени места и слаба населеност.

Макар и с темпове под средните за страната, под влияние на индустриализацията се развиват процеси на трансформиране на функции от селата и концентрацията им в градовете на областта (предимно Силистра и Тутракан). За разлика от други области, урбанизацията в Силистренска област не е довела до свръхконцентрация. Напротив, делът на градското население в областта (45%) е значително по-малък от този за СИРП (64%) и на страната (70%).

Урбанизация	Градско	Селско
Силистра	68%	32%

[28] 1. много големи села - над 5 хил. жители; 2. големи села - от 2 хил. до 5 хил. жители; 3. средни села - от 1000 до 2 хил. жители; 4. малки села - от 250 до 1000 жители; 5. много малки села - до 250 жители.

Тутракан	54%	46%
Алфатар	53%	47%
Дулово	23%	77%
Главиница	15%	85%
Кайнарджа	0%	100%
Ситово	0%	100%
Област Силистра	45%	55%
СИРП	64%	36%
България	70%	30%

Степента на урбанизация поставя областта на едно от последните места в СИРП. Броят на населението в най-големия град – Силистра (40336), е почти два пъти по-голям от това в останалите 4 града на областта (21 008 жители към 2003 г.). На този фон е необходимо стимулирано развитие на 2 паралелни процеса – засилване на ролята на ядрото (гр. Силистра) и укрепване на опорните центрове в останалите общини.

Отсъствието на демографски и инвестиционен натиск не създава големи рискове от спонтанно усвояване на нови терени. Изключение прави крайбрежната ивица на р. Дунав, която още няма законов статут за устройствен режим. Това би могло както да осуети много инвестиционни инициативи, така и да предизвика незаконно строителство. Като цяло качеството на селищните среди е ниско не само поради амортизирания и неподдържан фонд, но и поради общия за областта проблем с изградеността и състоянието на инфраструктурите.

Урбанистичното развитие на територията трябва да продължи по оформилите се оси Силистра-Алфатар-Дулово и Силистра-Тутракан. Специално внимание трябва да се отдели на устройването на индустриалните зони на гр. Силистра и осигуряването на южния му обходен път.

Решаването на проблемите на урбанистичното развитие е непосредствено свързано с устройственото планиране на територията на областта. С изключение на гр. Силистра, плановете на населените места са остарели и неактуални след реституционните процеси. Изменят се частично и на парче, което е порочна практика, създаваща проблеми за управлението на процесите. Създаването на нов кадастър и нови планове за регулация и застрояване е неотложна необходимост, където не са изработени такива.

Заключение:

Обобщени, ресурсният потенциал и възможностите за развитие на областта са:

- Възползване от национални и структурни фондове на ЕС за финансиране на ***мащабни инфраструктурни проекти*** (ферибот, мост, повишен клас на пътни връзки изток-запад, цялостно подобряване на пътната мрежа, ПСОВ, регионални депа за ТБО);

- Оползотворяване на основния природен ресурс (плодородни почви) чрез изграждане на ***ефективен и конкурентноспособен аграрен сектор*** (основни направления - животновъдство, кайсията – търговско лого на областта, кластер "храни", организации на производители, повишено научно обслужване, напояване, комасация, мащабни земеустройствени проекти);
- ***Намаляване на зависимостта от аграрния сектор за сметка на увеличен дял на високотехнологични производства*** (подготовка за привличане на инвеститори и кадри, изграждане на бизнес парк Дунав паралелно с ферибота);
- Валоризиране на богатото природно и културно наследство ***чрез развитие на алтернативен туризъм*** (насоки - продаваеми туристически продукти, туристически "новини", инфраструктура, квалификация, информация, активен маркетинг, трансгранично и национално кооперирание, информираност и поведение на местното население, благоустрояване в планираните дестинации).

2. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT анализ) в развитието на област Силистра

Силни страни (стимулатори на развитието)	**Слаби страни (ограничители на развитието)**
Териториална структура, природни ресурси и културно-историческо наследство – наличие, проблеми, използваемост	
- Добър потенциал на географско разположение, възможност за големи инфраструктурни проекти (нов ферибот, мост); - Стратегическо транспортно местоположение за трансгранично сътрудничество; - Устройствена готовност за нови инвестиционни полета в центъра; - Плодородни почви – най-богатият природен ресурс на областта; висока използваемост на земеделските земи; - Богато културно и историческо наследство (КИН) - уникални културни факти от национално значение; - Богато природно наследство - биосферен резерват "Сребърна", защитени територии, природни забележителности; - Развита селищна мрежа със силно изявен център; добра достъпност на областния център от всички общински центрове;	- Непреодоляна периферност; - Затруднена достъпност на района; - Неоползотворени възможности за трансфер на стоки, технологии и хора през граничната зона; - Бедна на полезни изкопаеми, водни ресурси и гори, липса на повърхностни водни течения; - Оскъдни валежи, остри засушавания; - Малко поливни площи, разрушени напоителни системи, неоползотворени възможности за интензивно земеделие; - Раздробена собственост и липса на развит пазар – бариера за ефективно ползване на земята; - Големи диспропорции в областта - "център – периферия"; - Недостатъчни зелени пояси в равнината, водещи до интензивна ветрова ерозия на почвите; - Наличие на свлачища и нестабилни льосови основи - затруднено изграждане и поддържане на

- Липса на сериозни релефни препятствия; - Добър потенциал за създаване на продукти на алтернативен туризъм – базиран на влажни зони – птици, КИН – висока познавателна стойност и атрактивност, р. Дунав.	пътна инфраструктура; - Липса на продаваеми туристически продукти, още невалоризирано културно и природно наследство; - Наличие на много "визуални замърсители" (сметища), създаващи лош имидж на областта.
Човешки ресурси и социален сервиз	
- Относително добри параметри на демографската ситуация, ограничаващи процесите на де-популация (в областния център и в селата с ромски общности); - Добър научен и кадрови потенциал в сферата на селското стопанство (фермерство, агроикономика, кайсия, маркетинг); - Все още съхранени специалисти в машиностроене, електроника, химия; - Добре развит сектор на услугите (в областния център); - Достъп до мрежа от образователни и здравни услуги, културни институти и спортни съоръжения (най-вече в областния център); - Толерантност между етническите групи; - Съхранени културни традиции на Добруджанския фолклор; - Развит НПО – сектор.	- Тревожна тенденция в демографското развитие на селата – силно застаряване, депопулация; - Отрицателен естествен прираст (особено силно изразен в селата), предопределящ регресивен тип възпроизводство на населението; - Ниско образователно равнище в селата; липсват условия за жизнена кариера на млади хора в селата; - Намаляващ дял на реално заетите от активното население; - Сезонна заетост в селското стопанство и хранителната индустрия; - Неоползотворени кадри на Висшия земеделски колеж, филиала на УНСС и Опитната станция по кайсията; - Високо равнище на безработицата при групи с ниска квалификация, средно специално и основно образование, при младите хора и ромите; - Хроничен дефицит на средства за поддържане и обновяване на съществуващата инфраструктура (на здравеопазване, образование, култура); - Селският проблем "училища в криза" се пренася във времето поради намаляващите контингенти деца; - Периферната мрежа на доболничната помощ е неразвита; социалните заведения и услуги са недостатъчни; висок дял здравно неосигурени лица – над 23%;
Стопански сектор	
- Сравнително добре развити икономически функции на центъра - диверсифицирана икономика; - Специализация, научен потенциал, производствен опит и традиции в хранителната индустрия и аграрния сектор; - Силно развито растениевъдство; оползотворени	- Липса на готовност за обосноваване на стратегически инвестиции и привличане на целеви държавни средства и усвояване на структурните фондове на ЕС; - Непреодоляно сътресение от преструктурирането, липса на стопански структури с капацитет за тласък в развитието и обновяването на областната икономика; липса на

възможности на САПАРД (областта е национален лидер); - Добре развита преработвателна промишленост, базирана на селското стопанство; добра възможност за изграждане на клъстер "храни"; - Наличие на сертифицирани производства на храни за износ в ЕС (Меком, Жоси); - Тенденция към ръст в индустриалния сектор; - Развиващ се сектор на жизнеспособни МСП; - Устроени възможности за изграждане на бизнес парк "Дунав" и ферибот Силистра - Кълъраш; - Проучени възможности за газификация; - Добри предпоставки за привличане на инвестиции (включително и за високотехнологични производства); - Наличие на добър потенциал и аспирации за развитие на алтернативен туризъм; - Добър климат на партньорство между областта, частния сектор и неправителствените структури.	нови/утвърдени търговски марки; липса на ново търговско "лого" на областта; - Липса на стимули за иновации; - Ниска бизнес култура, слаб мениджмънт и предприемачески умения в МСП; - Недостиг на инвестиционен капитал за обновяване и разширяване на производствата; - Неразвита пазарна инфраструктура (тържища, борси); - Остаряло оборудване и технологии, ниска конкурентноспособност, ограничени местни пазари; - Конкуренцията все още се счита и е бариера за развитието на МСП (резултат от горните негативи); - Слаба инвестиционна активност, затруднена достъпност, нисък стандарт на инфраструктурите; - Сериозно разминаване между предлагана и търсена квалификация в пазара на труда (недостатъчно проучен проблем); - Недостатъчна информация сред бизнеса за изискваните нови стандарти при влизане в ЕС; - Нестабилни стопански структури в аграрния сектор; ниско ниво на научно обслужване; липса на условия за развитие на фермерство от европейски тип; - Висока степен на зависимост от аграрния сектор (41%); - Нисък дял на наукоемки и високотехнологични производства; - Неоползотворени възможности на кайсията, лозята, поливното земеделие; - Неоползотворени възможности за ефективно животновъдство; недостатъчни суровини за преработка; - Силно разнороден машинен парк в аграрния сектор (затруднено и оскъпено поддържане); - Силна териториална диспропорция в разпределението на икономическите ресурси; - Много бариери пред желаното развитие на туризма: инфраструктура – нисък стандарт; туристически продукти – в "идейна фаза"; професионализъм – оскъден; селищна среда – видими следи на хронична бедност и ниска битова култура; нагласа и информираност на

	населението – оскъдна.
Техническа инфраструктура и екология	
- Река Дунав – (ОЕТК № 7) - улеснява комуникациите на областта с Източна и Централна Европа; - **Пристанище Силистра - връзката на сухоземната инфраструктура на областта с ОЕТК № 7;** - Добре изградена електроенергийна мрежа с възможности за допълнително натоварване; - Изграден е и функционира Областен съвет по енергийна ефективност; - Целенасочени действия за повишаване на енергийната ефективност; - Осигурено непрекъснато водоснабдяване за цялото население от областта; - Изградена транспортна мрежа; - Устроени възможности за нов ферибот и мост над р. Дунав; развитие на Източен Балкански транспортен коридор *Турция-България-Румъния, Украйна, Русия…* и превръщане на гр. Силистра в основен негов възел; - Възможност за ефективна експлоатация и натоварване на комбинираните видове транспорт, предлагани от съществуващата инфраструктура, които ще повишат инвестиционната привлекателност на областта; - Съхранена чистота на въздуха и почвите (най-вече благодарение на ниска гъстота на населението и отсъствие на тежка индустрия); - Наличие на реализуеми идеи, касаещи адекватно развитие на техническата инфраструктура и опазването на околната среда в областта (вкл. предвижданията на новия ОУП Силистра); - Областта няма “горещи” екологични точки и агресивни замърсители; - Богат ресурс на чисти води (в поречието) - за питейни нужди и поливно земеделие; - Възможност за добиване на енергия от възобновяеми източници (р.Дунав, вятър); - Разнообразие на защитени територии с уникални природни дадености и богато биологично разнообразие (птиците); - Възможност за отреждане на нови територии за програма НАТУРА 2000 (по дунавското	- Отсъствие на презгранична инфраструктура с международен капацитет (модерен ферибот и ГКПП, мост); - **Нисък дял на пътищата от висок клас и лошо състояние на републиканската пътната мрежа;** - Лошо състояние на общинската пътна мрежа; - Единствената жп линия е неудвоена и неелектифицирана; - Амортизирана водопроводна мрежа и големи загуби на вода; - Голямата дълбочина на водоизточниците – оскъпена вода; понижено предлагане на вода за напояване; разрушени хидромелиоративни системи; локалните на кладенци са малко и неефективни; - Недостатъчно развита съобщителна мрежа в по-малките населени места; - Забавен процес на модернизация на съобщителната система, ограничено предлагане на съвременни услуги; - Липса на газификация, отдалеченост от националната газопреносна мрежа; - Северно-южно ориентирани пътища и жп линии; - Липса на ПСОВ, недоизградени канализационни системи; - Остър недостиг на финансов ресурс за поддържане на съществуващата и за изграждане на нова техническа инфраструктура, както и за благоустрояване на населените места; - Трайна тенденция за замърсяване на въздуха в населените места с прах от лоша улична хигиена и въглероден двуокис – от стари коли; - На територията на област Силистра няма изградени ПСОВ; - Неравномерно разпределение на водните ресурси в областта; за голяма част от питейните водоизточници липсват санитарно-охранителни зони; - Област Силистра няма изготвени проекти за третиране на отпадъците; - На територията на областта липсват адекватни технологии и съоръжения за

крайбрежие). - Възможност за финансиране на мащабни инфраструктурни и екологични проекти от структурните фондове на ЕС.	разделно събиране и рециклиране на отпадъците; - Съществуват множество нерегламентирани сметища и стари замърсявания; - Общините нямат достатъчно средства и системи за контрол за ликвидиране на замърсяванията.
Възможности	**Заплахи**
- Макроикономическа стабилизация на страната; - Реализиране на транспортно-географското местоположение на областта и интегриране в европейските транспортни коридори при ново качество на транспортната инфраструктура на основата на съвременен комбиниран транспорт; - Отвореност към нови европейски пазари; - Преодоляване на "периферността" чрез използване на съвременни информационни технологии и иновации; - Преодоляване на периферността и издигане качеството на областта до евроцентър чрез трансгранично, транснационално и трансрегионално сътрудничество като предпоставка за устойчив растеж и привличане на инвестиции; - Нараснало търсене на модерни туристически продукти в световен, европейски и национален план; - Ползване на средства от Предприсъединителните европейски фондове (Структурни фондове и Фонд "Кохезия") за финансиране на проекти за регионално и местно развитие; - Развитие на публично-частно партньорство, концесии и т.н.	- Политическа нестабилност, регионални конфликти и терористични дейности; - Изтичане на млади квалифицирани специалисти в други по-развити страни от ЕС; - Продължаващо обезлюдяване на територията; - Продължаваща слаба адаптивност на работната сила и бизнеса (във всички сектори на икономиката) към изискванията на информационното общество и икономиката на знанията (с оглед конкурентноспособност); - Силен конкурентен натиск върху бизнеса (особено върху МСП) вследствие от присъединяването към ЕС; - Силен конкурентен натиск от страна на съседни райони на областта за привличане на инвестиции – публични и частни; - Недостатъчна децентрализация и развитие на местното управление: голяма зависимост на общините от централното бюджетно финансиране; - Липса на финансови средства за съфинансиране на проекти; - Липса на институционален и административен капацитет в малките общини за разработване на проекти и усвояване на средства от европейските фондове.

3. Стратегия за развитие на област Силистра 2005 - 2015г.

Стратегията за развитие на област Силистра определя общата и основните цели, както и стратегическите приоритети в регионалното развитие в средносрочен и дългосрочен план. Стратегията се явява отправна точка и ориентир за общинските планове за развитие, като източник на идеи и аргументи за разработване на общински проекти. Тя е и градивна основа с редица конкретни адреси към формулирането на плана за развитие на Североизточния район и основните програмни документи за развитие на страната през следващия програмен период до 2013 г.

През следващия период на развитието си областта ще се сблъска с редица сериозни предизвикателства. Едно от най-мащабните е ускореното *глобализиране на световната икономика* и засилването на *конкуренцията* за привличане на капитали и пазари. Новият тип териториално развитие в световен мащаб се основава на процеса на глобализацията на икономиката, т.е. на създаването на мрежи (индустриални, информационни, транспортни), които не са непременно ориентирани към местните пазари и в които водещи фактори са новите технологии, информацията и техническата култура на работната сила.

Не по-малко предизвикателство е пренастройването на областната политика за регионално развитие в съзвучие с основните принципи на *политиката за сближаване на Европейския съюз (ЕС)*, а именно: повишаване на регионалната конкурентноспособност, изграждане на информационно общество и икономика на знанията, увеличаване на социалната кохезия, устойчиво развитие. Към постигането на тези цели е насочен и целият комплекс от интервенции по линия на Структурните фондове и Фонд ”Кохезия”[29]. Съгласуването на целите на областното развитие с целите на политиката за социално-икономическо сближаване на ЕС и предвиждане на мерки, които съответстват на политиките на Съюза и регламентите на Структурните фондове, ще създаде възможност за максимална финансова осигуреност на плановите документи по линия на европейските фондове.

Област Силистра се нуждае от значително *увеличаване на равнището на социално-икономическо развитие*. Сега параметрите му са под средните за страната. Областта следва да мобилизира целия си потенциал (природноресурсен, човешки и инвестиционен) и така да насочи своето развитие, че в максимална степен да се възползва от възможностите за финансиране (национални и европейски) и да преодолее изоставането си като реализира ускорено развитие.

Необходимо е прилагане на *интегриран подход за развитие на територията*. Това означава подходящо съчетаване на политиките и мерките, въздействащи върху инфраструктурния, човешкия, иновационния и природно-културния потенциал на областта. Редица дефицити в основните фактори на производството ще забавят този процес. Това налага прилагането на подход, който от една страна да концентрира комплексно въздействие върху основни приоритети,

[29] “Кохезия” = сближаване, намаляване на различията в социално-икономическото развитие на страни, райони, области, общини, селища.

от друга – да води до балансирано изграждане на материалните и социалните предпоставки на развитие върху цялата територия на областта.

Областната стратегия трябва *да отчита целите и приоритетите на основните планови и стратегически документи на страната* за периода до 2013 г.

Основната цел и стратегическите приоритети в развитието на областта са формирани на основата на анализа и като отговор на посочените по-горе предизвикателства.

Последните тенденции в развитието на областта показват, макар и колебливо, подобрение на икономическите дейности като цяло. Прекалено малките мащаби на инфраструктурните проекти на фона на потребностите и повишените стандарти, не са довели до общо подобрение на инфраструктурите. На този фон, потребностите от "коригиращи" и подкрепящи публични намеси в развитието на областта са се увеличили. Необходимо е ново градиране на приоритетите, териториално насочване на мерките и подобрена координация, за да се постигнат трайни и осезаеми промени в желаните насоки.

На тази основа, стратегията за развитие на област Силистра за периода до 2013 г. ще бъде **укрепваща**, от гледна точка на изграждането на предпоставки за развитие на основните икономически сектори (селско стопанство и индустрия), **агресивна** – по отношение на изграждането на инфраструктурата и **стабилизираща** – по отношение на желания териториален баланс в развитието на общината и протичането на демографските процеси.

3.1. ВИЗИЯ

Визията за развитието на областта отразява желаните промени и желаното състояние в развитието на областта в един дългосрочен период. Тя отразява мнението на местните хора и има мобилизиращ и консенсусен характер, обединяващ териториалната общност.

"ОБЛАСТ СИЛИСТРА ЩЕ БЪДЕ ДИНАМИЧНО РАЗВИВАЩ СЕ ЕВРОРЕГИОН ПО ПОРЕЧИЕТО НА РЕКА ДУНАВ, ЕВРОПЕЙСКА ВРАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ БОГАТО КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО, МЯСТО С ЕФЕКТИВНА ИКОНОМИКА, УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ, ХАРМОНИЧНА ЖИЗНЕНА СРЕДА С БЛАГОПРИЯТНИ УСЛОВИЯ ЗА ЖИВОТ, ОТДИХ, ИНВЕСТИЦИИ И ПЪЛНОЦЕННА ИЗЯВА НА ЛИЧНОСТТА"

3.2. ОСНОВНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

ПОСТИГАНЕ НА ВИСОКИ И УСТОЙЧИВИ ТЕМПОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ЖИЗНЕН СТАНДАРТ, БАЗИРАНИ НА ЗЕМЯ, ИНТЕЛЕКТ, ДУНАВ, ИНФРАСТРУКТУРА И ЕКОЛОГИЯ

С формулирането на основната стратегическа цел се определя главната насока и очакваните резултати, които трябва да бъдат постигнати в резултат от реализацията на областната стратегия за развитие.

Основните измерители за постигане на стратегическата цел включват:

Икономика:

- Средногодишен темп на нарастване на БВП - над средния за страната;
- Ръст на инвестициите (местни и чуждестранни), “на зелено” и в обновяване на производства;
- Ръст на реализирания износ;
- Повишаване коефициента на заетост (достигане на средното за страната);

Жизнена среда и жизнен стандарт:

- Намаляване равнището на безработица под средното за страната;
- Население, обслужено с канализация, заустена в ПСОВ - ...%;
- Трайно премахнати нерегламентирани сметища;
- Брой стандартни обитавани жилища на 1000 човека (стандарт 420/1000);
- Брой жилища с енергиен сертификат;
- Реконструирани републикански и общински пътища (които са в лошо състояние);
- Подобряване на достъпа до областния център – с 15%;
- Равнище на доходи на домакинство – над средното за страната;
- Намаляване на вредните емисии и замърсяванията в атмосферата и водите;
- Достъп до подобрени здравни услуги (стандарт - 100% от населението);
- Население със средно и по-високо образование (стандарт - 85% от населението)

3.3. Стратегически приоритети на развитието, Конкретни цели и мерки

За реализирането на поставената основна цел се определят следните стратегически приоритети, в които ще се концентрират мерките на областното развитие:

6. **ИЗГРАЖДАНЕ НА СЪВРЕМЕННА ИНФРАСТРУКТУРА, РЕАЛИЗИРАЩА ГЕОСТРАТЕГИЧЕСКОТО МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ НА ОБЛАСТТА, ВОДЕЩА ДО ПОВИШАВАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА ЗА ИНВЕСТИЦИИ И ПОДКРЕПЯЩА УСКОРЕНОТО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА**
7. **РАЗВИТИЕ НА ДИВЕРСИФИЦИРАНА И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНА ИКОНОМИЧЕСКА СТРУКТУРА НА ОБЛАСТТА**
8. **РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТНОСПОСОБЕН АГРАРЕН СЕКТОР, КЛЪСТЕР "ХРАНИ", ТУРИЗЪМ**
9. **ПОСТИГАНЕ НА НОВО КАЧЕСТВО НА ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И ЖИЗНЕНА СРЕДА**
10. **УКРЕПВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТТА**

Приоритетни сектори на развитие на област Силистра според анкета на местния бизнес:

селско стопанство - 84%
преработвателна промишленост - 54%
хранително-вкусова промишленост - 46%
туризъм - 41%
машиностроене и металообработка - 24%

Стратегически приоритет 1:

ИЗГРАЖДАНЕ НА СЪВРЕМЕННА ИНФРАСТРУКТУРА, РЕАЛИЗИРАЩА ГЕОСТРАТЕГИЧЕСКОТО МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ НА ОБЛАСТТА, ВОДЕЩА ДО ПОВИШАВАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА ЗА ИНВЕСТИЦИИ И ПОДКРЕПЯЩА УСКОРЕНОТО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ СИЛИСТРА

Подкрепата за развитие и модернизация на инфраструктурата е от определящо значение за увеличаване на регионалната инвестиционна атрактивност

и конкурентнособност в национален и международен план и включване на цялата област в ускорен процес на развитие.

Периферното местоположение на област Силистра налага усилия за преодоляване на структурните проблеми в развитието й като граничен район. Прекият път към преодоляване на този проблем преминава през всеобщо подобряване на инфраструктурата, стимулираща общото икономическо развитие, трансгранично сътрудничество и икономическо приобщаване на цялата територия чрез изграждане на предпоставки за използване на специфичните регионални потенциали.

Облекчаването на проблема "териториалната изолация" (чрез подобрен достъп до транспортни, информационни и комуникационни мрежи и услуги), развитието на трансграничните инфраструктурни системи и бизнес услугите при съхранен екологичен баланс, се търси чрез следните специфични цели:

<u>Специфична цел 1: Граничното разположение на областта да се превърне от ограничител в стимулатор за развитие</u>

Дефицитите в изградената инфраструктура са една от причините за относителната изолираност на областта от националната територия и почти пълната затвореност на север. Превръщането на област Силистра в кръстопът на Общоевропейския транспортен коридор ОЕТК № 7 и Източен Балкански транспортен коридор между Турция, Румъния, Украйна, Русия и пр., изисква следните мерки и действия:

<u>Мярка 1</u>: Ускоряване на строителството и довършване в предвидените срокове на започналото изграждане на презгранична инфраструктура

- Съществуващият ***ГКПП "Силистра"*** е с локално значение и строителството на новия ГКПП Силистра-Кълъраш и хидротехническото съоръжение на фериботния комплекс ще "отпушат" Силистра на север, улеснявайки процесите на трансгранично сътрудничество;
- РО-РО терминалът "Силистра-Рени" (Украйна), осигуряващ най-късия път за транспорт на стоки през България от Турция и Близкия изток към Украйна, Молдова, Румъния, Русия и Скандинавските страни, ще бъде важен компонент на Източния балкански транспортен коридор;
- Задължително е и изграждането на структурни елементи от пътната мрежа, свързани с функционирането на новата презгранична инфраструктура (подходи към новите ГКПП и ферибот, обходен път на Силистра, който да свързва западната и източната промишлени зони).

<u>Мярка 2:</u> Усвояване специфичните възможности на транспортната инфраструктура на областта за комбиниране на различни видове транспорт

- Изграждане на ферибот Тутракан-Олтеница и подобряване параметрите на второкласния път II-49 *Тутракан-Разград*, с търсене на най-късата

връзка до Автомагистрала Хемус и пристанище Варна (с оглед съкращаване разстоянието между Варна и Букурещ и включване на областта в интензивния товаро-обмен на пристанище Варна);

- Модернизиране на пристанище Силистра като единственото у нас, специализирано за обслужване на кораби и вагони с насипни, палетизирани и контейнизирани товари (практическото му превръщане в пресечна точка на два транспортни коридора - сухоземен и воден);
- Възстановяване и реконструкция на летище Ламбриново с оглед отварянето му за вътрешни и международни чартърни полети за делови и туристически пътувания и използването му за товарни полети.

<u>Мярка 3</u>: Концентриране на ограничените финансови средства за поддържане на съществуващата пътна инфраструктура

- Необходимо е да се преустанови практиката на ежегодни "декоративни кърпежи" на пътищата и закрепване на сегашното състояние на ограниченост на пътната мрежа главно в рамките на областта, а да се премине към целенасочено изграждане на нейните основни елементи в съответствие с функционалната потребност;
- На първо време, усилията да се насочат основно към гръбнака на пътната мрежа - първокласният път I-7, за привеждането му във вид, готов да поеме международен пътнически и товарен трафик. Възможно е да се търси взаимодействие със съседните области за едновременни действия в тази посока.

<u>Мярка 4:</u> Свързване на пътната и жп мрежи на Р България и Р Румъния и осигуряване функционирането на Източния Балкански коридор

- В разработения Общ устройствен план на община Силистра са направени проучвания за **бъдещ мост, комбиниран за пътен и жп транспорт**, с оглед улесняване процесите на транспортно и икономическо сътрудничество между двете страни и усвояване потенциала на транспортните им системи;
- Интензифицирането на транзитните потоци по бъдещия международен транспортен коридор изисква както **промяна на трасето и експлоатационните възможности на съществуващата жп линия** (сегашната скорост от 85 км/ч да стане 160км/ч в съответствие с бъдещите й функции), така и **промяна в габаритите и товароносимостта на първокласния път I-7**, а също и **изграждане на довеждаща инфраструктура**.

<u>Специфична цел 2: Развитие и модернизация на регионалната и местната инфраструктура</u>

Важните предпоставки за регионален растеж и заетост са свързани с осигуряване на добър транспортен и комуникационен достъп до зоните за развитие

на икономически дейности и социални услуги. Модернизацията на регионалната и местната инфраструктура, осигуряваща достъпа до националните мрежи, гарантира интегрираното функциониране на областта като цяло и максимално усвояване на потенциалите за развитие.

Действията ще се съсредоточат в няколко посоки:

<u>Мярка 1</u>: Подобряване на достъпа и развитието на информационните и комуникационни технологии в областта на публичните услуги и услугите за МСП

Липсата на достъп до подходящи телекомуникационни услуги представлява сериозна пречка в развитието на всички райони, особено на изостаналите, периферните и слабо урбанизираните. Недостатъчната изграденост и териториалните диспропорции в развитието на съобщителната мрежа в областта изискват сериозни усилия.

Постигането на тази цел е свързано с:

- въвеждането на широколентови технологии за цифров пренос на информация, водещи до повишаване на ефективността, обхвата и прозрачността от предоставянето на публични услуги на населението (образование, здравеопазване, услуги на местната и областната администрация, данъци и друго социално обслужване на гражданите), както и услуги за местния бизнес (бизнес информационни системи, данъчна информация и други услуги за бизнеса, предоставяни от местната власт);
- осигуряването на подходящо обучение на населението и местния бизнес.

<u>Мярка 2:</u> Подобряване на транспортния достъп на регионално ниво до главните транспортни коридори, както и достъпа на икономическата активност до периферните и изостаналите райони

Тази мярка е насочена към пътищата, осигуряващи вътрешнорегионални връзки, даващи възможност за развитие на специфичния икономически потенциал на областта:

- Засилване ролята на крайдунавското направление чрез възстановяване на разрушени пътни участъци и подобряване състоянието на съществуващите;
- Изпреварващо ремонтиране на второкласните пътища в посока изток–запад, така че да изпълняват успешно ролята си на довеждащи и преразпределящи направления към основната ос север-юг;
- Поддържане на третокласната пътна мрежа, осигуряваща връзките в областта, успоредно с реконструкцията и модернизацията на железопътните гари в изявените регионални и местни икономически центрове.

<u>Мярка 3:</u> Оптимално усвояване потенциала на областта за добив на вода и използване на възобновяеми енергийни източници

Областта има предимството да притежава специфичен потенциал за развитие, усвоим именно чрез подходяща инфраструктура.

- Макар и на голяма дълбочина, ресурсите на питейна вода са големи и една обмислена стратегия за "износ" на вода в съседни, бедни на вода общини, може да бъде добра възможност за развитие. Това изисква изграждане на нови и сериозен ремонт и реконструкция на съществуващите амортизирани съоръжения на водоснабдителната система, така че загубите да намалеят и подаваните водни количества да се оползотворяват максимално. Перспективна е и възможността за износ на питейна вода към Румъния, но е необходимо изграждане на станция за обезманганяване на водата;
- Все по-големият интерес към използването на възобновяеми енергийни източници е удачно да се реализира чрез създаване на каскада от хидрогенератори, които да се задвижват от водното течение на река Дунав;
- Областта попада в зоната на средно-мащабната ветрова енергия, което дава възможност за разработване и включване в проекти за добив на вятърна енергия, в съответствие с националната стратегия за увеличаване използваемостта на възобновяемите енергийни източници /ВЕИ/.

<u>Специфична цел 3: Доизграждане и модернизиране на инфраструктурата, осигуряваща добър стандарт на обитаване</u>

Снабдителната инфраструктура, свързана с доставянето на определен ресурс, е от определящо значение за стандарта на обитаване и възможностите за развитие. В област Силистра, за разлика от други области, съществуват известни проблеми с доставянето на енергия, а не с вода. Периферното разположение на областта в националната територия я поставя и в периферно положение по отношение на националните газопреносни и електропреносни системи, което затруднява сигурността в обслужването и възможностите за алтернативно захранване.

<u>Мярка 1:</u> Повишаване степента на сигурност в електрозахранването

- Град Силистра е един от малкото областни градове с една възможност за резервно захранване при аварии. Изграждането на електропровод 110 кв от п/ст Тутракан до п/ст Силистра ще повиши сигурността на захранване и ще подобри капацитета на мрежата в областта. Ще се подобрят и възможностите за резервно електрозахранване на водоизточниците за осигуряване на нормално функциониране на помпените станции, което

да прекъсне аварийното спиране на водоподаването (специфичен проблем за водоснабдяването в областта).

- Доразвитие на електроразпределителната мрежа в крайдунавския ареал, където подпочвените води са плитки и посредством малки помпени станции може да се използват за напояване.

<u>Мярка 2:</u> Модернизиране на енергийната инфраструктура чрез въвеждане на природния газ като алтернативен енергоносител в областта

- Изграждането на газоразпределителна мрежа за битово, обществено и промишлено газоснабдяване на град Силистра, предвид безспорните икономически и екологически предимства на природния газ пред традиционните енергоносители, е една добра перспектива за областта. Предвид отдалечеността от националната газопреносна система, е удачно да се интегрират усилията с евентуални "попътни" консуматори на газ (Алфатар, Дулово).

<u>Мярка 3:</u> Оптимизиране на енергийното потребление чрез разработване на програми и проекти за енергийна ефективност

- Действията за подобряване на енергийната ефективност разкриват голям потенциал за подобряване както на конкурентноспособността на икономиката чрез намаляване на енергоемкостта на произведения продукт, така и за повишаване стандарта на обитаване чрез подобряване структурата на енергопотреблението в бита и обществените сгради. Необходими са не само технологични мерки, но и разяснителна, информационна и организационна дейност.

<u>Специфична цел 4: Инвестиции в екологичната инфраструктура и подобряване на екологичния баланс на територията на областта</u>

Съхраняването на екологичния баланс в територията на областта е насочено към поддържане на чистотата на въздуха, водите и почвите, опазване на защитените природни територии и биоразнообразието, а също така към функционирането на надеждна система за мониторинг и управление на околната среда, за екологично образование и трансгранично сътрудничество.

За подобряване на състоянието на водата, въздуха и почвите се планират мерки, които ще въздействат в няколко направления:

- Намаляване или елиминиране източниците на замърсяване,
- Изчистване на замърсяването,
- Възпрепятстване преноса на замърсяване от един на друг компонент и предпазване от замърсяване.

Според характера си, мерките се групират като ***устройствени, програмни, технически и технологични, институционални, партньорства*** (с бизнеса и гражданите).

<u>Мярка 1</u>: Разработване и изпълнение на Програми за опазване на околната среда

Освен управление на качеството на атмосферния въздух, опазването на водите и земеделските земи, тези програми включват прилагане на екологична оценка на устройствени планове, планове и програми за развитието на икономически сектори и инвестиционни проекти. Програмите трябва да съдържат и следните технически и технологични мерки:

- Издаване на комплексно разрешение за предотвратяване и контрол на замърсяванията за предприятия, изпускащи опасни вещества, надвишаващи стандартите;
- Инвентаризиране на всички източници на замърсяване на речните басейни и контрол върху пречистването на отпадъчните води.

<u>Мярка 2:</u> Развитие на местната инфраструктура за опазване и подобряване на околната среда чрез :

- **Пречистване на отпадните води:**
  - Изграждане на градски пречиствателни станции за отпадни води (ГПСОВ);
  - Доизграждане на градска пречиствателна станция за отпадни води (ГПСОВ) в Дулово;
  - Доизграждане на пречиствателна станция в с. Сребърна;
  - Доизграждане на пречиствателна станция за отпадни води (ПСОВ) на територията на община Ситово;
  - Доизграждане канализационната система на областта (до момента е канализирана 45, 7% от урбанизираната среда на областта);
  - Намаляване загубите на питейна вода;
  - Подмяна на амортизираните водоснабдителни съоръжения;
  - Спазване на нормите за качество на питейната вода;
  - Обновяване или реконструкция на водопроводната мрежа.
- **Изграждане на депа за отпадъци:**
  - Изграждане на регионално депо за ТБО община Силистра (област Силистра е включена в Националната стратегия за изграждане на РДТБО);

- Изготвяне и реализиране на Проект за саниране на неорганизираните сметища и поетапното им ликвидиране;
- Саниране и/или рекултивация на закритите депа на територията на областта;
- Обхващане на всички селища в областта в организирано сметосъбиране;
- Въвеждане на разделно събиране на ТБО с цел повторна употреба (рециклиране) на суровините;
- Създаване на система за контрол при депониране на битови, строителни, опасни и промишлени отпадъци.

<u>Мярка 3:</u> Минимизиране на екологичните рискове от стари замърсявания от промишлени обекти и привеждане в съответствие с екологичните изисквания

- Постоянен контрол на обекти, които със своята дейност са потенциални замърсители на почвите;
- Прилагане на екологосъобразни практики в селското стопанство; производство на екологично чиста селскостопанска продукция, обусловено от условията в областта: незамърсени почви, въздух и вода, умерена употреба на растително-защитни препарати и достатъчна отдалеченост от големи промишлени замърсители.

<u>Мярка 4:</u> Запазване и поддържане на биоразнообразието чрез разширяване мрежата от защитени обекти и защитени ландшафти, в т.ч. и културни ландшафти. Подобряване на условията за социализация и валоризация на природното наследство.

- Увеличаване на обхвата на защитените територии - създаване на Национален парк "Сребърна", включващ в обхвата си резерват "Сребърна";
- Изготвяне на Планове за управление на всички защитени територии в областта;
- Ликвидиране на бракониерската сеч и други незаконни дейности в защитените територии и по поречието на р. Дунав;
- Изграждане на еко-туристическа инфраструктура – устроени и обзаведени екопътеки и "наследствени пътеки".

<u>Мярка 5:</u> Активизиране на борбата с ерозионните процеси, укрепване на свлачища, почистване и укрепване на речни корита;

Мярката включва залесявания на ерозирали и застрашени от ерозия терени, противосвлачищни отводнителни и укрепващи съоръжения, отводнителни и укрепващи съоръжения на речни корита (Алфатар).

<u>Мярка 6:</u> Институционални мерки, партньорства с бизнеса и гражданите

- Провеждане на активна информационна и обучителна кампания за повишаване на екологичната култура и съзнание на населението в областта;
- Повишаване на екологичното съзнание на подрастващите в училищата;
- Използване на програмите за заетост за решаване на екологични проблеми;
- Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

<u>Мярка 7</u>: Трансгранично и международно сътрудничество

- Засилване на интеграцията между общини от България и Румъния в областта на трансграничното замърсяване на въздуха и водите;
- Участие на областта в европейски и други международни програми за сътрудничество;
- Включване на общини от Силистренска област в мрежа от устойчиви общини.

Стратегически приоритет 2:

РАЗВИТИЕ НА ДИВЕРСИФИЦИРАНА И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНА ИКОНОМИЧЕСКА СТРУКТУРА НА ОБЛАСТТА

Основен проблем в развитието на областта е равнището на изграденост и структурата на преработващата промишленост. Необходимо е да се предприемат мерки, които да стабилизират и развият икономическата структура в посока към засилване позициите на преработващата промишленост с дейности от различен вид, доколкото тази промишленост е основа за въвеждане на нови технологии, диверсифициране на работните места, запазването и привличането на висококвалифицирани специалисти.

<u>Специфична цел 1: Нарастване на вложените инвестиции, в т.ч. на чуждестранните, чрез маркетингова реклама на областта, премахване на пречките за инвестиции, координиране на инициативите за икономическо развитие</u>

<u>Мярка 1:</u> Подобрен маркетинг за привличане на инвестиции в областта

- Маркетингова реклама и промотиране на възможностите на областта за извоюване и утвърждаване на имидж като перспективна локализация с условия за успешен бизнес;

- Разширяване на контактите с чужди бизнес партньори; международно сътрудничество, стимулиращо бизнес контактите; организиране и участие в бизнес форуми и срещи;
- Работа в мрежа с организации, подкрепящи икономическото развитие на национално, регионално и местно равнище.

<u>Мярка 2:</u> Устройствени решения за ново икономическо развитие

Предлагането на предприемачески терени, както и на офиси, е важен фактор за разкриването на нови производства и допринася по решителен начин за създаване на работни места и модернизиране на производствената структура. За тази цел е необходимо да се определят и резервират нови производствени терени. В сегашното си състояние всички производствени зони са неефективно използвани и което е по-важно – не могат да бъдат използвани за нови инвестиционни инициативи, тъй като над 90% от собствеността на терените в тях е частна и раздробена. За тази цел дейностите ще се насочат към:

- Осигуряване на терени за изграждане на нови технологични предприятия и привличане на чужди инвестиции, чийто ефект ще се изразява и в разкриване на нови работни места и осигуряване на по-висока трудова заетост;
- Осигуряване на терени и възможности за ускорено развитие на сектора на услугите, изследванията и технологиите;
- Обвързване на предприемаческата среда с всички видове елементи на техническата инфраструктура (удобен и бърз транспортен достъп, качество на съобщителните комуникации), лесно и удобно взаимодействие с елементи на пазарната инфраструктура (банкови и застрахователни институции, борси и др.), удобен достъп до различните елементи на социалната инфраструктура и всичко друго, което се включва в понятието "стандарт за качество на средата".

<u>Специфична цел 2: Стимулиране на частния бизнес и ориентирането му към развитие на жизнеспособни и високо адаптивни малки и средни предприятия чрез съхраняване на жизнени традиционни промишлени отрасли и развитие на нови конкурентноспособни производства</u>

<u>Мярка 1</u>: Подкрепа на предприемачите за стартиране и развитие на малкия и среден бизнес сектор чрез повишаване на достъпа и изграждане на регионална и местна бизнес инфраструктура

Предоставянето на регионални и местни бизнес услуги, допринасящи за развитието на предприемачеството и местния бизнес и/или създаването на нови работни места, е все още осезателен дефицит в общините на областта. Преодоляване на пропуските и разликите в информационната и бизнес-осигуреност на населените места и общините в областта определя необходимостта от дейности

по създаване и повишаване ефективността на съществуващите бизнес услуги, включително специализирани услуги за МСП.

- Подкрепа за развитието на бизнес паркове и бизнес инкубатори, в т.ч. на "Дунавски бизнес парк";
- Засилване капацитета на съществуващите и изграждане на консултантски и информационни центрове за предоставяне на навременна и компетентна информация относно пазарната, ценова и технологична политика, свързана с развитието на определени сектори, производства и дейности от икономиката, с особен акцент върху селското стопанство;
- Изграждане на регионални офиси за обслужване на инвеститори, изложбени зали;
- Организиране и участие на стопанските субекти в областта в изложения и информационни кампании за стимулиране на икономическите връзки и сътрудничество;
- Подкрепа на бизнеса чрез осигуряване на информация за възможности за участие в европейски програми и фондове на регионално, национално и международно ниво.

<u>Мярка 2</u>*: Подобряване на обслужването на бизнеса в областта и подкрепа за локализация*

- Изграждане на гишета за предприемачи;
- Въвеждане на нови технологии и информационни продукти за обслужване на бизнеса;
- Разработване на пакет от инструменти за стимулиране на бизнеса на местно ниво:
  - местни данъци и такси;
  - поддържане на база данни за свободни общински терени;
  - консултантска и методическа подкрепа за създаване и развитие на малки и средни предприятия в преработващата промишленост;
  - информационно осигуряване, обучение и консултации за съвременен мениджмънт и маркетинг;
  - провеждане на периодични срещи и форуми с бизнеса в областта и общините.

<u>Мярка 3</u>: Подпомагане на МСП за възприемане и ефективно използване на информационните и комуникационни технологии

- Изграждане на информационни системи;
- Обучение на местния бизнес;

- Развитие на бизнес мрежи и кооперииране на малките и средни предприятия в областта.

Специфична цел 3: Повишаване на технологичното ниво и конкурентноспособността на икономиката в областта

Позиционирането на производителите в областта, в европейските и световните пазари, налага като задължително изискване постигането на определени технологични стандарти и ново качество на произвежданата продукция.

Мярка 1: Развитие на потенциала на областта в трансфера на технологии в различни сектори на икономиката

Необходимо е да се положат усилия за създаване на технологични центрове, които да подпомагат производителите по отношение на тяхното технологично развитие. За тази цел могат да се ползват и възможностите по линия на трансграничното, транснационалното, международното и трансрегионалното сътрудничество.

Мярка 2: Въвеждане на нови технологии и повишаване на конкурентноспособността

- Подкрепа на бизнеса за въвеждане на нови технологии в производството;
- Внедряване на системи за управление на качеството в предприятията.

Стратегически приоритет 3:

АГРАРЕН СЕКТОР, КЛЪСТЕР "ХРАНИ", ТУРИЗЪМ

Област Силистра има утвърден аграрен профил с изключително голяма значимост в структурата на икономиката й. Развитието на областта ще се обляга основно на него и през плановия период до 2013 г. Оценен от позицията на съвременните критерии и изисквания на ЕС, аграрният сектор на областта съдържа много недостатъци и в същото време неизползвани потенциали.

Целите и мерките се насочват в *2 основни направления*:

- ***преодоляване на недостатъците*** - ниска принадена стойност, слаба организираност и пазарна инфраструктура, слабо присъствие на научно обслужване, ниска ефективност;
- ***разширяване на комплекса от дейности (оползотворяване на ресурси)*** – модерно животновъдство, увеличаване на трайните насаждения (кайсия, лозя, технически култури), поливно земеделие, преработващи предприятия, екологизация (НАТУРА 2000), включване на алтернативния туризъм като съпътстваща дейност (допълнителни доходи и "култивираща" поведението на

всички), търговско лого “кайсия”, клъстер “храни”, туристическо лого на областта.

Наред с пазарно ориентираните производства и услуги, областта носи бремето на много бедни натурални и полу-пазарни стопанства. Подпомагането им и извеждането на част от тях до нивото на пазарноориентирано производство е също част от целевия пакет за развитие на аграрния сектор и селските райони на областта като цяло.

Крайната цел в развитието на аграрния сектор и селските райони е да се постигнат нови качества – конкурентноспособност, интензификация, устойчивост, собствена “физиономия”.

На тази основа се залагат следните специфични цели и мерки:

Специфична цел 1: Оптимално използване на природните ресурси

***Мярка 1:* Развитие на модерно животновъдство**

Мярката включва подпомагане в:

- Изготвяне на бизнес планове и проекти за създаване на модерни ферми,
- Административна подкрепа в изготвяне и реализация на инвестиционните проекти,
- Изготвяне на устройствени проекти и осигуряване на базова инфраструктура.

***Мярка 2:* Подмяна и увеличаване на трайните насаждения (кайсия, лозя, технически култури)**

- Максимално оползотворяване на възможностите на САПАРД,
- Съдействие за комасация на необходимата земя,
- Маркетиране на възможностите за привличане на инвеститори.

***Мярка 3:* Увеличаване на площите за поливно земеделие**

- Иницииране на публичен проект за нова напоителна система с дунавска вода;
- Осигуряване на вода за напояване в отдалечени от дунавския ареал общини;
- Проучване и картиране на микрорайоните, подходящи за поливно земеделие;
- Информационна, методическа и организационна помощ за създаване на сдружения за напояване.

***Мярка 4:* Отреждане на територии за програмата на ЕС “НАТУРА 2000”**

Непригодни и полу-непригодни терени в дунавското поречие биха могли да се отредят за включване в програмата за увеличаване и съхраняване на "екологичните тухли" на Европа. Така ще се постигнат ефекти на "екологичен имидж", естетизация на ландшафта (откъм реката и от суша), съхранение на биоразнообразието (флора и фауна), обогатен туристически ресурс, възможности за залесяване (с противоерозионен ефект и стопанско ползване в далечна перспектива).

<u>Мярка 5:</u> Залесяване на крайбрежни и ерозиращи терени

Успоредно с Мярка 4 се провежда залесяване на такива територии.

<u>Мярка 6:</u> Подобряване на достъпа до земеделските стопанства и естетизиране на ландшафта

Мярката включва:

- Изграждане, отводняване и стабилизиране на селскостопански пътища,
- Устройване на полски чешми, крайпътни залесявания, заслони, места за почивка.

Тази лека инфраструктура ще има двойнствено използване – от стопаните и от посетители – туристи/пътници.

<u>Мярка 7:</u> Популяризиране и стимулиране на биологичното земеделие

Популяризирането се реализира чрез масово достъпни информационни материали за добри практики и консултации (в агро-бизнес центрове). Стимулирането става по две направления – по-изгодна пазарна реализация на продукцията и леснодостъпно осигуряване на компост за наторяване. Мярката е в пряка зависимост от осигуряване на условия за поливно земеделие.

<u>Мярка 8:</u> Изготвяне/актуализация на земеустройствени проекти и схема за райониране на културите

Приоритетно се планират и проектират районите, подходящи за Мерки 2,3,4 и 5. Тези проекти са необходима основа както за доброволна комасация, така и за устройване на полската инфраструктура. Областта се нуждае и от актуална, масово достъпна схема за райониране на културите според почвено-климатичните условия.

<u>Специфична цел 2: Подобряване на организацията и качеството на човешките ресурси</u>

<u>Мярка 1:</u> Осигуряване на масов достъп до актуална информация и повишаване на научното обслужване в аграрния сектор

Информацията включва пазарните конюнктури, съвременни технологии на растениевъдство, животновъдство, съхранение и преработка, възможности за финансиране на аграрни дейности, консултации, обучение, сортове и породи.

Специална програма към този информационен масив се посвещава на изискванията на ЕС за качество на продукцията. Достъпът до тази информация се осигурява чрез интернет сайт, мрежа от децентрализирани агро-бизнес центрове (поне по един във всяка община, но с единно управление в областния център). Мярката се реализира като единна система за информация и съвети в земеделието.

<u>Мярка 2:</u> Укрепване на съществуващите и създаване на нови браншови организации на производители (овощари, пчелари, животновъди, зърнопроизводители)

Освен крупните частни стопани, мярката обхваща земеделските кооперации и дребни производители. Сегашното "застраховане" от природните рискове с разнородно производство трябва постепенно да премине към тясна специализация, чиито рискове се компенсират с нормални застрахователни инструменти.

<u>Мярка 3:</u> Подкрепа на млади фермери

Младите фермери ще имат възможност за директна финансова помощ от структурен фонд на ЕС. Необходимо е да им се помага в изготвяне на бизнес планове и проекти за кандидатстване. Мярката предвижда и включване в обучение, съвети, административни улеснения.

<u>Мярка 4:</u> Подкрепа за натурални и полу-пазарни стопанства с цел превръщането им в пазарноориентирани

Преобладаващите дребни производители са с ориентация към натурално стопанство и спорадична ориентация към пазарна реализация на продуктите. Макар и неефективна, тази форма на микро-икономика е основната опора/компенсатор на селската бедност и безработица. Досегашните програми за подкрепа в аграрния сектор се оказват неприложими за тях. При директна и лесно достъпна помощ, много от тези малки стопанства биха могли да се изведат до пазарна ориентация и специализация. При изготвен бизнес-план за развитие на такова стопанство, фермерът би могъл да получи именно такава помощ.

<u>Специфична цел 3: Подобряване на качеството и маркетинга на земеделските продукти</u>

<u>Мярка 1:</u> Подпомагане на фермерите да се приспособят към нарастващите изисквания на стандартите на ЕС

Освен информацията и съветите по Мярка 2.1, фермерите ще имат възможност да получат и пряка финансова помощ за привеждане на качеството към наложените стандарти.

<u>Мярка 2:</u> Изграждане на лаборатория за сертифициране на качествата на пресни и преработени селскостопански продукти

<u>Мярка 3:</u> Изграждане на земеделски тържища и борси (Силистра и Тутракан)

Развитието на тържищната търговия в конкуренция с веригите супермаркети, ще повишава както нивото и качеството на търговията с пресни и преработени селскостопански продукти, така и съответствието на качеството им с международните стандарти.

<u>Мярка 4:</u> Създаване на търговско лого на областта – "Кайсия"

Мярката е зависима от реализацията на други няколко – увеличени насаждения/производство, подменен сортов състав, нови мощности за преработка, създаване на пълния асортимент продукти, базирани на кайсията. Удачно е областта да създаде и реализира координирана програма "Кайсия". Спецификата на настоящата мярка предполага реклама и маркетинг.

<u>Специфична цел 4: Разнообразяване на икономическите дейности и повишаване качеството на живот в селските райони</u>

Тази цел преследва паралелно няколко желани ефекта:

- ✓ **<u>регионален</u>** – *намаляване на диспропорциите в развитието на областта;*
- ✓ **<u>икономически</u>** – *увеличаване на добавената стойност в аграрния сектор и от там – ефективността и конкурентноспособността му;*
- ✓ **<u>социален</u>** – *облекчаване на бедността и увеличаване на заетостта в селата.*

<u>Мярка 1:</u> Изграждане на предприятия за производство на биоетанол и биогориво

Мярката е в процес на реализация по частни инициативи. Публичната функция трябва да се изрази в три направления – стимулиране на съпътстващи производства (напр. животновъдство), екологичен мониторинг и съдействие в навременно осигуряване на стандартни инфраструктури.

<u>Мярка 2:</u> Създаване на индустриални паркове за привличане на инвеститори в предприятия за преработка на плодове и зеленчуци (замразяване, сушене, консервиране, дестилиране)

Мярката включва устройствени проекти, уреждане на собствеността на земята, осигуряване на инфраструктура и маркетинг за привличане на инвеститори.

<u>Мярка 3:</u> Подпомагане на частни инициативи в създаване на микропредприятия (сувенири, екобрикети, пакетиране на храни)

Подходяща форма е създаването на бизнес инкубатори, създадени в адаптирани общински фондове, които не се използват по първичното си предназначение.

<u>Мярка 4:</u> Подпомагане на частни стопани в устройване на къщите си за приемане на гости-туристи

Мярката е реализуема както по предприсъединителни фондове (САПАРД), така и по бъдещите структурни фондове. Необходимата публична подкрепа се изразява в проучване и информиране за възможностите, помощ при изготвяне на проекти за кандидатстване, включване в регионалните туристически продукти.

<u>Специфична цел 5: Създаване на регионален клъстер "Добруджански храни"</u>

Предвиждат се пакет от организационни мерки, осигуряващ последователно изграждане на бизнес мрежа и клъстер в сферата на хранителната индустрия. Разчита се на пазарните позиции и пробив на фирмите "Меком" и "Жоси". Постепенно се присъединява и секторът на преработените плодове и зеленчуци, както и съпътстващите предприятия.

<u>Специфична цел 6: Развитие на алтернативен туризъм на база актуализирана областна стратегия и общински програми за развитие на туризъм в съответствие с приоритетите на Националната стратегия и съобразно местните туристически ресурси и потребности</u>

Валоризиране на богатото природно и културно наследство ***чрез развитие на алтернативен туризъм*** е една от целите и неизползваните възможности за развитие на областта. Усилията трябва да се насочат към създаване на продаваеми туристически продукти и туристически "новини", изграждане на туристическа инфраструктура, квалификация на кадри, специализирана информация, активен маркетинг, трансгранично и национално кооперирание, информираност и адекватно поведение на местното население, благоустрояване в планираните дестинации.

Настоящите стопански резултати от сектор "туризъм" в областта са символични. Възможностите за многократно увеличение са реални, но присъствието на туризъм в структурата на областната икономика би трябвало да се третира като създаващо имидж и подпомагащо другите сектори, а не като техен заместител или компенсатор. За селските райони (Ветрен, Алфатар, Кайнарджа), продаването на туристически услуги може да стане и осезаема икономическа опора.

Туризмът в областта има потенциал да се развива в три основни направления:

- ✓ *В селските райони* – селски, екологичен, познавателен, културен, "по специални интереси" (археология, орнитология);
- ✓ *В град Силистра* – културен (в т.ч. поклоннически), конгресен;

- ✓ *По р. Дунав* – яхтен туризъм (с бази в гр. Силистра и Тутракан)

Основните природни и антропогенни ресурси за развитие на туризъм в областта са в селските й райони (северните). Екологизацията, естетизирането и устройването на пространствата, през които ще преминават и в които ще пребивават посетители/туристи, са заложени в предходните мерки. *Аграрната политика се интегрира с туристическата*. Това е шансът на областта да създаде среда за експониране и валоризиране на природни и културни ценности. Спецификата на възможните туристически продукти на областта предполага сравнително кратък престой и ограничено предлагане. Това налага кооперииране (включително трансгранично) за създаване на мащабни продаваеми продукти.

<u>Мярка 1:</u> Професионална промоция и реклама на туристически продукти, базирани на сегашното предлагане

Това са разработените 4 туристически маршрута: "Легенди от земя и камък", "Добруджанска твърд", "Добруджанска святост" и "Дунавски прелести".

<u>Мярка 2:</u> Създаване на областна програма за алтернативен туризъм (на база на актуализирана стратегия)

<u>Мярка 3:</u> Информиране на населението за възможните инициативи и достъпните финансови източници за изграждане на туристическа инфраструктура и предлагане на туристически услуги

<u>Мярка 4:</u> Проучване и създаване на трансграничен регионален продукт "Влажни зони и птици"

Шансът за включване в маршрутно-познавателни турове с продължителност 6-9 дни се увеличава многократно при сглобяване на триъгълника "Сребърна – Делтата – Яйлата".

<u>Мярка 5:</u> Проучване и създаване на нов продукт, базиран на "Легенди от земя и камък"

Силните културни факти и атрактивни природни забележителности в суходолията на община Кайнарджа могат да се обогатят и "оживят" с устройването на зоо-резерват.

<u>Мярка 6:</u> Създаване на специализирана устройствена схема за развитие на туризъм в областта

Мярката е необходима както за осигуряване на инвестиционни полета, така и за координирани действия по сектори "инфраструктура" и "селско стопанство".

Стратегически приоритет 4:

ПОСТИГАНЕ НА НОВО КАЧЕСТВО НА ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И ЖИЗНЕНА СРЕДА

Приоритетът ще бъде насочен към подобряване на адаптивността и пригодността за заетост на работната сила, усъвършенстване на човешките умения чрез обучение и преквалификация, осигуряване на равен достъп до качествено образование през целия живот, подобряване на качествените характеристика на работната сила и повишаване на трудовата заетост, подобряване достъпа до обществените услуги, интеграция и реинтеграция на групи в социална изолация, развитие на социалните услуги за равни възможности, инвестиции в социалната инфраструктура, подобряване ефективността на образователната система и здравното обслужване, насочване на образованието към подготовка на специалисти за устойчиво развиващите се сектори, съхраняване и развитие на културните традиции и прояви.

Специфична цел 1: Създаване на условия за трудова заетост и повишаване доходите на населението

Мярка 1: ***Преодоляване на съществуващия дисбаланс между търсенето и предлагането на работна сила***

- Създаване на система за професионално информиране, ориентиране и консултиране с цел подпомагане на безработните лица при техния професионален избор и свързаното с него професионално обучение;
- Оползотворяване на всички възможности за подпомагане трудовата реализация на безработните лица и най-вече от тези рискови групи, в т.ч. чрез фондовете на ЕС и програмите на МТСП;
- Прилагане на нови форми и финансови източници за решаване на проблемите по заетостта и квалификацията на безработните лица;
- Подкрепа на предприемачеството сред безработните лица за започване на самостоятелна стопанска дейност;
- Създаване на областен център за квалификация с дейности, насочени основно за създаване на професионални умения и квалификация на групата с най-ниско образование при заетите в производствените дейности – с основно и без образование.

Мярка 2: ***Насърчаване на сътрудничеството между бизнеса и образователните институции***

- Създаване на трайни връзки между бизнеса и образователните институции в областта с оглед професионално насочване и придобиване на нови знания и умения, които са съобразени с конкретните работни места, търсени от работодателите;

- По-тясно обвързване на програмите на образователните институции в областта и към потребностите от обучение и съобразно специфичната специализация на икономиката в областта;
- Подкрепа на достъпа до продължително професионално обучение и обучение по време на работа чрез осигуряване на стимули за работодателите и работещите;
- Проучване на възможности и създаване на подходящи **сдружения между професионални училища и бизнеса** за подготовка и квалификация на кадри от една и съща или сродни професионални области;
- Под патронажа на кметовете на общини - предизвикване на **обществен дебат** за качеството на практическото обучение по професии и специалности и за осигуряването на работни места за провеждане на производствената практика в условията на реалното производство.

Специфична цел 2: Повишаване ефективността на образователната система

Мярка 1: Оптимизиране на мрежата от училища и детски градини

- Намаляване на броя на маломерните и слети паралелки чрез разумна оптимизация на училищната мрежа на базата на комплексни критерии;
- Оптимизиране на училищната мрежа чрез осигуряване на превоз до държавните и общинските училища за ученици в основната образователна степен, когато се намират извън населеното място и към тях пътуват повече от 10 ученици;
- Приемане на мерки съвместно с общините за компенсиране на неудобствата за пътуващите ученици.

Мярка 2: Подобряване на материално-техническата база на образованието и качеството на образователния процес

- Подобряване на материално-техническата база, в т.ч:
    - Осигуряване на самостоятелна учебна сграда на Професионална гимназия по стопанско управление, администрация и услуги и привеждане на класните стаи, кабинетите и учебните работилници в съответствие с ДОИ за изучаваната професия;
    - Привеждане на материално-техническата база на ПГ по облекло, обслужване и транспорт в град Дулово в съответствие с ДОИ по изучаваните професии;
    - Откриване и обновяване на **кабинети** за качествено провеждане на учебен процес и на лабораторни занятия според учебните програми;

- Повишаване на квалификацията на педагогическите и управленски кадри в системата на основното и средното образование на областта;
- Ефективност на взаимодействието с родителската общност и училищните настоятелства;
- Подобряване на обучителната среда за осъществяване на преход към информационно общество: компютризиране на училищата съобразно количествените параметри и етапи, заложени в Националната стратегия за ИКТ; достъп до Интернет на всички училища в областта с качество, позволяващо пълноценно използване на ресурси, базирани в мрежата; въвеждане на ИКТ в обучителния процес, увеличаване извънкласната подготовка по компютърни умения;
- създаване на условия за разкриване на центрове за професионално обучение, съвместно с представителите на бизнеса, в стратегическите области за професионално образование;
- Интегриране в образованието на деца и ученици от етническите малцинства съобразно разработените Национална и общински стратегии;
- Активно регионално и трансгранично сътрудничество в областта на образованието.

Специфична цел 3: Създаване на условия за подобряване здравето на населението

***Мярка 1*: Повишаване достъпа и качеството на здравните услуги на населението**

- Развитие на структурно-институционалните промени на здравната система с оглед повишаване на нейната ефективност;
- Стабилизиране и развитие на функциите и структурите на общественото здравеопазване;
- Намаляване броя на неосигурените лица;
- Подобряване качеството на извънболничната помощ;
- Повишаване качеството на болничната помощ;
- Разширяване на мрежата от заведения, предоставящи профилактични, здравни и рехабилитационни услуги;
- Осъвременяване на материалната база и обновяване на медицинска апаратура;
- Рехабилитация на болничния сграден фонд, ремонтиране на топлопреносната мрежа;
- Осъвременяване на автопарка и изграждане на база за санитарен авиотранспорт в близост / или на територията на болницата;

- Възстановяване на отделението за долекуване и продължително лечение в с. Ветрен и прерастването му в рехабилитационен център за възстановяване на пациенти със сърдечно-съдови и мозъчно-съдови заболявания, предвид географското разположение на региона, доказал своите предимства.

<u>Мярка 2</u>: Усъвършенстване на взаимодействието между институциите, имащи отношението към здравеопазването

- Засилване на здравнообразователната превенция във и извън училище;
- Подобряване факторите на селищната среда и ограничаване на свързаните с тях заболеваемост и смъртност от остри и хронични болести;
- Развитие на сътрудничеството с НПО за подготовка и реализиране на проекти в сферата на здравеопазването.

<u>Специфична цел 4: Развитие на културата, спорта и младежките дейности</u>

<u>Мярка 1</u>: Съхраняване и развитие на културните институции, традиции и прояви

- Съхраняване културната идентичност на областта в цялото й многообразие;
- Съхраняване на читалищата и читалищните библиотеки;
- Разширяване и разнообразяване на културния календар и провеждане на редовни фестивали и празници на изкуствата, фолклора и традициите;
- Приобщаване на децата и младежите към общозначимите ценности и активното им участие в културните процеси;
- Популяризиране на постиженията в сферата на художественото творчество в регионален, национален и международен мащаб;
- Обвързване на културните дейности с туристическата индустрия, стимулиране на културния и фестивален туризъм;
- Опазване, експониране и социализиране на културно-историческото наследство.

<u>Мярка 2</u>: Подкрепа на спортните клубове и дейности

- Създаване на условия за развитие на младите хора и защита на децата;
- Модернизация на спортните бази в областта;
- Подобряване на качеството на съществуващата и разширяване на училищната спортна база; осигуряване на пълноценното й използване и опазване;

- Публично-частно партньорство при ползване на спортните обекти.

Специфична цел 5: Развитие на социалните услуги и интеграция на уязвимите групи

***Мярка 1:* Развитие на социалните услуги**

- Ремонт и модернизация на средата и условията в социалните заведения;
- Изграждане на хоспис, осигуряващ палеативни грижи за пациенти с нисък социален статус, инвалидизирани и изпаднали в безпомощно състояние;
- Активно включване на неправителствения сектор в подобряване предоставянето на социални услуги.

***Мярка 2:* Интеграция на уязвимите групи**

- Насърчаване на достъпа на уязвимите групи до образование, на активно поведение на трудовия пазар и др.
- Подобряване достъпа на хора с увреждания до обществени места, сгради, транспорт, обществена информация и др.

Специфична цел 6: Градско развитие – гр. Силистра – модерен европейски град

Паралелно с целите и мерките за баланс в развитието на цялата територия, областта има нужда от *качествено обогатен и развит център*. В допълнение към мерките, касаещи инфраструктура, екология, икономика и социален сервиз, град Силистра се нуждае от развитие в още две направления:

- ✓ Обогатяване на функциите;
- ✓ Естетизиране на градската среда;

В тази връзка се залагат следните две мерки:

***Мярка 1:* Развитие на културен и конгресен туризъм**

Наличните културни факти се композират и експонират във визуално изявени (маркирани в градската среда) маршрути. Въвежда се единна знакова система – лесно откриваща се и еднозначно ориентираща. Предлагането се доразвива в професионално сглобени и маркетирани цялостни туристически продукти. Създаването на туристически информационен център е следващата необходима стъпка за институционализиране на туристическото предлагане в града и околностите. Необходима е и координация на цялото туристическо предлагане в областта.

<u>Мярка 2:</u> Естетизиране на градската среда

Мярката включва изработване и прилагане на единен проект за градско обзавеждане, визуална информация, реклама и озеленяване. Приоритет са пространствата във визуалния обхват на градските културни маршрути и обектите, предоставящи туристически услуги.

Стратегически приоритет 5:

УКРЕПВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ НА ОБЛАСТТА

Развитието на административния капацитет на областта е основна предпоставка за реализиране на амбициозните задачи, свързани с изпълнението на областната стратегия за развитие, подобряване на възможностите за усвояване и управление на средства от различните програми и фондове на ЕС, особено предвид предстоящата децентрализация по линия на програмирането и мониторинга, за прилагане на нови съвременни методи на управление, базирани на повишени знания относно европейско законодателство и добри практики.

Усъвършенстването на административния и институционален капацитет на областта ще доведе до повишаване на качеството на регионалния и общински мениджмънт и маркетинг. Това е непрекъснат процес, който ще подобри уменията на всички партньори в областта за прилагане принципите и механизмите на стратегическото планиране и програмиране, за създаване и управление на програми и проекти, за подобряване на партньорството помежду им за ефективното изпълнение на планираните приоритети и мерки на областната стратегия. Изпълнението на тези задачи изисква повишаване квалификацията на заетите в областната и местните администрации, както и останалите институции и организации в областта, а така също подобряване на материално-техническите условия.

<u>Специфична цел 1: Подобряване на ефективността от действията на областната и местните администрации</u>

<u>Мярка 1:</u> Подобряване на предоставяните услуги от регионалната и местна администрация, свързани с новите форми на информационно и административно обслужване

- Обучение и развитие на уменията за управление при нови стандарти за ефективност и партньорство;
- Въвеждане на информационни продукти за обслужване на населението и бизнеса: е-администрация, е-община и др.;
- “Едно гише” на обслужване;

- Изготвяне и разпространение на информационни материали за услугите, предоставяни от институциите и промените в съответната нормативна уредба.

<u>Мярка 2:</u> Координация на дейностите по регионалното развитие между местните власти, институции и организации

- Разработване и прилагане на ефективни форми и механизми за координация на секторните политики на територията на областта;
- Развитие на нови подходи за насърчаване, партньорство и координация на регионалното и местното развитие като регионални бизнес мрежи, клъстери и др.;
- Насочване и организиране на общините за ефективно сдружаване по съвместни проекти и дейности;
- Включване на регионалните НПО и браншови структури в съвети, комитети, комисии и работни групи за координация на дейностите по управление на областта;
- Насърчаване на младите хора за участие в процеса на вземане на местни (общински и регионални) решения, които ги засягат;
- Изграждане на публично-частно партньорство при изграждане и ползване на инфраструктурни обекти.

<u>Мярка 3</u>: Стимулиране на трансгранични, транснационални и интеррегионални партньорства за развитие

- Насърчаване на трансгранични инициативи в областта на икономиката, туризма, образованието, инфраструктурата, търговията, здравеопазването, културата и спорта и др.;

<u>Специфична цел 2: Подобряване на капацитета за програмиране и усвояване на средства по програми и проекти на ЕС</u>

<u>Мярка 1</u>: Повишаване информираността на всички целеви групи относно поетите ангажименти и последствия от присъединяването на страната към ЕС

- Провеждане на обучения на целевите групи (земеделски производители, бизнес сектор и МСП, НПО, местни администрации, неправителствен сектор и др.) относно преговорния процес, поетите ангажименти, последствията от постигнатите договорености, принципи и действие на Предприсъединителните инструменти и Структурните фондове на ЕС;
- Организиране на семинари, дискусии, кръгли маси;
- Провеждане на информационни кампании.

<u>Мярка 2</u>: Разработване и управление на проекти за усвояване на средства от Предприсъединителните фондове, Структурните фондове и Фонд "Кохезия" и национални фондове и програми

- Създаване на капацитет за разработване и управление на проекти, финансирани от европейските фондове, национални фондове и програми, други международни институции;
- Изграждане на административен капацитет за работа на местните власти и НПО в съответствие с изискванията на ЕС за управление и проектиране на местното развитие;
- Предоставяне в сайтовете на областта на информация относно възможностите за кандидатстване по проекти на различни програми и фондове;
- Консултантски услуги при изготвянето, кандидатстването и управлението на проекти по програми на ЕС.

4. ОРГАНИЗАЦИЯ И КООРДИНАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

4.1. ОРГАНИЗАЦИЯ И КООРДИНАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО РАЗРАБОТВАНЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСР

Областната стратегия за развитие (ОСР) е стратегически документ на регионалната политика на ниво област, която конкретизира и съответства на Националната стратегия за съответния период и е съобразена със специфичните проблеми и потенциал на областта и района за планиране.

Цялостната организация и координация на дейностите ще се осъществява съобразно основните принципи, определящи областната политика: **устойчивост, партньорство, приемственост и солидарност.**

Успехът от изпълнението на ОСР зависи от точното **регламентиране на правомощията и отговорностите** между всички участници в този многостранен процес, но най-вече от партньорството между областта, общините, държавата, НПО, бизнеса и гражданите.

Основната отговорност по разработване и изпълнение на областната стратегия за развитие има **областният управител,** който**:**

- организира разработването и изпълнението на областната стратегия,
- съдейства за развитие на активно партньорство в процеса на подготовка и реализация на стратегията от всички заинтересовани лица в областта;
- осигурява публичност и прозрачност на процеса на стратегическо планиране,

- внася областната стратегия за развитие за обсъждане и съгласуване в регионалния съвет за развитие и за приемане в областния съвет за развитие;
- координира дейностите на различните участници в процеса на изпълнение на стратегията;
- осъществява процеси на мониторинг, контрол и оценка на изпълнението на стратегията.

За подпомагане дейността на областния управител за разработване и прилагане на стратегията се формира **Областна група за стратегическо планиране (ОГСП)**. В състава на тази група се включват експерти от специализираните структури към областните администрации, частния бизнес и неправителствения сектор в областта. Основните задачи на областната група за стратегическо планиране са следните:

- предлага основната концепция на стратегията;
- набира необходимата информация за разработване на стратегията;
- координира работата на различни институции, участващи в подготовката на стратегията;
- участва в обработката на данните и анализа на социално-икономическото развитие на областта;
- участва в разработването на SWOT анализа и определянето на визията за развитие на областта;
- предлага за разглеждане стратегически цели, приоритети и мерки за стратегията;
- участва при разработването на схемата за устройство на областта, като част от настоящата стратегия;
- допълва и актуализира стратегията в съответствие с решенията на Областния съвет за развитие;
- участва при предлагането на конкретни проекти за реализация на стратегията, а така също в самия процес на разработване и управление на проектите.

Регионалният съвет за развитие на Североизточен район за планиране разглежда и обсъжда Стратегията за развитие на област Силистра заедно с останалите стратегии на областите в района.

Приемането на областната стратегия става от **Областния съвет за развитие.** По-конкретно Областният съвет за развитие:

- Определя концепцията, структурата и съдържанието на Областната стратегия за развитие;
- Приема стратегията, актуализациите, мониторинговите отчети за изпълнение и оценките;

- Организира изпълнението на стратегията, като за целта координира действията на местните власти, регионалните поделения на централната власт, регионалните структури на бизнеса, НПО и други органи и организации;
- Лобира пред централни органи и институции за изпълнението на дейностите.

Местните власти участват в процеса на разработване на стратегията чрез своето представителство в Регионалния съвет за развитие и в Областния съвет за развитие, а така също в различните обсъждания в процеса на разработване на самата стратегията. След официалното й приемане те участват в процеса на нейната реализация чрез конкретизиране на приоритетите и мерките, заложени в Областната стратегия, в своите общински планове за развитие, а така също чрез самия процес на реализация на тези планове.

Основна реализация областната стратегия получава и чрез **Регионалния план за развитие на Североизточен район за планиране и Националната оперативна програма за регионално развитие**, които отчитат целите, приоритети и мерките на стратегията.

Участието на **неправителствения и частния сектор** се постига както в самия процес на разработване и приемане на стратегията, така и в процеса на нейната реализация. Тези сектори имат богати възможности за подпомагане на информационни, образователни и квалификационни, посреднически и други компоненти на действията по реализация на стратегията. Особена е важна ролята на формираните публично-частни партньорства, които са основен фактор за реализацията на преобладаващата част от приоритетите и мерките на областната стратегия за развитие.

4.2. ФИНАНСИРАНЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

Основните групи финансови източници за финансиране на приоритетите и мерките от Областната стратегия за развитие са:

- Национални източници – държавно финансиране (средства от републикански бюджет,
- Общински бюджети,
- Средства с източник Европейски съюз – Предприсъединителни инструменти, Структурни фондове и фонд “Кохезия”,
- Държавни и частни търговски дружества,
- Безвъзмездни средства от други донори,
- ЕИБ, ЕБВР, други кредитни и инвестиционни източници.

Приносът на фондовете ще зависи от размера на мобилизиране на частното финансиране, особено при публично-частното партньорство.

Прилагането на принципа на партньорство е само по себе си механизъм за повишаване на капацитета за получаване на средства по различните финансови източници. Усвояването на значителните средства по Структурните фондове и Фонд "Кохезия" не би било възможно без да се мобилизират усилията на широк кръг от регионални и местни партньори, т.е. на цялата регионална общност за развитие, за разработване и предлагане на голям брой висококачествени проекти. В пазарната икономика финансовите средства са съсредоточени основно в частния сектор. Здравите регионални и местни партньорства с частния сектор откриват пътя към частно съфинансиране, с което се осигуряват допълнителни средства за регионални и местни проекти.

- Реализирането на стратегията и получаването на средства от различните източници на финансиране ще се постигне чрез разработването на качествени проекти и осъществяване на принципа на партньорство. В това отношение следва да се укрепи административният капацитет на регионалните и местните структури, на звената в областните и общински администрации, които ще поемат функции във връзка с усвояването на ресурси от Структурните фондове на ЕС. Реализирането на важен приоритет от областната стратегия ще допринесе за изграждане на административен капацитет, който ще подобри процеса на функциониране на регионалните и местните власти в областта.
-

4.3. НАБЛЮДЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

Постигането на целите на областната стратегия за развитие се подпомага от добре организирани процеси на наблюдение/мониторинг, оценка и контрол на нейното изпълнение.

Мониторингът е систематично събиране, анализ и използване на информация, необходима за управлението и вземането на решения в процеса на работата по изпълнение на стратегията. По този начин може да се сравни реалният напредък по изпълнението на областната стратегия с предварително заложените стратегически цели, приоритети, мерки и дейности.

Рационално осъществяваният мониторинг води до засилване на потенциалните ползи на стратегията. Това е важно в случаите, когато се налага отчитането на разностранните й влияния върху системата от програмни документи на политиката за регионално развитие – общинските планове за развитие, Регионалния план за развитие на Североизточния район за планиране, Оперативните програми към Националния план за развитие/Националната стратегическа референтна рамка.

Докато мониторингът има предимно оперативен/текущ характер, **оценката** се фокусира върху ефектите, постиженията и въздействието от изпълнението на областната стратегия.

Мониторингът и оценката за изпълнението на областната стратегия за развитие се осъществява от Областния съвет за развитие. Той оценява

изпълнението на ОСР след представяне на обобщен доклад за постигнатите резултати през годишен/двегодишен период.

Събирането на информацията, анализа на средата и оценката на постиженията се подготвя от ОГСП на базата на набелязаните индикатори. Препоръчително е в тази група да се включат същите членове, участвали при разработването на ОСР. При промени е възможно да се заменят с нови членове, които притежават компетентност в областта на стратегическото планиране.

Основните задачи на ОГСП в областта на мониторинга включват:

- ✓ утвърждаване, изменяне и допълване на индикаторите за наблюдение изпълнението на стратегията;
- ✓ периодично извършване на прегледи за постигнатия напредък за реализиране на целите на областната стратегия;
- ✓ анализиране на резултатите от изпълнението на различните мерки и реализирането на установените цели, съдържащи се в стратегията;
- ✓ преглед на всички значителни проблеми, възникнали в процеса на изпълнение на стратегията, както и мерките, взети за преодоляване на тези проблеми;
- ✓ предложения за действията, предприети от органа, отговорен за изпълнението на стратегията с цел осигуряване на качество и ефективност при нейното изпълнение.

Събраната информация и разработеният мониторингов доклад се представят пред ОСР. Този доклад съдържа:

- ✓ анализ на съществуващото положение в областта,
- ✓ постигнатите резултати, степента на изпълнение на целите през отчетния период,
- ✓ промените, настъпили в регионалното развитие на национално ниво или на ниво ЕС,
- ✓ мотивирани предложения и препоръки за по-нататъшно изпълнение на областната стратегия и необходимост от предприемане на конкретни мерки за тази цел.

Система от индикатори за следене напредъка по постигане на зададените цели

На основата на определените цели и приоритети и избраните политики и мерки за развитие, както и степента на обобщеност на стратегическия документ, се предлага да бъде използвана следната система от индикатори за мониторинг и оценка на областната стратегия за развитие:

Икономика:

- Средногодишен темп на нарастване на БВП;
- Ръст на инвестициите;
- Ръст на реализирания износ;

- Повишаване коефициента на заетост.

Жизнена среда и жизнен стандарт:

- Намаляване равнището на безработица под средното за страната;
- Население, обслужено с канализация, заустена в ПСОВ;
- Трайно премахнати нерегламентирани сметища;
- Брой стандартни обитавани жилища на 1000 човека;
- Брой жилища с енергиен сертификат;
- Реконструирани републикански и общински пътища в лошо състояние;
- % на населението с подобрен транспортен достъп до областния център;
- Равнище на доходи на домакинство;
- Намаляване на вредните емисии и замърсяванията в атмосферата и водите;
- Достъп до подобрени здравни услуги;
- Население със средно и по-високо образование.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 1: ИЗГРАЖДАНЕ НА СЪВРЕМЕННА ИНФРАСТРУКТУРА

- Брой проекти, свързани с развитие на инфраструктура от най-висок клас (ГКПП, пристанище, ферибот, летище, пътища I клас и др.) – подобрение на основните параметри на обслужване
- Дължина (в километри) на изградени или подобрени пътища – II, III и общински пътища (% от мрежата, която е завършена);
- Степен на завършване на мрежата (%);
- Дължина на подобрена железопътната инфраструктура, в т.ч. на територията на индустриалните зони;
- Брой и % на увеличаване на цифровите телефонни линии;
- Дължина на инсталираната широколентова мрежа (в км);
- Дължина (в километри) на построената / обновена електропреносна / газопроводна мрежа (% от мрежата, която е завършена);
- Дължина (в километри) на новите / обновените електропроводи / тръбопроводи;
- Реализирани проекти за енергийна ефективност;
- Брой на изградени ГПСОВ – параметри на действие;
- % отпадни води, подложени на първично пречистване;
- % на домакинствата / стопанските предприятия, обслужвани от новите / подобрени системи за водоснабдяване;
- Мощности за събиране на отпадъците и/или рециклиране - % увеличение (т);

- Брой на изградени нови алтернативни източници на енергия;
- Брой на потребителите, които са свързани или подобрили свързването си с новата енергийна мрежа;
- Укрепени свлачища – брой, площ и %;
- Предпазен бряг от абразия – площ и %;
- Брой, статут и увеличение на площта на защитените територии;
- Брой планове за управление на защитените територии.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 2: РАЗВИТИЕ НА ДИВЕРСИФИЦИРАНА И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНА ИКОНОМИЧЕСКА СТРУКТУРА НА ОБЛАСТТА

- Привлечени нови инвестиции в бизнеса, в т.ч. чуждестранни;
- Брой на новите или актуализирани устройствени планове;
- Изградена нова площ в бизнес паркове и нови производствени зони и друга бизнес инфраструктура;
- Брой на фирмите, разположени в нови производствени зони и бизнес паркове;
- Брой на организираните с подкрепа на регионалната и местните власти участия в изложения, информационни кампании и т.н.;
- Брой на МСП, получили консултации;
- Брой на МСП, участвали в курсове за обучение;
- Брой на МСП със системи за управление на качеството в предприятията;
- Въведени нови технологии и информационни продукти за обслужване на бизнеса в областта и общините;
- Брой на създадените регионални клъстери и мрежи;
- Брой на фирмите, участващи в регионални клъстери.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 3: АГРАРЕН СЕКТОР, КЛЪСТЕР “ХРАНИ”, ТУРИЗЪМ

- Увеличение на броя на животните и животинската продукция;
- % на преработка на местни суровини в хранително-вкусовата промишленост;
- Площи за поливно земеделие - % от обработваемата земя;
- Брой на проектите, финансирани чрез програми и фондове на ЕС;
- % на продукцията – биологично земеделие;
- % от селскостопанските производители, получили актуални консултации;
- % от селскостопанските производители, участвали в курсове по квалификация;
- Създадени нови браншови организации на производители;

- Обем на кооперираните производства в отрасъл “Храни”;
- Брой на подкрепените млади фермери;
- Изградени лаборатории за сертифициране на продукция;
- Площ на засадени нови овощни градини, в т.ч. кайсии;
- Брой на нови маркетингови инициативи / схеми за промоциране на туристическия бизнес;
- Брой посетители с цел туризъм (в т.ч. чужденци, в т.ч. ключови природни и културни обекти);
- Брой реализирани нощувки от туристи (в хотели и други средства за подслон);
- Приходи от продажби на туристически продукти (нощувки и анимация);
- Капацитет на легловата база (хотели и други средства за подслон)

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 4: ПОСТИГАНЕ НА НОВО КАЧЕСТВО НА ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И ЖИЗНЕНА СРЕДА

- Равнище на заетост;
- Равнище на безработица;
- Проведени активни мерки на регионалните и местни пазари на труда, в т.ч. за групи в неравностойно положение;
- Брой осигурени места за квалификации на регионално и местно ниво, в т.ч за групи в неравностойно положение;
- Брой на служителите, участващи в програмите за обучение (тип, продължителност);
- Проведени активни мерки на пазара на труда, в т.ч. за групи в неравностойно положение;
- Предприети и организирани квалификационни курсове на регионално и местно ниво, в т.ч за групи в неравностойно положение;
- Брой на служителите, участващи в програмите за обучение (тип, продължителност);
- Брой на служителите, участващи в програмите за обучение (тип, продължителност);
- Предоставени консултации и съвети на регионално и местно ниво, в т.ч. за групи в неравностойно положение;
- Брой новоразкрити работни места на регионално и местно ниво;
- Брой новоразкрити работни места на регионално и местно ниво;
- Брой на реконструираните и модернизирани училища;
- Оборудвани компютърни кабинети в училищата;
- Брой ученици на 1 компютър в училищата;

- Брой на Интернет места на 100 ученици в училищата;
- Брой обучителни часове, насочени към ИКТ (часове х обучавани) в училищата;
- Средна продължителност на живота;
- Изменение на показателите, характеризиращи детската смъртност и заболеваемостта на населението;
- % на населението, обхванато от здравна профилактика;
- Осъвременена материална база в здравеопазването - % от общата;
- Брой културни обекти, получили подкрепа за опазване и експониране;
- Площ на новоекспонирани културни обекти;
- Подпомогнати проекти за обновяване на градовете.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ 5: УКРЕПВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ НА ОБЛАСТТА

- Брой разработени регионални информационни системи за осигуряване на процеса на управление;
- Брой ключови услуги, предоставяни на регионално и местно ниво, получили специфична подкрепа;
- % от областните и общинските администрации, предоставящи административни услуги чрез едно място на достъп (едно гише);
- Брой на преминалите обучение за подкрепа на нови подходи за управление на регионално и местно развитие, в т.ч. за иновации, регионални клъстери, трансгранично и транснационално сътрудничество;
- Брой организирани информационни кампании, обществени форуми, свързани с актуални проблеми на присъединяването към ЕС, развитието на областта и общините;
- Брой внедрени добри практики на управленски подходи за регионално и местно развитие;
- Брой на проектите за трансгранично сътрудничество;
- Брой общини, включени в проекти за трансгранично сътрудничество;
- Брой на бенефициентите за трансгранично сътрудничество;
- Брой разработени съвместни проекти между регионалната администрация, общинската администрация, частния сектор и неправителствения сектор;
- Брой финансирани съвместни проекти между регионалната администрация, общинската администрация, частния сектор и неправителствения сектор;

- Брой на преминалите обучение по разработване, финансиране и управление на съвместни проекти и прилагане на интегрирани програми за развитие;
- Брой на проектите, предложени за финансиране от европейски фондове, от национални фондове;
- Брой на проектите, финансирани от европейски фондове, от национални фондове.

Въздействията от изпълнението на Стратегията се оценяват чрез провеждането на **два вида оценки,** оформени във вид на доклади:

- **Междинна,** която отчита първоначалните резултати и ефекти от изпълнението и степента на постигане на целите и използването на финансовите ресурси.
- **Последваща**, която включва оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси, оценка на общото въздействие, анализ на положителните и отрицателните фактори при изпълнението на стратегията, изводи и препоръки относно прилагането на политиката за регионално развитие.

Периодът на осъществяване на оценките следва да съвпадне с приетите периоди за оценки на Регионалния план за развитие на Североизточния район за планиране. Целесъобразно е междинната оценка да се извърши към 2009-2010 г., с оглед да обхване периода на действие на предприсъединителните фондове, а последващата - поне една година след приключване на периода на действие на областната стратегия.

Областната стратегии за развитие се **актуализира** в няколко различни случая:

- при промени в Националната стратегия;
- при съществени промени на макроикономическите и международните условия или на свързаното законодателство.

Целите и приоритетите на областните стратегии за развитие не подлежат на актуализация за периода на тяхното действие.

Областните стратегии за развитие се актуализират при условията и по реда на тяхното разработване и приемане.